

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

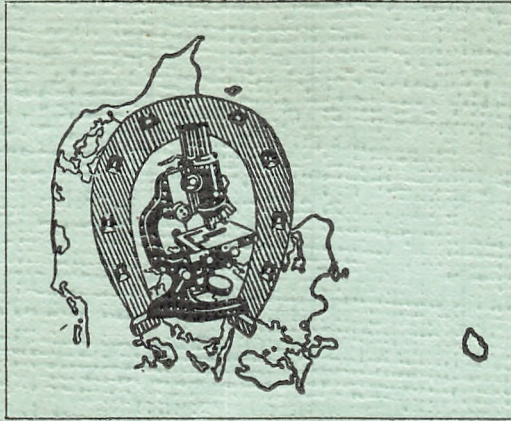
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Dansk veterinærhistorisk Aarbog

1946

DANSK
VETERINÆRHISTORISK AARBOG

*Din egen Dag er kort, men Slægtens lang ;
læg Øret ydmygt til dens Rod forneden.*

Jeppe Aakjær.

DANSK VETERINÆRHISTORISK AARBOG

UDGIVET AF
DANSK VETERINÆRHISTORISK SAMFUND

Under Redaktion af
J. Philip Hansen og C. Grove Vejstrup

13. Aargang

1946

A/s CARL FR. MORTENSENS FORLAG
KØBENHAVN

Danske Dyrlæggers Konstruktioner af Instrumenter og Apparater til veterinært Brug

Af Dyr læge Kristen Boers, Sorø

Aartusinder før der kan være Tale om virkelig veterinær Kunst, har man i Danmark foretaget Operationer paa Husdyr, og det har sikkert ikke alene drejet sig om saadanne almindelige Foreteelser som Aareladning, Kastration eller almindelig Saarbehandling. Der er ingen iøjnefaldende Aarsag til at antage, at man i Middelalderen, ja, endog i Oldtiden, er stoppet op herved. Forfædres Færdighed i Anvendelsen af ovennævnte blodige Indgreb kan let have ført dem ind i andre lignende Manipulationer som f. Eks. Broksnideri, Bortklipping af Blinkhinden ved dens Fremfald, Brænding for Skjøl o. s. v., Operationer, hvis Fremkomst man har været tilbøjelig at datere til Kursmedenes Periode.

Men til Udførelse af slige Indgreb har man haft Brug for et vist Minimum af Instrumenter. Disse var i første Række af en saadan Art, som en lidt fingernem Smed selv var i Stand til at fremstille enten efter egne Konstruktioner eller efter fremmede, d. v. s. indførte Modeller. Smeden var jo den, der udførte Behandlingen; det var ham, der hurtigt forstod, hvilken uhyre Værdi der laa i Besiddelsen af fremragende Hjælpemidler i Instrumentariet: en god skarp Kniv, en Saks, et Aareladejern eller et Brændejern, slige veterinære Redskaber, hvis Oprindelse ligger gemt i en graa Oldtid, og som alle har gennemgaaet en Udvikling paa Vejen frem mod Nutidens Raffinement paa Omraadet, ja, en Udvikling lige indtil vor egen Tid, hvor den videnskabeligt uddannede Dyr læge har sat sit Præg paa Instrumentariet.

Det er ganske naturligt kun i faa Tilfælde, at Dyr lægens Opfindertalent med een Gang har ydet det helt fuldkomne og derved paa iøjnefaldende Vis er blevet sin Stands, ja, Menneskehedens Velgører. Værdien af danske Dyr lægers Instrumentkonstruktioner maa for en stor Del søges

i de talrige Forbedringer, der er gjort med allerede bestaaende Former, og det fuldkomne Instrument maa da ofte ses som et Resultat af den Samarbejdets Aand, der næsten altid er nødvendig for at naa til et Problems rette Løsning.

Det danske Dyr lægevæsen blev til bl. a. paa Grund af den Interesse, der i Slutningen af det 18. Aarhundrede blev Landbruget til Del, og det voksede naturligt sammen med dettes Fremgang og blev paa sit Omraade en Maalestok for Nationens Kultur. Dyr lægevæsenet blev en praktisk Manifestation af Kyndighed paa et Felt, der tidligere havde været i høj Grad upaaagtet. De Mænd, der kom til at staa i Spidsen for denne Disciplin i Danmark, havde i Udlandet iagttaget, hvorledes man der stadig tog nye Opgaver op inden for Faget, og hvorledes man der søgte Løsning paa en hel Række Spørgsmaal, deriblandt ogsaa Veterinærinstrumentariets Fornylelse og Udvikling; de saa, at de faa og ufuldkomne Redskaber, som Kursmedene besad til Sygdomsbehandling, ikke strakte til, men at der her laa en Opgave, der maatte tages op til Fremme for Standens Vel. Disse Dyr lægekunstens Førstemænd i vort Land hjemførte ikke alene nye Instrumenter fra Udlandet; de gik selv i Spidsen, naar det gjaldt Opfindelser og Nykonstruktioner.

I en Aarrække var danske Dyr læger faguddannede Smede og derfor i Stand til selv at fremstille flere Instrumenter til Brug i Praksis. Fremstillingen skete dog væsentligst efter gamle Mønstre, og kun yderst sjældent fremkom noget selvstændigt Udslag af Initiativ paa Omraadet. Det bidrog heller ikke til Udviklingen paa dette Felt, at danske Dyr lægers Indtægter gennem en lang Periode laa paa et saadant Lavmaal, at de, som *G. C. With* skriver, ikke havde Raad til at anskaffe Udlandets Nykonstruktioner af Veterinærinstrumenter.

Med Veterinærvidenskabens Udvikling fulgte efterhaanden ogsaa Fremstillingen af nye og geniale Ting inden for Instrumentariet. En talentfuld Opfinder inden for vor Disciplin *Philippe Étienne Lafosse* (1738–1820) foraarsagede ved sit Snilde og fremragende Arbejde, at Frankrig kom til at ligge i Spidsen med al Handel med Veterinærinstrumenter, en Førerstilling, Landet beholdt gennem mange Aar. Men nogle Aar ind i forrige Aarhundrede vandt England imidlertid en Tid lang Hegemoniet, og et stort Verdensfirma *Arnold & Sons*, der var etableret 1819, var endnu ved Aarhundredskiftet en Faktor inden for Branchen. Ogsaa Belgien var med i Kapløbet, og takket være den geniale Instrumentkonstruktør *Brognez*, hvis Arbejder blev verdenskendte og over-

ordentlig skattede af Fagets Udøvere, fik dette Land en fremtrædende Plads som Leverandør af Dyr lægeinstrumenter. Men i Slutningen af det 19. Aarhundrede blev Tyskland den ledende; det var især Firmaet *Hauptner* i Berlin, der under en klog Ledelse ved en paagaende Reklame og Propaganda forstod at vinde Terræn og især i Norden erobrede Markedet og beholdt det indtil vor egen Tid.

Fra ovennævnte Lande og Firmaer blev ogsaa det danske Marked forsynet. Forhandlingen skete i ældre Tid ofte gennem en Isenkræmmer, der ogsaa modtog Bestillinger paa mere specielle Ting inden for Branchen (*C. Th. Rom*). Men der var dog ogsaa for en lang Aarrække tilbage Firmaer i Danmark, der selv fremstillede Instrumenter til Dyr læger. Det ældste af disse, *Camillus Nyrop* (etableret 1838), er dog senere gaaet helt bort fra denne Virksomhed. Senere var Firmaet *Svendson & Hagen* (etableret 1878) det absolut førende i denne Forretningsgren og leverede Instrumenter bl. a. til Den kgl. Veterinær- & Landbohøjskole samt til en Mængde Dyr læger i Danmark, Norge og Island, ligesom det har fremstillet en betydelig Række af Instrumenter efter danske Dyr lægers Forskrifter. I Aaret 1904 oprettede Handelshuset *Simonsen & Weels Eftf.* en Specialforretning for Veterinærinstrumenter, samtidig med at det i fremtrædende Grad gik ind for Fremstillingen af Instrumenter efter danske Dyr lægers Modeller, et Forhold, der har haft overmaade stor Betydning for Realisation af mange Dyr lægers Arbejder. Endvidere skal nævnes Firmaet *N. C. Nielsen* (etableret 1877 i Skive) og *A/s Carl Fr. Mortensen* (etableret 1922), der begge har en meget betydelig Specialforretning i Veterinærinstrumenter, og som ogsaa fremstiller saadanne efter danske Dyr lægers Konstruktioner. Endelig har der enkelte Steder i Provinsen været Folk, der har interesseret sig for denne Sag, saaledes har Instrumentmager *Hauch* og Materialist *P. A. Kruse*, Odense, haft Betydning for Fremstilling af visse Apparater til veterinært Brug.

Den unge Stab af Dyr læger, der efterhaanden forlod Skolen med nye Tanker, nye Idéer, forstod ogsaa at omsætte sin Viden i et maalbevidst Arbejde. Ikke faa fik den ideelle Indskydelse ved Nykonstruktioner at forøge det ham fornødne Instrumentarium for derved at lette sit eget Arbejde, formindske Dyrenes Lidelser og øge Kundens Økonomi. Alligevel var den danske Dyr læges Beholdning af Instrumenter for et Par Menneskealdre siden let at overse; ofte var det nogle fæle, klodsede Genstande, lidet egnede til Formaalet, men forskellige Forhold, bl. a. den øgede Konkurrence og de stærkt stigende Husdyrpriser, bevirkede,

at det blev nødvendigt for Dyr lægen at se sig om efter bedre tekniske Hjælpemidler til Udførelsen af Gerningen, og henimod Slutningen af det 19. og især i vort Aarhundrede er der sket en rivende Udvikling saavel i Dyr lægens Instrumentarium som inden for de Virksomheder, der fremstiller og forhandler Instrumenterne. Der er nu et nøje Samarbejde mellem de Firmaer, der har den fabriksmæssige Side af Sagen i deres Haand, og de Dyr læger, der har Idéen til Konstruktionen. Igennem mange Aar syntes det, som om Tyskerne havde erhvervet sig Eneret paa at sælge Veterinærinstrumenter paa det danske Marked, men det var dog aldrig anderledes, end at der ogsaa blev Plads for danske Dyr lægers Idéer og Initiativ paa Omraadet, hvilket i Tidens Løb har resulteret i Opfindelser i en Rigdom og af et Omfang, der kan karakteriseres som en Bedrift. Flere af disse Inventioner har blandt Verdens Dyr lægestand faaet et Navn og en Berømmelse, der kaster Glans over vort Virke og over vort Land.

Med Hensyn til Nykonstruktion af Veterinærinstrumenter, da har der for danske Dyr læger været visse Problemer, hvis Løsning i særlig Grad har trængt sig paa, og i det følgende skal da gives en Oversigt over de Opgaver, hvorom Interessen især har samlet sig.

Fængslingsapparater

En naturlig Følge af Menneskenes dristige Eksperimenter med kirurgiske Indgreb paa de større Husdyr er Opfindelse af saadanne Hjælpemidler, at Operatøren i nogen Grad faar Dyret i sin Magt, hvilket ofte er en Betingelse for Indgrebets Fuldførelse. Hvornaar man imidlertid tog disse Hjælpemidler i sin Tjeneste er ubekendt; blot vides, at i Oldtidens Rom havde derværende Dyr læger en slig Gavn i den saakaldte »machine«, der hos *Columella* og *Vegetius* ikke alene betegner en Tvangsboks, men ogsaa et Apparat til Undersøgelse af Hestens Mundhule. Tvangsboksen var i Middelalderen i almindeligt Brug hos de fleste Kursmede. I Frankrig viser saaledes et Glasmaleri fra det 13. Aarhundrede, hvilket Brug Smeden gjorde af denne Indretning, og her hjemme kendes Tvangsboksen i hvert Fald fra Middelalderens Slutning, saaledes som den fremstilles paa Kalkmalerier i Aarhus Domkirke (Fig. 1) samt fra Stubbekøbing Kirke.¹ At dog ikke alle Kursmede havde en Tvangsboks til sin Hjælp, giver et Kalkmaleri fra Højby Kirke i Odsherred et moralsomt Bevis for.² Tvangsboksen er et efter en Hests Størrelse passende

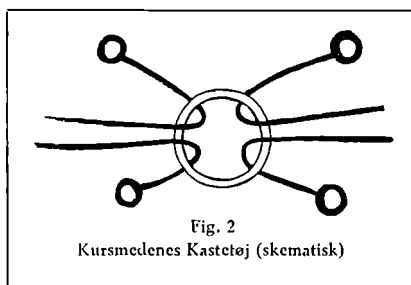

Fig. 1. Tvangsboks (St. Eligius). Kalkmaleri fra Aarhus Domkirke.

Stolpeværk, der for og bag er forsynet med forskydelige Bomme, og til disse kan Hestens Hoved og Lemmer fæstnes ved Hjælp af Bindinger. Til mindre Operationer og især Hovoperationer har man haft megen Nytte af Tvangsboksen, ligesom Smeden havde en fortræffelig Hjælp af den ved Skoning af urolige og vanskelige Heste; dog kunde Fængslingen naturligvis kun blive ufuldstændig, og efterhaanden som man fik lettere anvendelige Fængslingsapparater, blev Tvangsboksen hos de fleste Smede »en saga blott«. At den dog ogsaa i vore Dage kan gøre god Nytte for den praktiserende Dyr læge, er en Erfaring, der er gjort af Kollega *Knud Nielsen-Sorring*, der ofte i sin Gerning har taget denne gamle Indretning i Anvendelse.³

Et Apparat, der tager mindre Plads, men heller ikke er saa effektivt som Tvangsboksen, er den saakaldte »spanske Væg«, der er en Plankevæg, hvori Ringe til Rebbindinger er fæstnede. G. C. With omtaler den i sin Haandbog i Veterinairchirurgien (p. 132), men der har sikkert ikke været mange danske Dyr læger, der har været i Besiddelse af en saadan eller haft nogen Øvelse i at benytte den. I moderne Klinikker for Operation af større Husdyr har man nu sindrigt konstruerede Kasteborde,

som egentlig er en saadan »spansk Væg«, der er gjort bevægelig om en Midterakse. For den praktiserende Dyr læge kan Mangelen af et praktisk Kastebord til Tider være ret føleligt, og for at afhjælpe dette Savn har Dyr læge *J. P. Nielsen*, Tørring, konstrueret et saadant. Selv om dets Indretning er ganske enkel, gør det dog god Fyldest. Det kan betjenes ved Hjælp fra ganske faa Hjælpere.⁴ Imidlertid er baade Tvangsboks og »spansk Væg« stationære Apparater og kun anvendelige til et vist Faatal af Operationer. Til større Indgreb og Operationer paa Dyrets

Bugside maa man have Dyret fængslet paa anden og langt mere solid Maade; bedst sker dette ved Hjælp af et Kastetøj. At kaste en Hest for Operation har været brugt allerede i Oldtiden; saaledes omtales Kastetøjet baade af *Chiron* og *Vegetius*, dog uden at dets Beskaffenhed og Udseende anføres. Muligt er det dog, at det Kastetøj, som *Michael*

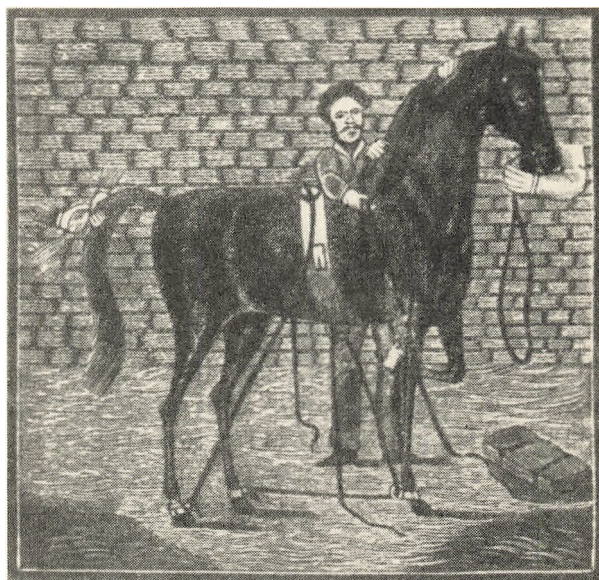
Böhmen (1559—1636) i sin *Ross-Artzeneien* præsenterer,⁵ er en Kopi af det oldromerske. Ved Brugen af dette skulde Hesten paalægges Reb paa alle fire Ben, hvilke Reb nedenfra førtes op gennem en midt under Hesten anbragt stærk Jernring. Rebene fra Forbenene blev trukket fremetter, de fra Bagbenene bagud, og disse Reb blev, efter at Hesten var faldet, fæstnede ved Stik omkring Ringen. I en Tid, da i hvert Fald Bønderhestenes Størrelse var 8 Kvarter eller endog derunder, var dette Kastetøj (Fig. 2) fuldt tilfredsstillende, især da man til yderligere Sikring let kunde »svinebinde« Dyret. At Kursmedene i Danmark har anvendt dette Kastetøj, er utvivlsomt, og det blev i Udlandet Udgangspunkt for flere Modifikationer.

Der synes ikke at være Tvivl om, at *Abildgaard* under sin Virksomhed ved Veterinærskolen hurtigt har indset, i hvor høj Grad det var nødvendigt for Operatøren at have et Kastetøj, der paa fremragende Vis kunde anvendes ved saadanne Operationer, f. Eks. Kastration, hvor man med de hidtil brugte kun var maadelig betjent. At *Abildgaard* stadig viste Interesse selv i sine senere Aar for dette Spørgsmaal, viser den Indflydelse, han øvede paa *J. V. Neergaard* for at faa denne til at holde Foredrag for Skolarerne om Emnet, og den Tilskyndelse og Opmuntring, der fik *Neergaard* til at skrive Afhandling derom.⁶ Desværre er denne

Afhandling, der havde kunnet kaste Lys over Abildgaards Forhold til det efter ham benævnte Kastetøj, vistnok gaaet tabt – sandsynligvis tilintetgjort af Neergaard selv. Det bliver da først i G. C. Withs Haandbog i Veterinairchirurgien (1839, 7), at Abildgaards Navn helt knyttes til dette for Dyrslægen saa vigtige Redskab; her gives en nøjagtig Beskrivelse af dets Udseende (Træsnit af *A. C. F. Flinch*) og Brug (Fig. 3). Men medens det i Udlandet har gaaet under Navn af »dansk Kastetøj«, kan det præciseres, at det i Danmark har baaret Abildgaards Navn i over hundrede Aar. Selve dette Kastetøj og Princippet ved dets Anvendelse er kendt af hver dansk Dyrslæge, og det er mere end noget andet blevet en fast Bestanddel af alle praktiserende Kollegers Instrumentarium, værdsat efter Fortjeneste. De Modifikationer, man har foretaget i Tidens Løb, er kun faa, hvilket til fulde viser, hvor genialt udformet det allerede har foreligget fra Mesterens Haand. Mindre Ændringer, væsentligst angaaende at holde Brystgjorden paa Plads, skyldes Dyrslæge *H. Lybye*, Frederiksværk,⁷ ligesom der i *Veterinærskolens Model*⁸ er bortelimineret enkelte Mangler.

Til Kastning af Kvæg har man i Almindelighed været henvist til Rebbindinger anvendt i flere forskellige Metoder, der trods Skavanker stadig benyttes, men som dog vist af mange Dyrslæger ikke anses for at

Fig. 3. Abildgaards Kastetøj
(efter With)

være den rigtige Løsning paa Problemet. Savnet af et snildt og praktisk Fængslingsapparat til Kvæg, paa hvilke saa mange Smaaoperationer skal foretages, har ofte været føleligt. Dette Savn har bevæget Dyr læge *P. N. Pedersen*, Bredsten, til at fremstille et Hildningsapparat: »Achilles«, et Par Jernbøjler, der lagt over Koens Achillessene og sammenholdt med en Jernkæde forhindrer Koen i at sparke ud.⁹ Dette Apparat bruges af mange Dyr læger i Praksis, f. Eks. ved Opstikning af Kopatter, men det er ogsaa i Anvendelse hos mange Landmænd i det daglige, hvor det gør god Nytte, f. Eks. over for slaagale Køer.

Til Fængslingsapparaterne maa ogsaa henregnes Bremseinstrumenterne, hvis Anvendelse danner Forberedelse til mange Operationer hos Hest og Ko. Kursmedene havde en ejendommelig formet Jernbrems,¹⁰ men den almindelige Brems til Heste — en Hyssingløkke i et Træskæft — er kendt fra gammel Tid. En tangformet Brems, der er uhyre let at anlægge, er konstrueret af Dyr læge *K. M. Knudsen*, Bregninge.¹¹ Den er især indiceret, hvor det drejer sig om Smaaoperationer paa mange Dyr, f. Eks. ved Udtagelse af Blodprøver ved den smitsomme Kalvekastning, og den yder her Dyr lægen en værdifuld Hjælp.

Narkosemasker

Til Applicering af Æter og Kloroform ved Narkose er det nødvendigt at have et efter Dyrets Hoved tilpasset Apparat. Den almindelige Kloroformmaske, der i sin Simpelhed bestaar af et Stykke Traadvæv med et Par paasyede Svampe, er behæftet med saa mange Mangler og Skavanker i Brugen, f. Eks. Upaalidelighed ved Doseringen, Ætsninger af Slimhinderne, Spild af Bedøvelsesmidlet o. s. v., at det er naturligt, at den, der udfører mange Operationer under Bedøvelse, gerne vil have den erstattet med et Redskab, hvor disse Mangler og Skavanker er fjernet. Dette er saaledes Tilfældet med den af Professor *A. W. Mørkeberg* konstruerede Narkosemaske til Heste.¹² Mørkeberg, der antagelig har udført flere Operationer paa Dyr end nogen anden i Danmark, har forsynet denne Maske med et rationelt virkende Ventilsystem, hvorved Faren for Kloroformdød er i meget høj Grad formindsket. Inhalationsnarkose hos Kvæg har aldrig været meget i Brug, men ved visse Lejligheder kan det dog være nyttigt at have en Bedøvelsesmaske ogsaa til dette Dyr, og hertil kan den af Dyr læge *E. Skovbjerg*, Ølgod, konstruerede Auskultationsmaske¹³ gøre fortræffelig Fyldest. For øvrigt er

de fleste praktiserende Dyr læger gaaet mere og mere over til at anvende Injektionsnarkose paa Kvæg. Bedøvelse af Svin sker sjældent i egentlig Operationsøjemed; derimod kræver visse Former af Fødselshjælp hos Grisesoen, at man er i Stand til at effektuere en Narkose af Dyret. Hertil er den af Dyr læge *J. P. Fundrup*, Fjellerad, konstruerede Maske¹⁴ fortræffelig. Den kan snøres mere eller mindre sammen, saaledes at den kan bringes til at passe til det paagældende Dyrs Hoved, og dens Ventilsystem virker eklatant for Luft og Narkosemidlet.

Veterinære Tandinstrumenter

Det var ret sent, at danske Dyr læger begyndte at interessere sig for Hestens Tandlidelser. Vilde en Hest ikke æde, brændte man den selv for Skjøl, eller man lod en Smed foretage dette Arbejde, og mente paa den Maade at have gjort, hvad der med Rimelighed kunde forlanges. At dog selv Kursmedene behandlede visse Tandlidelser, viser visse folkelige Navne paa Sygdomme og deres Besiddelse af enkelte Tandinstrumenter som Mejsel og Rasp,¹⁵ plumpe, til Formaalet lidet egnede Ting fra en uvis Tid; men det var den Arv, Dyr lægerne modtog fra Kursmedene, og det varede en rum Tid, inden nye og mere hensigtsmæssige Modeller kom i deres Besiddelse.

Hvad i høj Grad besværliggjorde nogen Reelbehandling paa dette Felt, var Mangelen paa Hjælpemidler til Undersøgelse af Mundhule og Kindtandrække, et Forhold, der til Tider næsten umuliggjorde en Tandlidelses Diagnostisering. Kursmedenes primitive Mundjern, en ældgammel Konstruktion,¹⁶ var næsten uforandret ved det 19. Aarhundredes Midte Dyr lægens eneste Hjælpemiddel i denne Henseende (Fig. 4). Men efterhaanden som man mere og mere fik Øjnene op for Tandsygdommenes Omfang og Betydning, blev hvert nyt Instrument, der kunde hjælpe Dyr lægen paa dette Omraade, modtaget med Begejstring. En overmaade vigtig Nyerhvervelse var *Günthers* Mundjern, ved hvis Hjælp man blev i Stand til at undersøge selv Mundhulens bageste Region. Fra dansk Side har A. W. Mørkeberg gjort en Indsats paa Omraadet ved Konstruktion af en Tungeholder¹⁷ og af en elektrisk Lysstav,¹⁸ der begge har bidraget til at nøjagtiggøre Diagnostiseringen af Mundhulelidelser, som Dyr lægen tidligere havde store Vanskeligheder med at erkende. Det af Dyr lægen tiest anvendte Tandinstrument er Tandraspen, hvoraf flere forskellige Former forefindes i Handelen, og af hvilke de am-

rikanske synes at være de mest benyttede. Vanskeligt er det imidlertid med disse at faa en ligelig Behandling af hele Tandrækken saavel i Over- som i Undermund, ligesom det er nødvendigt ved Besøg i Praksis altid at medbringe Raspe til begge Kæber. Men paa disse Mangler har Dyr- læge, Dr. *Axel Thomsen*, raadet Bod ved Konstruktionen af en Tandrasp med et mod Styreskaftet bevægeligt Raspestykke,¹⁹ hvorved Instrumentet

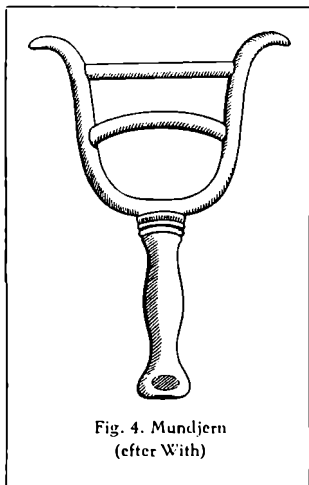

Fig. 4. Mundjern
(efter With)

bliwer anvendeligt til saavel Over- som Undermund, og Raspestykket kan ved Slid meget let udskiftes. Thomsens Tandrasp er nu blevet en sikker Del i næsten alle danske Dyr- lægers Instrumentarium. Har Dyr- lægen mange Patienter til Tandraspning paa een Gang, eller det drejer sig om store Hagedan- nelser, Saksebid eller Trappebid, hvor man ikke med Mejsel eller Saks kan jævne Biddet, kan Raspearbejdet være meget trættende, og for at lette Besværet har Dyr- læge *J. C. Ulf- Møller*, Hobro, konstrueret en Tandrasp med roterende Raspe (Karbon- undumsten) og elek- trisk Drivkraft.²⁰ Instrumentets Kostbarhed har dog bevirket, at det ikke har vundet no- gen synderlig Udbredelse ud over Klinik-

kerne. Den almindelige Metode, anvendt fra gammel Tid, at jævne et uregelmæssigt Bid med en lang Mejsel har flere Ulemper, bl. a. den, at man let saarer Hesten i Munden og gør den nervøs; derfor foretrækker de fleste Dyr- læger en Tandsaks, af hvilke den saakaldte »danske Model«, modificeret af *A. W. Mørkeberg*,²¹ har iøjnefaldende Fordele; den er saa- ledes lige anvendelig i Over- som i Undermund samt i højre og venstre Side. Den er, som Tiden kræver det af et moderne Instrument, slank og fylder saaledes ikke meget i Munden, og den store Spredning af Armene, der kendetegner de fleste af Udlandets Tandsakse, er her med Held und- gaaet. I danske Dyr- lægers Praksis er denne Tandsaks blevet næsten uundværlig, men hvem, der er Grundlæggeren af dette fortræffelige Instrument, er ukendt.

I den moderne Tandkirurgi har man ved visse Sygdomme i Tandens Støttevæv forsøgt Helbredelse ved Afklipping af Tandkronen. Hertil fordres naturligvis en meget kraftig bygget Tandsaks med svære Kæber og paalideligt Skrueapparat. En Tandsaks, der besidder disse Egenskaber,

har Dyrlæge J. C. Ulff=Møller, Hobro, ladet fremstille,²² og til en anden har Overdyrlæge C. C. Roed=Müller, Randers, leveret Model.²²

At Kursmedene allerede for Aarhundreder siden har forsøgt Udtrækning af Hestens Tænder, ses af det Forhold, at der i deres Instrumentarium har været en Tandtang.²³ Dog har Forsøgene sikkert kun drejet sig om Fjernelsen af Hestens Føltænder, thi en Tang, der med Fordel kunde bruges til de blivende, havde de ikke, og heller ikke Dyrlægerne fik virkelig praktiske Tandtænger, før Günther og Frick=Hauptner lancerede deres Modeller. Fra dansk Side har Bidraget til denne Gren af det veterinære Tandinstrumentarium ikke været overvældende. Dyrlæge Th. M. Isaksen, Nyborg, har konstrueret en Tandtang²⁴ af en saadan Form, at den kan gøre god Nytte ved Ekstraktion af Mælkemolarerne og tillige yde fortræffelig Hjælp ved Fjernelsen af de bageste permanente Tænder, naar disse med kraftige Tandtænger er løsnet i Alveolen. En Tang udelukkende beregnet til Udtrækning af Tænder hos Føl har til Ophavsmand Dyrlæge J. P. M. F. Jensen, Skive.

Udtrækning af de blivende Kindtænder er altid et stort og ofte et besværligt Indgreb, hvorved Tandens Støttevæv let lider Overlast. For at undgaa større Molest og samtidig for at kunne fatte Tandens dybere med Tangen har Professor G. Sand konstrueret et Sæt Gingivaknive,²⁵ henholdsvis for- og bagtil skærende til Tandkødets Løsning. Et andet meget nødvendigt Hjælpemiddel ved Udtrækning af de blivende Tænder er et Underlag for Tandtangen. Flere Former af saadanne Underlag forefindes; et af dem, der maa siges at byde paa flest Fordele, er det af A. W. Mørkeberg konstruerede, en prismatisk Jernklods med et saadant Tværnsnit, at den kan hvile paa hele Tandens Riveflade og vanskeligt kan glide af; den frembyder et udmærket Leje for Tangen og kan ved en Anordning paa Skaftet benyttes til alle fire Tandrækker.²⁶

Svælgsonder, Svælgkroge og lignende Instrumenter

I en Tid, da Fodring med Rodfrugter var saa godt som ukendt i Danmark, var saadanne Foreteelser som Fastkiling af Foderemner i Svælg eller Spiserør meget sjældne, men i Løbet af det 19. Aarhundrede, da man mere og mere kom ind paa at bruge Roer og Kartofler som Kvægfoder, blev det nødvendigt for Dyrlægen at have passende Apparater til Afhjælpning af de Kalamiteter, der kan opstaa ved en saadan Fodring. Kvæget er jo i høj Grad tilbøjelig til at gamse paa og nedsluge

Ting, der ikke er ordentligt tygget, og som derfor let sætter sig fast paa Vejen ned gennem Spiserøret. Menigmand har i slige Tilfælde til Nedstødning af det fastkilede Stykke anvendt en lang Pile- eller Hasselkæp, ja, man har endog set Mennesker, der til dette Formaal har benyttet et Skovl- eller Kisteskaft, komme heldigt fra Eksperimentet. Medens With ikke synes at have interesseret sig for dette Problem, har *Stockfleth* refereret til mange Opfindelser beregnet paa Opgavens Løsning. Til Nedstødning anbefaler han saaledes en Sonde lavet af et langt Stykke Spanskrør, paa

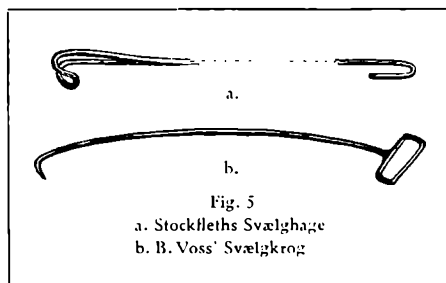

Fig. 5
a. Stockfleths Svælghage
b. B. Voss' Svælgkrog

hvis Ender han solidt fæstner af rundede Træduppe af passende Størrelse.²⁷ Men *Stockfleth* har yderligere konstrueret en Svælghage til Brug ved Oprækning af et fastkilet Legeme. Dette Apparat dannede han af en stærk, men bøjelig Jern- eller Messingtraad, der blev lagt dobbelt, hvorefter han af den stumpe Ende af denne

Traad fremstillede en Hage, hvormed det fastkilede Roestykke kunde fanges og hales op.²⁸ (Fig. 5a).

Den over hele Verden i det 19. Aarhundrede stærkt tiltagende Anvendelse af Rodfrugter som Kreaturfoder bevirkede, at Dyr lægen jævnligt kom til at staa over for Behandling af forannævnte Skade, og efterhaanden fremkom fra Udlandets Veterinærer mange mærkelige Konstruktioner, der dog ofte var nogle klodsede, til Formaalet lidet egnede Apparater, der ikke blot var dyre i Anskaffelse, men hvis Anvendelse tit gav Anledning til Beskadigelse af Svælg og Spiserør. En dansk Dyr læge, *L. Christensen*, Roskilde (1810–60), har forfærdiget et saadant Instrument. Paa Enden af en tynd, men solid Jernstang fæstnede han en Holdskruer og indesluttede Stang og Skrue i et Trærør. Efter Nedføringen af dette Apparat til det fastkilede Roestykke blev Skruen skudt frem og boret ind i Roestykket, hvorefter Ophaling skete.²⁹ *Stockfleth* mener dog ikke, at *Christensen* nogensinde fik Lejlighed til at prøve Konstruktionen i Praxis.

I nyere Tid fik man imidlertid langt mere praktiske og lettere anvendelige Instrumenter til dette Brug; saaledes har Dyr læge *Fr. Winter*, København, konstrueret en særlig »Roekrog«,³⁰ der er en Ringkrog, hvis forreste Ende er bøjet i en skarp Vinkel. Ved at paasætte Langfingeren

denne Krog faar man en Slags Forlængelse af Fingeren, hvormed man lettere kan naa Roestykket i Svælget og ved Krogens Hjælp fjerne Stykket. Dyr læge *B. Voss*, Rynkeby, har løst Problemet paa anden Maade ved Konstruktion af en »Roekrog«³¹ (Fig. 5b), der er en c. 60 cm lang, over hele sin Længde bøjet Staalkrog, hvis ene Ende er bøjet 2 cm nedad og lidt bagtil til en kileformet, tilsleben Krog. Ved Brugen af denne Krog har man den store Fordel altid at have Kontrol med dens Placering, da Fingrene ved Nedføring i Svælget dækker den, og den korte, skarpe Krog lader sig overmaade let trykke ind i Roestykket. Endelig har Dyr læge *J. P. N. Thygesen*, Langaa, nu København, konstrueret en Art Universal-Svælgsonde³² beregnet baade til Nedstødning og Ekstraktion af et i Spiserøret fastkilet Legeme. Det er en Frauenholz Svælgspiral, hvortil hører to kegleformede og et bøjleformet Mundstykke, der alle kan paa skrues Svælgspiralen. De førstnævnte benyttes til Nedstødning; sidste er en Ekstraktør bestaaende af en elipseformet Bøjle af tykt, stift Staaltraad, der paa Indersiden er skarpslebent. Bøjlen er saaledes indrettet, at den ved Nedføringen vil glide mellem Roestykket og Spiserørets Væg og fatte Stykket, der nu meget ofte kan trækkes op; i modsat Fald vil Bøjleens skarpe Kant gennemskære Stykket.

Operationstekniske Instrumenter

Det er ganske ligetil, at den trænede og dygtige Operatør under Operationer ønsker at benytte sig af saadanne Instrumenter, der nøje svarer til Formaalet og fuldstændig passer ind i det foreliggende Indgrebs Teknik. Ofte drejer det sig her om livsvigtige Handlinger, hvor det er nødvendigt at have alle foreliggende Hjælpemidler til sin Raadighed og at beherske dem til Fuldkommenhed. Specialoperatøren, der mestrer den mindste Detalje i det foreliggende Tilfælde, vil hurtigt se Mangler ved de forhaandenværende Instrumenter og skabe sig til Formaalet nye i den rette Form. Specialister inden for denne Disciplin er bl. a. Lærerkrafterne i Kirurgi ved Veterinærskolerne, og det er da ogsaa særlig fra deres Haand, Konstruktioner af saadanne operationstekniske Instrumenter er fremkommet.

I Danmark har Professor *A. W. Mørkeberg* i høj Grad anvendt sit Talent til Konstruktion af Specialinstrumenter. Genialt udtænkt er saaledes Saarhagerne med elastisk Træk, en massiv Gummisnor, paa hvilken Hagerne kan forskydes, blot Snoren strammes; lette er de at anbringe,

og de hjælper paa enestaaende Maade Operatøren i Arbejdet.³³ Men dette er kun et enkelt af en hel Række af Mørkebergs Instrumentkonstruktioner, der bl. a. rummer saa fremragende Genstande som Hulsonde³⁴ til Prøvepunktur af dybtliggende Abscesser (Bringebylder), Dræneringstrokar med boutoneret og skarp Stilet,³⁵ som kan bruges baade til Sondering og Drænering, Kanyle til Indsætning i drænerede Seneskeder,³⁶

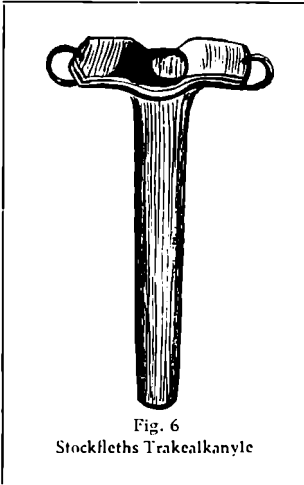

Fig. 6
Stockfleths Trakealkanyle

der forhindrer, at Drænsaaret ikke lukker sig. Efter samme Princip er en Kanyle til Indsætning i Trepanationsaabning,³⁷ hvorved forhindres, at Hudrandene vokser sammen over Aabningen, Conchæknive til Brug ved Fjernelsen af Conchæ³⁸ i Tilfælde af kronisk Betændelse i eller Nekrose af disse. Endvidere en fjedrende Spærhage³⁹ til Brug ved Strubepiberoperation og en ejendommelig Suturnaal til den vanskelige Suturering ved Arytænoidektomi.⁴⁰

Flere Lidelser i Strubehoved og Luftrør indicerer, at der gøres en Aabning paa Luftrøret, og i denne Aabning indsættes en Kanyle. Professor *H. V. Stockfleth* er Konstruktor af en saadan;⁴¹ den bestaar af et Gutta-

perkarør med Metalbryst, hvorigennem er ført et Par Ringe til Fæstelse af Snorebindinger ført fra Kanylen op over Halskammen (Fig. 6). En fortræffelig Kanyle til dette Brug er imidlertid den af Mørkeberg modificerede Peuchs Kanyle,⁴² som her er givet et tværovalt Gennemsnit passende efter Aabningen i Luftrørsringene.

Et operationsteknisk Apparat, der benyttes ikke alene i Veterinærkirurgien, men ogsaa af den humane Kirurgis Udøvere, er den af Overdyrlæge *N. O. Larsen*, Glostrup, konstruerede Traadholder,⁴³ der har den Fordel, at Operatøren undgaar at berøre det sterile Suturmateriale med Fingrene, og at han hurtigt og let finder netop den Traad, der i det givne Øjeblik er Brug for. Et andet meget anvendt Apparat er en dansk Trokar til Udtømming af større Vædskeansamlinger i Pleurahulen.⁴⁴ Den er saaledes indrettet, at man undgaar, at Luft trænger ind i Pleuras Hulrum, idet Trokaren paa Siden er forbundet med en Gummislange, der udmunder under Vand. Ogsaa de mere eller mindre farlige Cirkulationsforstyrrelser (Lungeblødninger og Besvimelser) har man ved denne Me-

tode bortelimineret. Heller ikke her har man nogen Viden om, hvor man skal søge Konstruktøren af dette udmærkede Instrument.

Aareladningens og den intravenøse Injektions Instrumenter

Over for Husdyrsygdomme er Aareladning, en af de ældst kendte Behandlingsmaader,⁴⁵ berømt som Kur i Oldtidslandene og velkendt hos flere af vore Dages Naturfolk. Det til Aareladning benyttede Redskab har været noget forskellig baade med Hensyn til Udseende og Materiale, men hos de fleste Folk blev efterhaanden det mest anvendte Aareladeinstrument Flitten, en paa et kort Skaft siddende spids, trekantet Kniv, der ved Slag af en kort skaftet Kølle blev drevet ind i Aaren. En saadan Flitte hørte altid med til Kursmedenes Instrumentarium, og den blev siden næsten uden Ændring overtaget af Dyr lægerne. En Modifikation er foretaget af Dyr læge *C. Helper*, der gør Jernet svagt bøjet og dets udhulede Ryg dobbelt saa bred, som selve Jernet er tykt. Ved Anvendelsen af *Helpers Flitte*⁴⁶ (Fig. 7) kan man til Slag anvende Haanden, saa Køllen kan undværes. Et nyere Instrument, der efterhaanden har faaet en udstrakt Anvendelse i den veterinære Praxis, er Aareladekanylen; den er højst indiceret til Udtagelse af Blodprøver til de i vore Dage saa almindelige Undersøgelser i diagnostisk Øjemed, bl. a. de almindelige Undersøgelser for smitsom Kastning o. l. En Kanyle, der opfylder Betingelserne for at kunne gøre fortrinlig Nytte til dette Brug, er konstrueret af Dr. Axel Thomsen, København.⁴⁷ Specielle Forhold ved Anvendelsen har imidlertid foranlediget, at en Række Forskere har ladet fremstille Kanyler med egenartede Anordninger. Særpægede Modeller er leveret af Professor *H. C. Bendixen*, Dr. *N. Plum* og af Dyr lægerne *P. Nielsen*, Maribo, og *Johs. Rasmussen*, Højby,⁴⁸ medens Dyr læge *K. M. Knudsen*, Bregninge, ved Udtagelse af Blodprøver til Undersøgelse for smitsom Kastning lader Næsebrems, Aareladesnor og Kanyle indgaa i en Teknik,⁴⁹ der sætter Dyr lægen i Stand til hurtigt og let at fuldende dette, hvor det ofte drejer sig om mange Dyr, ret enerverende Arbejde.

Indførelse af Lægemedler i Blodet er ingenlunde nogen ny Form for

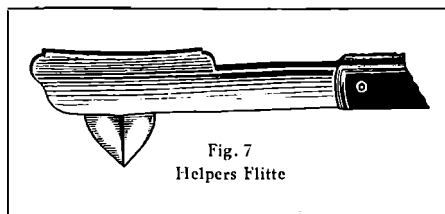

Fig. 7
Helpers Flitte

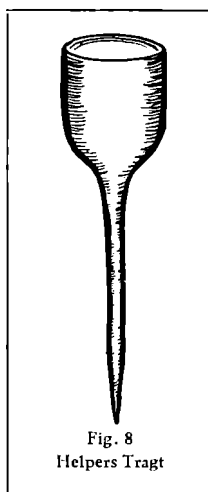

Fig. 8
Helpers Tragt

Sygdomsbehandling hos Husdyrene. Det er c. 100 Aar siden, Dyr læge ved den kongelige Marstald J. V. *Helper* konstruerede et Apparat til Brug ved intravenøs Injektion. Det var en lille Horntragt, der forneden løb ud i en fin Spids, hvilken gennem et Aareladesaar kunde indstikkes i Venen. Tragten, der kunde rumme c. 10 cm³, havde i Spidsen en Anordning, der kunde hindre Luftindtrængning i Venen, naar Tragten løb tom⁵⁰ (Fig. 8). I de senere Aar er denne Form for Placering af visse Lægemedler igen blevet aktuel, og en Del Dyr læger lavede sig et Injektionsapparat af en Glasragt, Gummislange og Kanyle i Lighed med det, Serumlaboratoriet anvender.⁵¹ Dyr læge B. Voss, Rynkeby, har imidlertid efter amerikansk Forbillede til dette Brug konstrueret et

Apparat,⁵² der i Praksis for Dyr lægen frembyder væsentlige Fordele. Det bestaar af en større Glasflaske, en Gummikop med Slange og Kanyle og saaledes indrettet, at der ved Brugen aldrig opstaar Vakuum i Flasken. Apparatet fungerer fortrinligt, er billigt og forefindes nu i mange danske Dyr lægers Instrumentarium. Endelig har Dyr læge E. *Dyekjær*, Grenaa, fremstillet et Apparat beregnet til Brug ved intravenøs Injektion af Klorkalcium ved Kælvningsfeber og lignende Behandlingsmaader.

Brændejern

Brænding (Kauterisering) var Praktikerens Hovedmiddel i den græske og romerske veterinære Kunst, men den var ogsaa i Middelalderen i høj Grad anerkendt, ligesom senere Tidens Kursmede i særlig Grad tog den i sin Tjeneste. Meget almindeligt var, at man brændte karakteristiske Figurer for de forskellige Lidelser, hvorfor man til dette Brug havde forskelligt formede Kauteriseringsjern, ja, disse Brændinger blev inden for den veterinære Kunst en hel Videnskab for sig. Man brændte for Svulster, Hævelser, Forvridninger, Hudsygdomme og mange andre Ting. Instrumenterne hertil var sædvanligvis af Jern, men i enkelte Tilfælde blev det fordret, at de skulde være af Kobber.

Brændejernnet blev ogsaa Dyr lægens Hjælpemiddel især mod mange af Hestens Lidelser, f. Eks. Spat, Galler, Svulster, Sene- og Seneskedebetændelser o. s. v. Dyr lægens Brændejern, et til Stregbrænding og et

til Punktbrænding, var i Regelen i ældre Tid fabrikeret af en lokal Smed, ligesom dennes Esse blev Arnestedet for Opvarmningen, thi ellers var det ude i Praksis vanskeligt at faa Jernene tilstrækkeligt ildnet. For at raade Bod herpaa har imidlertid Dyr læge Johs. Rasmussen, Højby, konstrueret et »Fyrfad«, lavet af en Jernplade,⁵³ en enkel, men virkningsfuld Frembringelse. Fyringsmidlet er her Trækul. Men i Udlandet konstruerede man efterhaanden Brændejern, hvor Brændemnet var Sprit, Æter eller Benzin, hvoraf særlig sidstnævnte har fundet stor Anvendelse. I Danmark har Dyr læge *Richard Møller*, Høng, været Konstruktør af et Benzin-Brændejern (Autokauter)⁵⁴ beregnet til penetrerende Brænding af Led, Seneskeder o. s. v. Apparatet er ikke vanskeligt at betjene, og det virker sikkert. Dog ogsaa elektrisk Opvarmning har man taget i Anvendelse til dette Formaal, saaledes har Stabsdyr læge, Dr. *Hj. Friis*, fremstillet et elektrisk Brændejern⁵⁵ med Kobberbrændere af forskellig Form, beregnet til Stribe- og Punktbrænding. Dette Jern frembyder mange Fordele, ikke mindst den, at Brændemnet ikke slukker ved Brug i ambulant Praksis i fri Luft. Det er bl. a. af den Grund, at Dyr læge *K. J. Løje*, Store Hedinge, har konstrueret et elektrisk Brændejern til penetrerende Naalebrænding.⁵⁶ Varmekilden er her en Bilakkumulator, og den praktiserende Dyr læge vil da næsten altid have denne Kilde til Raadighed og kan hurtigt faa Apparatet klart til Brug. Mange Dyr læger har lært at sætte Pris paa dette Brændejern, der vel fordrer en Smule Øvelse i Brugen, men er overordentlig driftssikkert.

Instrumenter til Kastration, Brokbehandling m. m.

Hvilken Metode, man i Danmark i Oldtid og Middelalder brugte til Hestens Kastration, er uvist. Sandsynligt er det dog, at man tidligt er kommet ind paa Anvendelse af Klemmemetoden, og det var her givet enhver lidt fingernem Kastrator at kunne fremstille »Instrumentet«, oftest en passende tyk Pile- eller Hasselstok, som man flækkede og ved Hjælp af Sejlgarnsbindinger anbragte om den dækkede Sædstreng. Rigtigt anvendt sikrede denne Metode mod Forblødning, mod Tarmfremfald og mod direkte Infektion i Bughulen. Dyr lægen arvede denne Metode fra den læge Kastrator, og den blev næsten hele det 19. Aarhundrede igennem betragtet som den eneste tilforladelige.

Det er ikke mange Aartier siden, at Kastrationsdagen i en Landsby blev betragtet som en Mærkedag. Egnens Landmænd mødte da op med

deres Plagge i en eller anden Gaard, og her øvedes Vurdering, og Handedeler afsluttedes, medens Dyr lægen foretog sit blodige Indgreb ofte under Ængstelse; thi et Uheld under en Kastration blev jo altid tilskrevet Dyr lægens Fejlgreb og haardt bedømt, ja, mange Gange kunde det gælde Renomméet, en Aarsag til, at Dyr lægerne nødigt forlod gamle, prøvede Metoder. Der var dog ikke saa faa Mangler ved Klemmemetoden, bl. a. den, at Dyret især i den varme Tid led en Del ved at staa med Klemmerne, at man skulde vaage over Dyret, indtil Klemmerne var aftaget, og ikke mindst, at Fremgangsmaaden ikke saa rigtig nutidig og elegant nok ud. Alle disse Skavanker fik en Del Dyr læger til at gaa

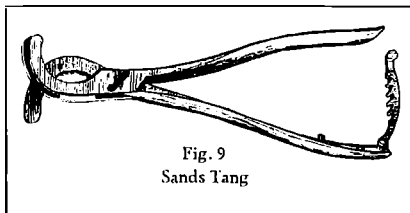

Fig. 9
Sands Tang

over til Anvendelse af Ligatur, og flere mente ved denne Metode at have opnaaet lige saa fine Resultater som tidligere med Klemmerne.

For mange danske Dyr læger blev imidlertid den af Professor G. Sand konstruerede Kastrationsstang⁵⁷ (Fig. 9) og Afdrejningsmetoden en ypper-

lig Løsning paa et omstridt Problem. Ved Kastration med Tang kunde Ejeren ikke alene tage sit Dyr med hjem umiddelbart efter Operationen og slippe det i Fold, men man undgik at skulle tage Klemmer af samt den ofte kedelige Vagtpost. For Dyr lægen betød Metoden, at denne Operation kom op i et højere Plan end hidtil. Erindringen om Hestegilderne blev bortelimineret. Forblødning ved Kastration skete dog af og til, og den Dyr læge, for hvem sligt indtraf, vendte som oftest Afdrejningsmetoden Ryggen og gik over til de i denne Henseende mere sikre Klemmer. Der var dog enkelte, der gik en anden Vej og fik konstrueret en forstærket Sands Tang, saa Knusningen blev langt kraftigere; dette er saaledes Tilfældet med den af Dyr læge J. C. Ulf-Møller, Hobro, konstruerede,⁵⁸ hvor baade Kæbeform og Crémaillère er forandret. I nyere Tid har man kombineret Sands Tang med den amerikanske Emaskulator og har heri faaet Midler til en noget nær ideel Kastrationsmetode.

Kastration af Tyre og Tyrekalve var tidligere i langt højere Grad, end hvad der gjaldt for Hingsteplaggen, i Lægmands Hænder. En yndet Form for dette Foretagende var, og er enkelte Steder endnu, at »snerre« Dyret, d. v. s. at lægge en stærk Gummisnor om Scrotum tæt ved Bugvæggen, hvorved en Hænden af Testes finder Sted. Dyr lægerne har brugt forskellige Metoder, men er standset ved en forstærket Sands Tang

og Emaskulator og Operationen udført paa staaende Dyr. For at blotte Testes bruges Afsnitning af nederste Parti af Scrotum, men for ikke at saare venstre Haands Pegefinger eller Dyret, om det sparker ud under Operationen, har Dyrlæge S. L. C. *Herløv-Müller*, Horsens, konstrueret en boutoneret Kniv⁵⁹ til dette Brug, og i samme Hensigt fremstillede Dyrlæge J. C. *Ulf-Møller*, Hobro, en Saks,⁶⁰ der har vundet almindelig Anerkendelse hos Dyrlæger, der ofte foretager denne Operation.

Kastration af Hundyr (Hoppe og Ko) er en Operation, som i Danmark nu næsten er gaaet af Brug. Vor Tids Ufrugtbarhedsbehandling har formaaet for Avlen at redde en Mængde Køer, der tidligere var hjemfaldet til Udsætternes Brigade, blandt de ofte meget stærkt ydende Køer, paa hvilke man foretog Ovariometri, dels for at faa dem til at give Mælk i en forlænget Periode, dels for at bevare Kødets Velsmag ved Slagtning. Her hjemme har Dyrlæge Richard Møller, Høng, konstrueret flere Instrumenter til Brug ved denne Operation, saaledes en meget særpræget Ovariometri⁶¹ med fremragende Egenskaber, naar det gælder Knusningen af Ovarieligamentet. Møller har endvidere fremstillet en Skedeporator,⁶¹ en paa et Skaft anbragt boutoneret Kniv og saaledes formet, at den kun lige skærer Skedevæggen igennem uden at beskadige Organerne i Bughulen.

Kastration af Haner (Kapunering), der foretages for at lette Fedningen, og for at det voksne Dyrs Kød vedblivende skal bevare Karakter af ungt Kød, har aldrig været synderligt brugt her i Landet, og kun faa danske Dyrlæger har praktisk Kendskab til Operationens Udførelse. Nye og praktiske Instrumenter til Foretagelse af Kapunering er fremstillet af Dyrlæge P. J. *Bischoff*, Snesev.⁶²

Skikken at kastre Hingste maa tidligt have givet Operatøren Kendskab til Broks Natur og sandsynligvis ogsaa til Behandling af saadanne Lidelser — »Broksnideri«. I Veterinærkunsten praktiserede Dyrlægerne flere forskellige Fremgangsmaader ved Brokkurene; saaledes har man f. Eks. ved Navlebrok anlagt Klemmer om Broksækken, afbundet den ved Ligatur eller afsyet Broksækken. Til dette sidste Formaal har Stockfleth konstrueret en med Lukkeapparat forsynet Brokklemme eller Broktang,⁶³ hvormed Broksækken fattes, hvorefter Afsyning sker, og Tangen fjernes. Til Brug ved Behandling har A. W. Mørkeberg fremstillet en Brokbandage,⁶⁴ hvor Peloten er dannet af en Guttaperkaplade formet efter Bugens Runding. Ved forskellige Remanordninger kan denne Bandage bringes til at ligge fast uden at forskydes ved Føllets Bevægelser.

Endelig har Dyr læge *H. P. Grønlund*, Stoholm, senere Hadsten, fremstillet en meget praktisk anvendelig Klemme til Anlæggelse paa Navlestedet ved en profylaktisk Behandling af Følsyge.

I Tilfælde, hvor Hesten kastes for Operation, kan det Uheld indtræffe, at den ved Uagtsomhed falder med Hovedet ind under sig og faar Forvridning af Halshvirvlerne med Overstramning af Halsmusklerne (Torticollis); tiest opstaar dog denne Lidelse, ved at Hesten ligger forkert i Baasen. Man har til Behandling af Sygdommen brugt forskellige Skinnebandager for at holde Halsen i normal Stilling; en af mange Dyr læger anvendt Skinne er den af Regimentsdyrlæge *L. J. Knudsen*, konstruerede;⁶⁵ den bestaar af to brede Sideskinner, saa lange at de naar fra Hoved til Bovspids. Disse Skinner holdes sammen med et Par Jernbøjler, der anbringes over Nakkekammen.

Der er faa Lande, hvor Kvægbruget i vore Dage spiller større Rolle end i Danmark; derfor er det ganske naturligt, at Landets Dyr læger har ofret en stor Del af deres Intelligens og Energi paa at tjene dette Brug paa en saadan Maade, at Landets Økonomi derved er øget i iøjnefaldende Grad. Mange Problemer har fundet sin Løsning takket være danske Dyr lægers Initiativ, og ved Konstruktionen af saadanne Instrumenter, der gavner Kvægbrugets Interesse, har danske Dyr læger gjort en betydelig Indsats.

Instrumenter til Brug ved Diagnosticering af Tuberkulose

Da man i Danmark omkring 1920 gik bort fra den for Ejer og Dyr læge ret besværlige subkutane Tuberkulinprøve og over til den intrakutane, lettedes Arbejdet i høj Grad. De første til denne sidste Metode anvendte Instrumenter: Sprøjtekanylen med Ansats og et almindeligt Millimetermaal, var enkle, men dog brugelige til Formaålet. Dog rummede de visse Mangler og Fejl, som danske Dyr læger efterhaanden borteliminerede ved Konstruktion af nye Modeller og derved simplificerede og lettede Arbejdet i fremtrædende Grad; saaledes har Dyr læge *B. Voss*; Rynkeby, forbedret Tuberkulinsprøjten ved en Anordning ved Kanylen,⁶⁶ saaledes at denne ikke under Sprøjtningen hopper af og tabs, hvorved Dyr lægen ved samme Lejlighed let faar en Tuberkulinstraale i Øjet. Endvidere har *Voss* forsynet Sprøjstens Bundstykke med et Par Vinger til et Greb,⁶⁶ hvorved den ligger langt mere sikkert i Haanden

under Arbejdet. Ogsaa Dyr læge *H. H. A. Ammitzbøll*, Stokkemærke, har gjort sig fortjent ved en Nykonstruktion til Tuberkulinsprøjten, idet han neden under Sprøjtes Topstykke paaloddede en Plade med et Par Vinger,⁶⁷ som yder fortræffelig Støtte for Fingrene til Sprøjtes Fiksation. Ammitzbøll forbedrede ogsaa Tuberkulinmaalet med et Par Bøjler til Ring- og Lillefinger og ved at anbringe Skalaen hensigtsmæssig for Aflæsning samt ved at gøre Kæberne saa brede, at de vanskeligt trænger ind i Hudfolden.⁶⁷ Til yderligere Sikring for rigtig Aflæsning, har Dyr læge *E. Dyekjær*, Grenaa, fremstillet en elektrisk Fingerlampe, der, naar det drejer sig om Prøver foretaget i mørke Stalde, yder en udmærket Hjælp. I overmaade mange Tilfælde vil det være af Vigtighed at faa fastslaaet, om det ved positiv Reaktion drejer sig om en mere udbredt eller maaske endog om en aaben Lungetuberkulose, der med dens overmaade store Smittefarlighed kan blive en dødelig Risiko for en Besætning, og hvor det derfor gælder om at faa fjernet Dyret hurtigst muligt. Til Brug for en saadan Konstatation har Dyr læge *E. Skovbjerg*, Ølgod, fremstillet en Auskultationsmaske,⁶⁸ der især i Tuberkulosebekæmpelsens første Tid i Jylland ydede fortrinlig Hjælp for Dyr lægen til at udpege de smittefarlige Dyr i en Besætning. En Del Dyr læger gik dog over til at foretage en mikroskopisk Undersøgelse af selve Lungeslimen for paa den Maade at faa et eklatant Bevis for den aabne Lungetuberkulose. Til dette Formaal konstruerede Kredsdyr læge *J. L. A. Bech*, Løgstør, en Lungeslimfanger,⁶⁹ der kan føres ned i Bronkierne, uden at man behøver at gøre Trakealsnit og uden Indsættelse af Kanyle. Dyr læge *J. H. Cleemann*, Moesgaard pr. Bjerregrav, har brugt en anden Fremgangsmaade, idet han paaskruer en Thygesens Svælgsonde et konisk Metalbæger,⁷⁰ der nedført i Koens Spiserør opsamler mulig ophostede Tuberkelbakterier sammen med Spyttet. Endelig har Kredsdyr læge *Edvin A. Jensen*, Aalborg, fremstillet en Serie Instrumenter til Brug ved Trakeotomi og Indførelse af en Lungeslimfanger gennem Trakealkanyle.⁷¹

Trommespydet (Vomtrøkaren)

Kvægets Trommesyge var ogsaa i ældre Tid en velkendt Lidelse, der gik under en hel Række sære Navne,⁷² og som var Genstand for mange mærkværdige Kure. I det 18. Aarhundredes Slutning fik man imidlertid i Trommespydet et Middel til Sygdommens Behandling, hvorved en Mængde ellers dødsdømte Dyr blev reddet. Denne Opfindelse var saa

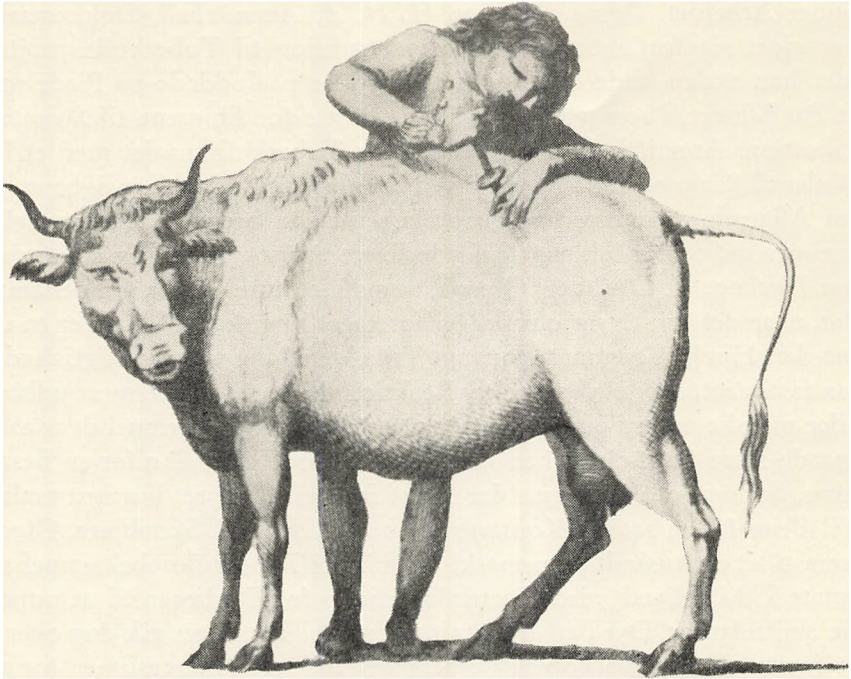

Fig. 10

meget heldigere, da man netop paa den Tid begyndte at dyrke Kløver i større Mængde, hvilket Foderemne, før man lærte at tage sig i Agt, afstedkom mange Tilfælde af denne Sygdom.

I Danmark var *Erik Viborg* den, der først slog til Lyd for Anvendelse af Vomstik ved Trommesyge (Fig. 10). Hans Trokar var flad, næsten tveægget, 25 cm lang, $1\frac{1}{2}$ cm bred og $\frac{3}{10}$ cm tyk samt forsynet med flere Sideaabninger⁷³ (Fig. 11). Den har siden Viborgs Tid undergaaet Ændringer og modtaget Forbedringer, og medens det i en Bondepraktika fra 1802 siges: »Trommespydet er kun noget, Dyrlægerne har,« er Instrumentet nu næsten i enhver Kvægbrugers Besiddelse, og det kan købes hos enhver Isenkræmmer.

Fig. 11. Viborgs Trokar

En meget vigtig Nykonstruktion, der løser mange af de Spørgsmaal, Brugen af et almindeligt Trommespyd maa lade ligge, er den af Overdyrlæge N. O. Larsen, Glo-

strup, konstruerede Dobbeltkanyle,⁷⁴ der især er indiceret ved de kroniske Former af Tympanitis og ved alle Tilfælde, hvor det er nødvendigt i nogen Tid at have Kanylen siddende til Modvirkning af Recidiv. Den, der efter et indført Vomstik har set Kanylen som Følge Vombevægelserne føres rundt som en Karusel, har ogsaa følt Utrygheden ved at forlade Patienten, selv om man har sat en Mand til at paase, at Kanylen holdes i Leje. Ved Brugen af N. O. Larsens Dobbeltkanyle har Dyr lægen faaet et Instrument, der ikke alene giver en Lettelse i Arbejdet, men ogsaa ved denne Operation

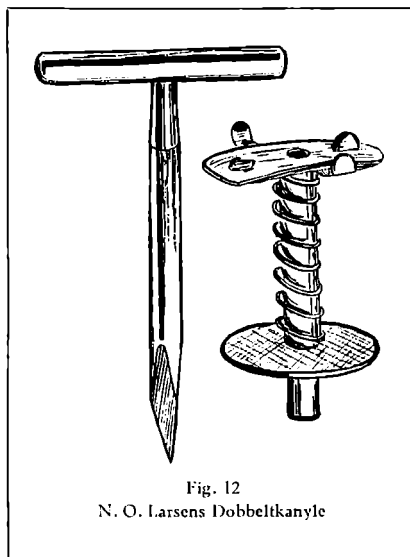

Fig. 12
N. O. Larsens Dobbeltkanyle

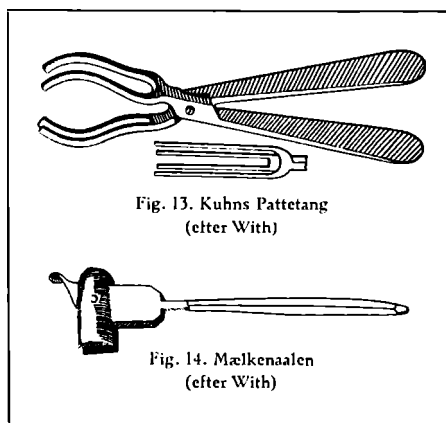
giver en Tryghed, der ikke noksom kan værdsættes. Dobbeltkanylen bestaar af to Rør med hver sin Plade og en Stilet. Den holdes altid paa Plads, holdes altid lodret paa Bugvæggen, lader sig aldrig forskubbe og falder aldrig ud. Det er ikke alene i Danmark, at N. O. Larsens Dobbeltkanyle har vakt Opmærksomhed og er blevet en højt værdsattet Bestanddel af Dyr lægers Instrumentarium; ogsaa blandt Udlandets Veterinærer har man Øje for dens fremragende Egenskaber, og den er beskrevet og afbildet mange Steder.⁷⁵ (Fig. 12).

Dyr læge J. H. Cleemann, Moesgaard pr. Bjerregrav, har løst Spørgsmaalet paa en noget anden Maade ved sin »Tympanotubus«,⁷⁶ et forlænget Trommespyd. Dette Instrument vil ogsaa holde Kanylen paa Plads trods Vombevægelser og Dyrets aktive Uro. Den lange Tubus giver endvidere god Lejlighed til at røre rundt i den gærede Masse og oplede større Luftlag i denne. En Ansats paa Tubus letter Paasætning af en Gummislange, gennem hvilken man kan fordele Olie og andre gæringshemmende Vædske i Vomindholdet.

Kopatteproblemet og dets Instrumenter

En meget stor og vanskelig Opgave for Dyr lægen er at raade Bod paa alle de Skader, der kan times en Kopatte, Lidelser, der kan være af meget

forskellig Natur og fordre vidt forskellig Behandling. I vore Dage kan man se Malkere foretage de mest hasarderede Manipulationer med en tilstoppet Kopatte og til Opstikning benytte Ting som Lommeknive, Søm, Haarnaale, Straastykker o. s. v., og det var sikkert i ældre Tid den eneste »Kur«, man kendte til over for slige Tilfælde, idet Værdien af et enkelt Malkedyr ikke var saa stor, at noget synderligt kunde ofres for en saa ringe Skavanks Skyld. Anderledes i vore Dage, hvor Bevarelsen

af et enkelt Individ i en højtydende Kvægbesætning har sin overmaade store Betydning ikke alene for Ydelsen, men ogsaa for Helheden og for Avlen. I Tilfælde af fuldstændig Hindring for Mælkes Passagen i en Kopatte fandt Kur og Beslagsmed ved den kongelige Marstald, Dyr læge C. C. Kuhn, paa en Metode til Helbredelse, idet han afskar en større eller mindre Del af Patten. Hertil benyttede han en Tang med delte Kæber (Fig. 13),⁷⁷ med hvilken

han oven over Forsnævringen omfattede Patten, medens han med en Bistouri ført ind mellem Tangens Grene afskar Pattedelen. Professor B. Bang siger om denne Operation, at i den første Tid løber Mælken ud af sig selv, men naar Saaret trækker sig sammen, bliver Koen blødmælk.⁷⁸

Den ældst kendte danske Pattekniv, ogsaa kaldet Pattenaalen, er omtalt af With⁷⁹ (Fig. 14). Det er en tvægget Kniv, der henimod Spidsen taber sig i en lille Dup. Til at lægge et Korssnit i den forsnævrede Pattespid var denne Form meget anvendelig, men den gav dog inden længe Plads for den egentlige »danske Model«, der er c. 3 mm bred og ensidig skærende. Konstruktøren af denne Pattekniv er ukendt, men den blev det mest brugte Patteinstrument gennem en lang Aarrække; dog helt uden Lyde var den ikke, og flere danske Dyr læger har foretaget Modifikationer for at faa en Kniv, der fuldt ud tilfredsstillende Forringer, som kan stilles til en saadan.

Kvæggets Patter udviser store Variationer baade i deres indre og ydre Skikkelse, hvilket til en Grad forklarer de mange fremkomne Modeller;

saaledes havde Dyr læge *J. A. Broholm*, Vejle pr. Allested, tre forskellige Størrelser i Patteknive,⁸⁰ hvoraf den mindste er beregnet til Kviepatter. Uden at foretage noget Snit førte Broholm Kniven lige op i Patten og frembragte paa den Maade en passende Aabning. Til Brug ved Opstikning af Patter hos Jerseykøer konstruerede Dyr læge *J. Albrechtsen*, Aakirkeby, en Kniv, hvis Blad kun var 2,5 mm bredt og kun skærende paa det yderste Stykke. Dog Dyr læge *B. Voss*, Rynkeby, gaar endnu videre. Hans Pattekniv⁸¹ er kun en Trediedel saa bred som en almindelig Patteknivs Klinge, og imod dens Knop paa Klingens Spids er Æggen slebet halvmaaneformet, en Anordning, der er særlig heldig for at lægge Snittet i Pattens Slimhinde og Lukkemuskel. Denne Pattekniv fik hos mange af Landets Dyr læger en god Modtagelse og blev brugt især til Opstikning af Kviepatter. En Kniv, der væsentlig er en Kombination af Albrechtsen's og Voss' Pattekniv og forener disse Knives respektive Fordele, er den af Dyr læge *J. R. Brinth*, Alkestrup, konstruerede. Endelig har Dyr læge *Simon Nielsen*, Ribe, fremstillet et Patteinstrument⁸² med en tynd, sondeformet Spids, der tiltager i Tykkelse nedefter og der paa sit tykkeste Sted er udslebet i en Vinkel, saa Stedet kommer til at danne en skarp Hage, med hvis skærende Rand Snittet i Patten foretages. Dansk Konstruktion er sikkert ogsaa den i Hauptners Katalog under Nr. 3614 nævnte »Strichkanalschere nach Chrestensen«, et saks lignende Instrument, hvis ene Arms udvendige Rand er skærende. Denne Arms skærende Parti kan gennem en Skrue reguleres efter at være ført op i Patten.

Opblokning af Kopatten i Stedet for Opstikning har haft mange Tilhængere baade blandt Dyr læger og Landmænd. Blandt de Ting, disse sidste anvendte, maa særlig nævnes Fjerposer af Duer, Tændstikker, Haarnaale eller Strikkepinde, medens Dyr læger i ældre Tid foretrak Violinstreng (Cellostreng), Tangstængler eller Stifter af Lammemaver, efter hvad Dyr læge *C. N. D. Wollesen*, Rude, meddeler. Fælles for alle var dog, at de let gav Mastitis, hvorfor man gik over til at bruge Metalbougier, der var forniklede og derfor lettere at holde rene. En saadan Metalbougie er konstrueret af Dyr læge *O. Bracker*, Fuglebjerg.⁸³ Senere gik man over til at forsyne Metalbougien med en Kanal og var med en saadan i Stand til at udmalke Koen, foruden at man opnaaede en Opblokning af Pattekanalen. Den i mange Aar anvendte Blokker af denne Type var konstrueret af en Lærer Nielsen, men den havde den kedelige Fejl, at den altfor let tabtes, hvorfor Dyr læge *C. N. D. Wollesen*, Rude,

modificerede den derhen, at der blev en betydelig skarpere Overgang mellem Kanylens Hals og Bryst, hvorved Tabene undgaas. For at Mælken ikke skal spildes, men især for at denne ikke skal forurene Koen Leje, konstruerede Dyr læge J. P. N. Thygesen, Langaa, nu København, en Pattekanyle med Stilet,⁸⁴ en Nykonstruktion, der har vundet megen Udbredelse og er anbefalet baade af Kolleger og Landmænd som et fremragende Instrument paa Omraadet. Endnu en Pattekanyle med Stilet og med særlig Anordning for Paasætning og Aftagen er konstrueret af Dyr læge Simon Nielsen, Ribe.⁸⁵ Endelig har Dyr læge N. I. Lassen, Bække, nu Fredericia, konstrueret en Blokker,⁸⁶ bestaaende af et spaltet Rør, hvis to Halvdele er forbundet i et Hoved, og som efter Opstikningen i Patten ved en Fjederanordning sikkert fæstnes i denne.

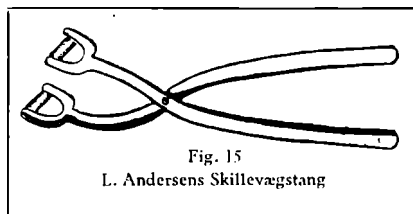

Fig. 15
L. Andersens Skillevægstang

Et vigtigt og vanskeligt Problem, hvis Løsning kan kræve Dyr lægens hele Interesse og Agtpaagivenhed, er Skillevægge i Kopatter. Der har

blandt Veterinærer været stor Uenighed om, hvorledes Behandlingen af saadanne Kalamiteter mest effektivt kunde udføres. Flere Dyr læger i lidt ældre Tid har tilraadet aldrig at røre en Skillevæg i en Kopatte, idet de mente, at Koen efter en Tids Forløb vil malke lige saa meget med de resterende tre. Andre ældre Kolleger har forsøgt at sprænge Skillevæggen; saaledes anbefalede Dyr læge C. M. Bech, Hostrup-Stouby, med Haanden at samle Mælken oven over Skillevæggen og saa med et stærkt Pres sprænge denne. Til samme Formaal brugte Dyr læge Andersen, Hammel, to runde Pinde, med hvilke han fattede omkring den med Mælk fyldte Patte og ved at trække nedad i disse sprængte Skillevæggen. Ofte blev dog Resultatet en Knusning af Vævet i Patten, og for at undgaa dette konstruerede Dyr læge L. Andersen, Gimlinge, en særlig formet Tang⁸⁷ (Fig. 15), hvis Kæber var forsynet med to Kautschuk Ruller. Anvendt paa samme Maade som Andersens (Hammel) runde Pinde kunde der til Tider opnaas gode Resultater. Endelig har Dyr læge N. E. Nielsen, Viborg, anbefalet at tage en kraftig Cykelpumpe, forbinde denne med en stærk Slange og et Mælkekateter, der indføres i Patten. Medens nu en Medhjælper holder om Pattespidsen, foregaar Oppumpningen, indtil der høres et Knald, idet Skillevæggen sprænges.

Ovennævnte Metoder til Behandling af Skillevæggsdannelser i Ko-

patter blev dog hurtigt opgivet, idet flere Dyr læger ved operativt Indgreb paa Skillevæggen opnaede bedre Resultater; saaledes raader Dyr læge, Dr. J. J. Schmidt, Kolding, til at gennemskære den med et af ham konstrueret Instrument,⁸⁸ der bestaar af et Rør med en Stilet. Røret har paa sin yderste Ende en svag Bøjning, og i denne konkave Vinkel kan en lille Kniv ved Hjælp af Stiletten føres frem og atter efter Skillevæggens Gennemskæring trækkes tilbage. Et andet Apparat til samme Brug er konstateret af den unge, norske Dyr læge O. Haug, medens denne var Assistent hos Dyr læge M. Poulsen, Ringsted. »Haug's Perforator«⁸⁹ kan bruges til Opstikning af Kopatter, men er særlig anvendelig til Perforation og Spaltning af Skillevæggsdannelser i disse. Apparatet bestaar af et langt Mælkekateter, i hvis Spids to smaa skjulte Knive ved Stilettens Hjælp kan føres frem og efter Gennemskæringen af Skillevæggen atter trækkes tilbage. Visse Mangler og Ulemper ved foranførte foranledigede Dyr læge K. M. Knudsen, Bregninge, til at fremstille sin »Papillomat«,⁹⁰ to smaa Metalkopper med skærende Rande og saaledes anbragt paa Kanyle og Stilet, at de kan fjernes fra hinanden og atter samles. Ved at indføre dette Apparat i Kopatten kan man fange Papillomer og Skillevæggsdannelser mellem de to Kopper og derved fjerne disse. Denne Behandling er baseret paa en hel ny Teknik i Pattesygdommenes Terapi, og Instrumentet yder en udmærket Hjælp, især ved at man undgaar senere Mælkeflaad efter Operationen, og det hører nu med til mange danske Dyr lægers mest uundværlige Patteinstrument.

Fleere Dyr læger har imidlertid slaet til Lyd for at behandle Skillevægge ved Udskrabning; saaledes raader Dyr læge C. P. Ousen, Vig, til at opstikke Patten og derefter gaa op med en lille skarp Ske, skrabe Skillevæggen løs med denne og fjerne Stykkerne.⁹¹ Anvendelse af den skarpe Ske til Udskrabning af Kopatter har Overdyrlæge N. M. Mose, Randers, udstrakt til at gælde altfor yppig Vækst af Mælkekanalens Slimhinde og alle Sammenvoksninger og Skillevæggsdannelser i Patten. Til dette Brug har Mose konstrueret en dobbelt skarp Ske, hvoraf den ene er spids elipseformet, saa den let trænger op i Patten, selv om der er fuldstændig Tillukning, medens den anden er ægformet og derfor velegnet til at fuldføre Udskrabningen, efter at den elipseformede har banet Vej. Metoden har bragt mange fortræffelige Resultater. Udskrabning af Proliferationer i Mælkekanalens Slimhinde er dog tidligere foretaget af Dyr læge Elmenhoff Nielsen, Hyllede, der til dette Brug lavede sig en »Curette«.⁹² Endelig er en Del danske Dyr læger gaaet ind for Radikal-

operation af Skillevægge, saaledes Dyr læge *H. J. Madsen*, Korinth, samt Dyr læge *J. P. N. Thygesen*, Langaa, nu København. Sidstnævnte har til dette Formaal konstrueret en Stiksaks til Opklipping af Patten og en Segmentsaks,⁹³ med hvilken Skillevæggen fuldstændig fjernes. Dyr læge *C. C. Berthelsen*, Dronninglund, anbefaler ligeledes denne Operation og suturerer Saaret i Pattevæggen med Agraffer. En saadan Suturering sker ligeledes for de ofte indtrædende Saar i Patten frembragt ved Traad eller Rifter fra Pigtraad. Her yder Dyr læge *J. R. Brinth's*, Alkestrup, Agraftang fortræffelig Hjælp. Tangen ligner noget en Péans Pincet, men med Riller i »Næbbet«, hvormed Agraften paa en sikker Maade fastholdes, ligesom den med Præcision kan fæstnes om Saarlæberne.

De forskellige Manipulationer med Kopatter faar desværre ofte alvorlige Følger. Saaledes fører Opstikning undertiden til Mælkeflaad, hvilket just ikke gavner Dyr lægens Prestige hos vedkommende Kreaturejer. Derfor har man, ihukommende det gamle sønderjyske Ordsprog: »De ka idt hjælp æ Kuw gir møj Mjælk, nær en lægger et i æ Grevning«, forsøgt paa forskellig Vis at bøde paa Kalamitetten, f. Eks. ved at sætte Gummiringe om Patten, men alt for ofte er dog Virkningen af disse illusorisk, idet Trykninger og Tab af Gummiringene er hyppigt indtrædende Omstændigheder ved Brugen. Dyr læge *E. Dyekjær*, Grenaa, har imidlertid tilraadet en Behandling, der i hvert Fald bringer Hjælp i en Del Tilfælde. Med en af ham særlig konstrueret Paraffinsprøjte⁹³ injicerer Dyekjær Paraffin i Pattespidsen, og i enkelte Tilfælde kan denne Kur være saa fuldkommen, at al Mælkeflaad øjeblikkelig ophører.

Instrumenter til Brug ved Fødselshjælp hos de større Husdyr

Mange Kreaturejere, især i vestjyske Egne, vil som Maal for en Dyr læges Dygtighed sætte hans Evne til at udføre en Fødselshjælp hurtigt og elegant. Ved Fødselshjælp drejer det sig om et Enten-eller, Liv eller Død, og Resultatet vil foreligge ved Arbejdets Afslutning, hvor Dyr lægens Dyder eller Fejl bliver aabenbare. Derfor vil hvert nyt Instrument, der tjener til at lette dette for Dyr lægen ofte vanskelige Arbejde, blive hilst velkommen, og derfor er det betydningsfuldt, at ikke mindst paa dette Omraade har danske Dyr lægers Opfindersnilde gjort en Indsats, der har vakt Opmærksomhed langt ud over Landets Grænser.

Ved Fødselshjælp hos de større Husdyr møder der ofte Dyr lægen den Kendsgerning, at det er ham umuligt at naa en Kalvs eller et Føls

tilbageslaaede Hoved eller et Lems perifer Del, uden at han først har faaet anbragt en Slynge om Halsen eller Lemmet. Men endnu mere Brug for Anlæggelsen af en slig Slynge fik Dyr lægen, efter at Brugen af Kædesaven og Traadsaven var blevet almindelig. Enhver Fødselshjælper ved, hvor vanskeligt det kan være at faa en saadan Slynge placeret, især hvis Dyr lægen er forlenet med korte Arme. Overmaade stor Nytte haves derfor af et Instrument, der forlænger Armens Virkekreds ud over dens naturlige Grænse. Paa afvigende Vis har danske Dyr læger søgt at løse dette vigtige Problem; saaledes har Professor G. Sand konstrueret en Slyngefører af et vinkelbygget Stykke Jern forsynet med et Øje i hver Ende, i hvis ene kan fastbindes en Snor. Først ind om en Legemsdel var det da muligt at naa det andet Øje paa den anden Side af Lemmet. Dyr læge C. N. D. Wollesen, Rude, har fremstillet en lignende af to ovale, ledforbundne Blyringe. Ved at holde i den ene Ring er det muligt at føre den anden saa meget frem, at man med Fingeren kan naa den paa den anden Side af Lemmet. Dyr læge P. B. Ravn, Ødsted, er gaaet endnu videre, idet han har indsat et bøjeligt Mellestykke mellem de to Halvdele samt beklædt Apparatet med Gummi, og endelig har Dyr læge Joh. Kjeldberg, Ø. Jølby, sat Slyngeføreren paa et langt Skaft og forsynet dette Apparat med et Snoretræk, saaledes at den egentlige Slyngefører efter Placeringen ved Hjælp af dette føres rundt om det tilbageslaaede Lem.⁹⁵ Efter et ganske andet Princip er den af Dyr læge L. Dam, Bjerringbro, konstruerede Slyngefører,⁹⁶ der bestaar af en Metalspiral efter samme Plan som en Frauenholz Svælgspirale. Igennem Spiralen er trukket ombøjede Traade af Fjederstaal saaledes anordnet, at Slyngeføreren altid vil bøje sig om Anlægsstedet. Hvor Afstandene er store, saaledes som det ofte forekommer ved Hoppefødsler og ved Ryg=Tværløje hos Koen, vil dette Apparat være Fødselshjælperen til en uvurderlig Nytte og kunne redde Situationen.

En fortræffelig Hjælp til at fremdrage forskellige Fosterdele under en Fødsel og til Fiksering af disse, f. Eks. ved et tilbageslaaet Hoved, langt fremme liggende Haseholdning o. l., er de af Overdyrlæge N. M. Mose, Randers, konstruerede »slanke Fødselskroge«, der er lavet af det bedste Specialstaal og derfor er saa stærke, at man i dem uden Skade kan udøve et endog stærkt Træk. Krogene fylder kun lidt og er sylspidse, saaledes at de bider sig sikkert fast i Hud og Væv, ja, endog i Knogler, og de kan let dirigeres hen paa det Sted, man ved den paagældende Lejlighed ønsker.

Ved Embryotomi med Savtraad er det nødvendigt at have en Slyngefører af særlig Konstruktion, og til Formaålet har Dyr læge Simon Nielsen, Ribe, modificeret Sands Slyngefører⁹⁷ paa den Maade, at der i dens ene Ende findes to Gennemboringer, en til Savtraaden og en til en Holdskruer, hvormed Savtraaden fæstnes efter at være stukket gennem Perforeringen. For at sikre baade Fødselsvejene og Operatørens Arm mod Læsioner af Savtraaden har Professor *Folmer Nielsen* konstrueret en Savtraadsfører og et Savtraadshaandtag,⁹⁸ hvori Traaden er overmaade sikkert fikseret, og Brud paa denne vanskeligt sker. Endelig har Dyr læge, Dr. *E. C. L. Westring*, Kjeldbjerg pr. Skive, konstrueret et Savtraadshaandtag, der tillige tjener som Vindsel for Savtraaden.

Partering af for store Fostre — et Tilfælde, der hyppigt forekommer, naar Korthorn krydses med jysk eller rød, dansk Mælkerace — var for ikke mange Aar siden et af Dyr lægens mest brydsomme Arbejder, og en større kutan eller subkutan Afløsning sled ofte slemt paa Dyr lægens Kræfter, ligesom Moderdyret ved den tit langvarige Dyst maatte udstaa haarde Lidelser og var udsat for at faa Trykninger og Erosioner i Fødselsvejene. Intet Under, at flere danske Dyr læger gjorde Forsøg paa at lette dette Arbejde ved Nykonstruktioner af Instrumenter til dette Brug. En Kollega, der har indlagt sig store Fortjenester paa dette Omraade, er Dyr læge *H. P. Møller*, Ilbjerg, senere Kalundborg, hvis genialt formede Fødselsinstrumenter⁹⁹ har vakt Opmærksomhed ud over Landets Grænser og har været Dyr lægen til højlig Hjælp. Til Brug ved Dissekering og Afløsning af et i Koens Bækken fastkilet Hoved har Dyr læge *C. N. D. Wollesen*, Rude, fremstillet et Par Dekapitationsknive (en spids og en buet),¹⁰⁰ der efter Fladen er bøjet i samme Runding som Kalvens Pande. Til nævnte Brug er disse Knive af stor Nytte. Andre Fødselsinstrumenter, bl. a. Fødselskroge er fremstillet af Dyr læge *S. Stigaard*, Lemvig, og endelig har Dyr læge *N. Hvolbøl*, Snedsted, senere Thisted, konstrueret en stor Fødselstang,¹⁰¹ der nærmest ligner en stor Dobbeltkrog, og som kan bruges til at rive Muskler igennem med (ved sukutan Afløsning) og til at fikserer forskellige Fosterdele. Den er saa kraftig bygget, at flere Mænd, naar det behøves ved Fødselshindringer, kan trække i den uden Skade.

En Omvæltning inden for Embryotomien foraarsagede Kædesaven og den senere fremkomne Savtraad. Ikke alene lettede de Dyr lægen Arbejdet i fremragende Grad, men de foraarsagede tillige, at Vanskeligheder, der tidligere havde været uovervindelige, nu kunde besejres. Dog selv

disse fortræffelige Hjælpemidlers Felt syntes begrænset; der var Omraader inden for Embryotomien, hvor deres Anvendelse var indiceret, men hvor deres Placering syntes umulig. Her var det, at Dyrslæge J. P. N. Thygesen, Langaa, nu København, kom Operatøren til Hjælp med sin genialt konstruerede Universal-Embryotom.¹⁰² Selve Idéen, der maa henregnes til en af Dyrslægekunstens fornemste, forenkler ikke alene et overmaade vanskeligt Arbejde, men den løser et Problem paa en enkel og talentfuld Maade. Hovedpointet ved dette Instrument er, at en Savtraad ved dets Hjælp kan save i alle Retninger, ja, endog baglæns. Det bestaar af et dobbelt kugleformet Hoved, hvorpaa Traadsaven gaar, og til dette Hoved er fastskruet to 70 cm lange, gensidigt forbundne Rør, paa hvis anden Ende der sidder en Dobbeltbøjle. Instrumentet slutter med to skaalformede Buffer, anbragt for ikke at beskadige Saven (Fig. 16).

Dyrslæge A. Melchior skriver efter at have anvendt Thygesen's Universal-Embryotom, at den vil gaa sin Sejrs gang over Landet og Verden og give Thygesen den Ære og Anerkendelse, hans geniale Opfindelse fuldtud fortjener. Dette blev til fulde fastslaaet i Løbet af faa Aar. Instrumentet, der af sin Opfinder blev præsenteret ved det nordiske Veterinærmødes Forhandlinger 6.-9. Juli 1921, blev stærkt rosede omtalt i Berliner tierärztliche Wochenschrift 1922 og af Harms fremhævet i hans Lærebog i Fødselshjælp 1924, samme Aar, som den vandt Indpas i Frankrig, hvor Ricaud 1927 skrev sin Disputats over Instrumentet og dets Anvendelse i den veterinære Obstetrik. Senere er der i Tyskland (Hannover) af Götze optaget en Film over Universal-Embryotomens Teknik, der nøje udredes og illustreres i Franz Benesch's Lærebog i Fødselshjælp fra Aaret 1942.

Den moderne indstillede og øvede Fødselshjælper anvender efterhaanden Thygesens Universal-Embryotom til næsten al Partering. Den Hjælp, den yder, er saa fuldkommen, at kun faa hæfter sig ved enkelte Mangler; derfor blev den ogsaa i meget lang Tid næsten uændret. For at lette Arbejdet i den ambulante Praksis lod imidlertid Dyrslæge H. P. Møller, Kalundborg, dens Rør, fremstillet af en rustfri Staalplade, opslidse, saaledes at Savtraaden direkte kan indlægges i disse.¹⁰³ Derimod gaar Overdyrlæge i Randers, N. M. Mose's Ønsker i Retning af at gøre Instrumentet

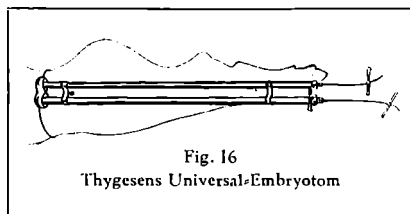

Fig. 16
Thygesens Universal-Embryotom

mere slankt, saa at det ikke fylder ret meget i Fødselsvejen, og i den Hensigt konstruerede han en etrørs Embryotom,¹⁰⁴ der kun fylder en Trediedel af en torørs. For lettere at kunne indlægge Savtraaden i Embryotomen, saaledes at den straks er klar til Brug, har Mose opslidset saavel Hoved som Røret, men hvad der særlig udmærker denne Form, er det Forhold, at der ingen Fortykkelse eller Ujævnheder findes paa den Del af den, der ligger i Fødselsvejen, og at den ved en Anordning paa en sikker og let Maade fikseres.

Instrumenter til Soforløsning

Misforholdet mellem Fosterets Størrelse og Bækkenets Vidde er ved Fødselshjælp hos Grisesoen det væsentligste Problem. Ved en i vore Dage stærkt forceret Svineavl er mange Ejere tilbøjelige til at lade Grisen komme til Orne paa et saa tidligt Tidspunkt, at den kommer til at fare, inden Bækkenet har naaet sin naturlige Udvikling. Ofte er Gylten eller Soen ogsaa for fed eller paa anden Maade ubekvem for Fødsel. Følgen bliver da som oftest, at Dyret føder et Par Grise, men derefter gaar Akten i Staa, og man maa skride til manuel Hjælp. For Hjælperen gælder det i Særdeleshed, at han har Hænder, der med Fordel kan benyttes, og haves da den nødvendige Øvelse, kan der ofte opnaas gode Resultater alene ved Haandens Anvendelse. Men er Hindringerne endnu større, er Brugen af Fødselsinstrumenter en Nødvendighed, i Fald der da ikke foretages Kejsersnit. I ældre Tid brugtes ved Fødselshjælp hos Grisesoen Kroge, som Dyr lægen lavede af et Stykke Hegnstraad og anlagde dels i Underkæben, dels i Ganen eller i en Øjenkrog. Flere Dyr læger, saaledes J. P. Fundrup, Fjellerad, og R. Søgaard-Jensen, Løsning, har konstrueret specielle Kroge, dels skarpe, dels boutonerede til Brug ved Fødselshjælp hos Grisesoen, Konstruktioner, der bidrog til at give Udførelsen et mere nutidigt Præg. Ogsaa den af Dyr læge B. Voss, Rynkeby, til »Roekrog«¹⁰⁵ fremstillede Krog kan med stor Fordel benyttes ved Soforløsning.

Andre danske Dyr læger ansaa ikke Krogmetoden for anbefalelsesværdig, fordi Grisen tit blev mere eller mindre molesteret, hvorved Døden ikke sjældent blev Følgen. Dyr læge P. Jensen, Kværndrup, brugte derfor foruden Krogen tillige en Fødselsslynge,¹⁰⁶ som han lavede af en tynd Metaltraad, og en lignende Slynge fremstillede Professor G. Sand af et tyndt, lige Metalrør og en Stump almindelig Tækketraad. En Grise-

slynge bestaaende af et 36 cm langt Dobbeltør, hvorigennem er ført en Løkke af en tynd Metaltraad, der er dækket af et Gummiovertræk,¹⁰⁸ er fremstillet af Dyr læge A. K. Anthonius, Tistrup, og endelig har Dyr læge L. Stæhr-Olsen, Rye, foreslaaet at bruge en Kombination af Slynge og Tang, og han konstruerede til dette Øjemed en saadan,¹⁰⁸ med hvilken Grisen skulde fastholdes, til Slyngen var anlagt.

En Grisatang, der efterhaanden fik stor Udbredelse blandt danske Dyr læger, og som i mange Tilfælde har ydet fortræffelig Hjælp ved Soforløsning, er den af Dyr læge J. M. Nymand, Troldhede, nu København, konstruerede.¹⁰⁹ Den er c. 60 cm lang, og i hver af Tangens store Kæber findes en oval Aabning, stor nok til at Grisens Hoved (eller Bækkenparti) er sikkert fæstnet heri, efter at Tangen er anlagt. Selv om Grisen ikke er placeret i Soens Bækkenparti, vil man med Nymands Tang være i Stand til at fange den mellem Tangens Kæber og fuldføre For løsningen. Nymands Tang er senere i nogen Grad modificeret af Professor Folmer Nielsen og Dyr læge A. Madsen, Tørring, saaledes at den i endnu højere Grad er kommet til at svare til sit Brug. Efter et ganske andet Princip har Dyr læge O. G. L. Hagelskjær, Kibæk, konstrueret sin Grisatang.¹¹⁰ Den bestaar af to parallelt liggende Rør med fingerlignende, 7 cm lange Greb, hvormed Grisens Nakke eller Lændeparti gribes og fastholdes. Er Grisen blot kommet op i Soens Bækken, yder Tangen fuldkommen Hjælp, idet Afglidning uhyre vanskeligt kan forekomme. Endelig har Dyr læge S. C. L. Herløv-Müller, Bjerringbro, fremstillet en Grisatang beregnet til at anlægge i Grisens Øjenkroge, hvilket let lader sig udføre. Tangen river ikke ud, og den generer ikke Moderdyret.

Instrumenter til Brug ved Behandling af Lidelser i Blære, Skede, Bør og Æggestok (Ufrugtbarhedsbehandling)

Det var kun faa og ringe Hjælpemidler, Dyr lægen i ældre Tid havde til Diagnosticering og Behandling af Blære- og Urinrørslidelser. For danske Veterinærer blev derfor det af Dyr læge Gosau, Weslingburn-Ditmarsken, fremstillede Urinrørskateter¹¹¹ en Nykonstruktion, der i det 19. Aarhundredes første Halvdel gav dem Kendskab til et hidtil lidet klarlagt Omraade. Gosau dannede sit Kateter af en flad og bred Messingtraad, som han snoede spiralformet om en penneposetyk, rund Genstand; det var lukket i sin forreste Ende, men der var Sideaabninger ind til dets Hulhed (Fig. 17). Dyr læge W. R. Cramer, Lyngby, har

konstrueret et lignende¹¹² ved over en tæt spiralsnoet Staaltraad at trække et Dække af Kautschuk, og for at gøre Instrumentet mere haandterligt forsynede han det med en Staaltraadsstilet.

Krængning og Fremfald af Skede og Bør er hos Koen en hyppig forekommende Lidelse i disse Dele. Lægmandsvis har man fra ældre Tid ved forskellige Midler søgt dels at forhindre en saadan Kalamitets Opstaaen,

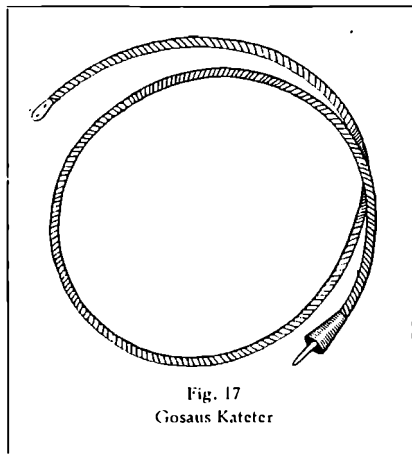

Fig. 17
Gosaus Kateter

dels at modvirke en Gentaelse efter fuldbyrdet Reponering. Af Reb og Hyssingbindinger lavede Landmanden sig en »Børtvinge«, eller han lod sin Smed fremstille en »Børøbøjle«, en i Form efter Koens Vulva passende Jernbøjle, der ved Snorebindingertil en Buggjord bliver holdt paa Plads om Kønsaabningen. En simpel og praktisk Børtvinge fremstillede Dyr læge *Rich. Jensen*, Lille Egebjerg, af et passende stort Stykke blødt Læder, hvori man skar en oval, langagtig Aabning til Halen og derunder en mindre, ligeledes oval Aab-

ning til Vulva. I hvert af Læderets Hjørner var anbragt Huller til Snorebindinger, der fæstnedes til en Buggjord.¹¹³

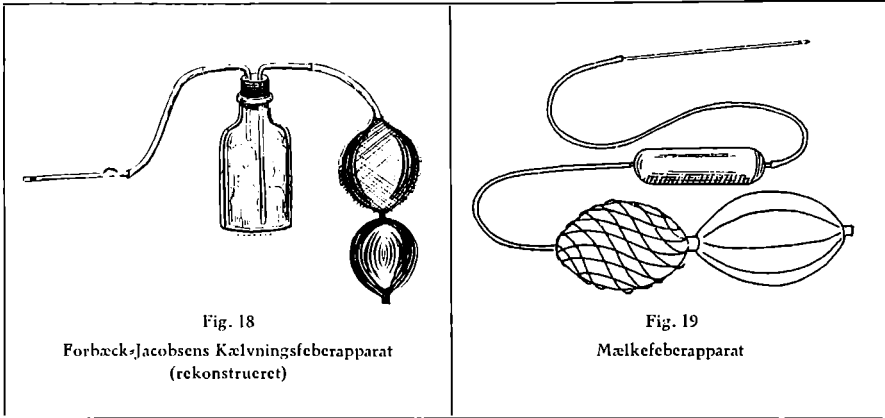
Suturering for Skede eller Børfremfald har været den af Dyr læger hyppigst anvendte Metode. Ved Hjælp af en stor Skaftenaal og Bændelmateriale foretages denne Operation let og sikkert. Men skal Suturen ligge længere Tid som ved visse Former af Skedekrængning, anbefaler Professor G. Sand i Stedet for Bændler at bruge glatte, let bøjelige Metaltraade, og Dyr læge *Bernth Bech*, Lystrup, senere Vejle, konstruerede til dette Brug et stort sikkerhedsnaallignende Instrument, der en Tid lang blev meget brugt og anbefalet af mange Dyr læger. Andre Kolleger foretrak den af Dyr læge *C. D. Vebæk*, Horsens, konstruerede Kædesutur »Vulvaservo«,¹¹⁴ en passende svær, sammenloddet, fortinnet Metal-kæde, der paa begge Ender har en 5 Øre stor, rund, konkavt tildannet Aluminiumsskive, paa hvis Yderside Kæden fastgøres med en »Laas«.

Krængning af Børen hos Grisesoen er langt sjældnere end hos Koen, men er ogsaa meget vanskeligere at reponere. Til Brug ved Tilbageføringen af den krængede Bør har Dyr læge *C. C. Elmenhoff-Nielsen*,

Hyllede, fremstillet en Art Sonde,¹¹⁵ hvoraf han mener at have haft en Del Nytte. Derimod er Fremfald af Endetarmen for største Delen knyttet til Grisen (sjældnere til Hund og Hest). Professor E. Viborg har foreslaaet at indlægge et Trærør i det krængede Parti saa nær Anus som muligt og lægge Ligatur, og Professor Stockfleth anbefaler hertil at bruge et efter Tarmens Lumen afpasset og med en Rille forsynet Rør, og han lægger Ligaturen, saaledes at den finder Plads i Rillen.¹¹⁶

Optagelsen af nye Felter inden for vor Disciplin har ikke sjældent affødt nye Opfindelser, der har givet Bidrag til Dyrlægens Instrumentarium; i særlig Grad har dette været Tilfældet for vort Aarhundredes Vedkommende. De fleste ældre Kolleger husker den Polemik, der i Begyndelsen af dette Sekel førtes mellem to af Landets mest fremragende praktiserende Dyr læger, nemlig Jac. Albrechtsen, Aakirkeby, og Martin Poulsen, Ringsted, om Ufrugtbarhedens Aarsager hos Malkekvæget og den mest effektive Metode til Sterilitetens Afhjælpning. For Albrechtsens Vedkommende førte hans Fremgangsmaade til Konstruktion af en hel Række Instrumenter,¹¹⁷ der vidner om denne Kollegas store Erfaring og Færdighed paa Sterilitetsbehandlingens Omraade. Albrechtsens Idé, at det især var Metriten og de hypertrofiske Slimhindefolder i Cervixkanalen, der foraarsagede Ufrugtbarheden, gav Grundlag for saadanne Nykonstruktioner som Skedespekulum, Uteruskrog, Uterustang og Katteter samt Pumpe til Udskylning af Uterus. Alle disse Instrumenter og flere blev hurtigt en fast Bestanddel af Instrumentariet hos de danske Dyr læger, der delte Albrechtsens Synspunkter. Men delte end Albrechtsen og Martin Poulsen i Begyndelsen Vandene paa dette Felt af dansk Dyr lægekunst, blev det efterhaanden slikt, at de fleste danske Kolleger brugte begge Metoder til Afhjælpning af Steriliteten blandt Malkekvæget, alt efter given Indikation.

I henved 40 Aar har Albrechtsens Apparater i næsten uændret Skikkelse været benyttet i Ufrugtbarhedsbekæmpelsen. Emnet synes ikke i større Grad at have fristet Dyr lægerne til at foretage Modifikationer. Dog har i nyere Tid Dyr læge B. Voss, Rynkeby, fremstillet en Uteruskrog,¹¹⁸ der gør dette Instrument lettere haandterligt og hurtigere at fikse end noget andet Redskab til dette Brug, samtidig med at Krogen i mest mulig Grad skaaner Børmunden for Lædering. Endvidere har Professor Folmer Nielsen konstrueret en Del Instrumenter til Brug ved Sterilitetsbehandling, saaledes et sammenfoldeligt Vaginalspekulum med

elektrisk Lysanordning, hvilket giver Dyr lægen en fortræffelig Oversigt over denne Region og Lejlighed til rette Anvendelse af de til Sterilitetsbehandlingens nødvendige Instrumenter, af hvilke Folmer Nielsen har konstrueret et Enkelt- og Dobbeltkateter.

Kælvningsfeberapparater

Et af de mest prominente Kapitler i dansk Dyr lægekunsts Historie er Besejringen af Kælvningsfeberens Svøbe, denne ejendommelige Sygdom, hvis sande Aarsag man først i nyeste Tid er kommet paa Sporet af. Kælvningsfeber har været kendt før Dyr lægernes Tid (Jydesyge) som en Art Apopleksi og af Læg mænd behandlet med alskens Hjemmeraad, og heller ikke Dyr lægernes Kure var andet. Mest brugt var Brændevin og stærk Kaffe med Grums, der tit bundfældede sig i Patientens Lunger og kvalte mangan god Ko. Meget brugt var ogsaa Omslag med vaade Lagener, strøget tørre med ildnede Strygejern. Saaledes var Behandlingen af denne Lidelse, indtil Dyr læge J. J. Schmidt, Kolding, i 1897 offentliggjorde sin Beretning om den af ham anvendte Terapi med Infusion af Lugols Opløsning i Yveret med det saa kendte Resultat. Det til dette Brug af Schmidt anvendte Apparat var ganske simpelt: en Tragt, en Gummislange og et Mælkekateter, let at anvende og let at sterilisere før Bruget.

Omkring Aarhundredskiftet fremkom Dyr læge P. G. Forbæck=Jacobsen, Ørbæk, med sine Forsøg over Luftbehandling af Kælvningsfeber og fremlagde en Konstruktion af et Apparat anvendeligt hertil. Det be-

stod af en vidhalset Flaske med sterilt Bomuld, hvorigennem Luften fra en Gummiluftpumpe blev filtreret, inden den gennem et Mælkekateter blev infunderet i Yveret. Dette Apparat (Fig. 18) brugte Forbæck-Jacobsen til Behandling af Kælvningsfeber til sin Død. Men i Almindelighed blev Flasken ellers erstattet af en adskillelig Metalbeholder til Luftfiltrering (Fig. 19). I mange Aar har dette enkle Apparat været et af Dyrlægens vigtigste, og ved dets Hjælp har danske Dyr læger reddet overordentlig værdifulde Individuer for dansk Kvægavl og aarligt for mere end 2 Mill. Kroners Værdi for Samfundet. Ved et i Odense 1911 afholdt Dyr lægemøde fremviste Dyr læge J. A. Broholm, Vejle pr. Allested, en af ham konstrueret Kælvningsfeberpumpe,¹¹⁹ der er meget enkel i sin Konstruktion. Luften bliver her filtreret foran Pumpens Indsugningsventil, Filtreringsmaterialet er let at udskifte, og Apparatet er meget let og behageligt at bruge i Praksis.

Insemineringsinstrumenter

Selv om det snart er længe siden, at Tanken om den kunstige Sædoverføring er opstaaet, og enkelte Forsøg i denne Henseende ogsaa da blev gjort, hører dens Realisation dog med til et af de mest aktuelle, nutidige veterinære Problemer. Idéen blev taget op herhjemme allerede omkring Aarhundredskiftet, men ingen anede den Gang, hvilken eminent Betydning Metoden skulde faa blot enkelte Decennier senere. Mange Hindringer, ikke mindst instrumentale, stillede sig i Vejen for Planens Gennemførelse, og det er en Ære for danske Dyr læger, at de paa flere Omraader af Feltet har sat saa meget ind paa at løse Spørgsmaalet og har fundet frem til Sagens Klarlæggelse.

I det store og hele frembyder den kunstige Sædoverføring tre Hovedproblemer, som maa klares, for at Resultatet kan siges at være tilfredsstillende: 1. Opsamling af Ejakulatet i ren Tilstand. 2. Opbevaring af dette, saa Sperma længst mulig er levedygtig. 3. Den rette Placering af Ejakulatet i Cervix. For alle tre Spørgsmaals Vedkommende har det ført til Nykonstruktion af dertil tjenlige Instrumenter.

Efter med ringe Held at have prøvet Svampemetoden forsøgte de to kendte Forskere, Professor G. Sand og Dyr læge *Valdemar Stribolt*, omkring Aar 1900 ved at benytte Kalveblindtarme, senere hen Urinblærer fra Svin, som Præservativ at opsamle Ejakulatet fra Hingst, og det lykkedes med saaledes opsamlet Sæd at frembringe Drægtighed ved kun-

stig Sædooverføring.¹²⁰ Metoden fik dog ingen direkte praktiske Resultater, og først efter Russernes mange Forsøg med glimrende Udbytte blev Spørgsmaalet paa ny taget op fra dansk Side, hvor ingen Umage blev sparet for at naa frem til det ønskede Resultat; et saadant fandt man i den kunstige Vagina, hvis Anvendelse til Sædopsamling opfylder alle Fordringer, der kræves for Sagens heldige Udfald. Kunstige Vaginaer er konstrueret af Professor *Edu. Sørensen* (til Hingst)¹²¹ og Professor *Folmer Nielsen* (Hingst og Tyr).¹²²

Opgaven at bevare Sperma levedygtig i længst mulig Tid blev aktuel, da man begyndte at transportere Ejakulatet over større Strækninger, hvor det blev udsat for Afkøling og Rystelser, og selv om Dyr lægen var nok saa forsigtig ved Opbevaringen, nedsattes dog Ejakulatets Vitalitet i betænkelig Grad. Dyr læge *S. Westergaard*, København, der i 1937 havde et Insemineringsdistrikt paa indtil 60 km Radius, var hurtigt klar over, at den bedst mulige Opbevaringsmetode var nødvendig og konstruerede i den Hensigt et Spermareservoir¹²³ af en Halvliter Termoflaske, i hvilken han lod indstøbe et forniklet Messingrør, hvori et Reagensglas kunde finde Plads. Ved at paahælde Termoflasken passende varmt Vand, c. 12° Celsius,* kunde Temperaturen i dette Apparat holdes nogenlunde konstant i længere Tid, og hele Anordningen virkede fuldt tilfredsstillende. Nyere Forsøg foretagne af Professor *Edu. Sørensen* har vist, at opbevares Sperma i Gelatine, faar de en betydelig længere Levetid end i den almindelig anvendte Fortyndingsvædske, og denne gelatinerede Sperma indesluttet i et Cellofanrør praktisk og enkelt til Applikation.

Insemineringen aabnede pludselig vid Arbejdsmark for danske Dyr læger, men den gav tillige flere Kolleger Tilskyndelse til Konstruktion af Instrumenter egnede til Udførelse af denne Gerning; saaledes fremstillede Dyr læge *J. Poulsen*, Kjellerup, et Vaginoskop med elektrisk Lysanordning.¹²⁴ Anvendelsen af dette Apparat giver ikke alene Dyr lægen Mulighed for Overblik over Vaginalregionen, men tillige Lejlighed til at foretage Insemineringen hurtigt og sikkert og uden at fiksere Cervix med en i Rectum indført Haand.

Da det viste sig, at Sperma kun taaler at komme i Berøring med Glas af fineste Kvalitet, satte dette Begrænsning for det anvendte Materiale til saavel Opbevarings- som Applikationsapparater. Professor *Edu. Sørensen* og Dyr læge *Anker Hansen*, København, har til Applikation benyttet et Glaskateter¹²⁵ forsynet med en Ansats til en Sprøjtes Befæstelse.

* Man ansaa paa denne Tid det for heldigst, at Sæden opbevaredes ved den nævnte Temperatur.

Uden om Kateteret er lagt et Gummidræn, saaledes at kun den yderste Spids af dette er fri, hvad i høj Grad formindsker Faren for Overlast af Vagina, om Apparatet sønderbrydes. Saavel Dyr læge *L. Ramvad*, Ringe,¹²⁶ som Dyr læge *W. Lænkholt*, Kirkehyllinge,¹²⁷ har konstrueret Instrumenter til Brug ved Inseminering. Disse Konstruktioner vidner i høj Grad om faglig Dygtighed paa Omraadet og et Forsøg paa at finde den bedste og for Dyr læger letteste Form for dette betydningsfulde Arbejde. Senere har Professor *Edu. Sørensen* konstrueret et Instrument til Applicering af Sperma i Gelatinekapsler og et andet til Applicering af Sperma i Cellofanrør.¹²⁸ Disse Instrumenter har i høj Grad simplificeret Udførelsen af dette Indgreb, og de har derfor faaet en udstrakt Anvendelse i de senest brugte Metoder.

Insemineringen er imidlertid for Dyr lægen et saa nyt Arbejdsfelt og rummer sikkert endnu uudforskede Muligheder, at man ikke kan forvente, at ethvert Spørgsmaal desangaaende er løst til alle Kollegers Tilfredshed. Det maa da stadig friste Opfindertalenter, og man kan derfor imødesee Fremkomsten af nye Instrumenter til Fuldbgyrdelse af Foretagendet. Dyr læge *K. M. Knudsen*, Bregninge, meddeler, at han forbereder en Nyhed paa Omraadet ved en Konstruktion af en Inseminator for flydende Sæd. Og i en Tid, hvor mange Kolleger har deres hele eller i hvert Fald delvise Subsistens ved Inseminering, og hvor dette Arbejde skal udføres fejlfrit paa en rimelig Tid, vil enhver Forbedring af Instrumentariet hertil sikkert blive hilst med Glæde.

Et enkelt Omraade inden for Dyr lægens Virksomhed, nemlig Kødskontrollen, har været af den Beskaffenhed, at den næsten ikke har givet Stof til Opfindertalentets Udfoldelse. En Undtagelse herfra finder man dog i det af Overdyrlæge *A. Amstrup*, Faaborg, konstruerede Apparat til Sterilisation af Kontrollørens Kniv,¹²⁹ naar den er blevet tilsmudset og inficeret ved at skære i Abscesser og lignende. For den kontrollerende Dyr læge paa Slagterier og offentlige Slagtehus er en saadan hurtig og sikker Sterilisation af Knivmaterialet af stor Betydning, og Amstrups Sterilisator er da ogsaa indført paa mange Slagterier Landet over. En anden overmaade praktisk og med Hensyn til Hygiejne højst prisværdig Foranstaltning er opnaaet ved den af Stadsdyrlæge *Martin Sørensen*, Sorø, konstruerede Blodfanger,¹³⁰ en Aluminiumskande (til 3 à 4 Liter), hvis Laag er indrettet saaledes, at en tudlignende Del kan føres ind i Stiksaaret, hvorved Blodet fra Grisen kan opsamles uden Forurening af nogen Art.

Betragter vi det danske Veterinærvæsens Udvikling fra dets Oprettelse til Nutiden, da ses det tydeligt, at det er vokset i Betydning sammen med de Opgaver, det i Tidens Løb har mødt. Dette gælder ogsaa Dyrlægernes Instrumentkonstruktioner og de Resultater, disse har affødt. Det kan undertiden være vanskeligt at afgøre, hvori disse Opfindelsers største Værdi ligger. Om det er den, at Dyr lægen igennem dem bliver i Stand til at fuldføre et vanskeligt, ja, maaske ellers helt haabløst Stykke Arbejde og paa den Maade redde Dyret ud af Dødens Klo. Eller det er den – rent humanitære – at det paagældende Dyr paa Grundlag af Opfindelsen spares for unødigt Smerte. Eller endelig, at Dyr lægen ved den, for Ejer og Samfund, bjærger en Værdi af Betydning. Men hvordan man nu end ser paa dette, en Ting er aabenbart, at disse danske Dyr lægers Instrumentkonstruktioner er ikke gjort for Vindings Skyld, men de er Bærere af en Idé, og de er med til at give vor Disciplin et Ansigt.

Denne Artikel er ikke tænkt som en Vurdering, et Forsøg paa at veje Fortrin og Mangler ved de enkelte Konstruktioner – dette maa være forbeholdt et større Værk, hvortil dette alene er en Introduktion.* Artiklen er ment som en Tak for god Hjælp i en vanskelig Situation og en Opfordring til Fagets fremtidige Udøvere til i korte Træk at betragte Forgængeres Erfaringer og Kunnen paa dette Omraade, saa dette maa blive en Tilskyndelse til, at de selv sætter Evne og Energi ind paa at give et Bidrag til Fagets Fremgang og i Samarbejdets Aand være med til at skabe de mest fuldkomne Hjælpemidler til Gavn for vort Fag og til Ære for vor Stand.

Originalerne til enkelte af Artiklens Illustrationer er tegnet af Fru *Annie Boers-Bosshardt*. – For Kollegers venlige Imødekommenhed med Besvarelsen af mine Forespørgsler angaaende deres Instrumentkonstruktioner fremsendes min bedste Tak.

* I et saadant vil der mulig ogsaa blive Plads for Behandling af den paa Den kongelige Veterinær- & Landbohøjskole beroende Samling af Veterinærinstrumenter, der desværre ikke i nærværende Artikel har kunnet gøres til Genstand for Omtale, idet Klinikforstanderen, Professor *Aage Møller-Sørensen*, ikke har set sig i Stand til at imødekomme et herom fremsat Ønske.

Litteratur

¹ Dansk vet.-hist. Aarb., 1943:51. ² ibidem, 1943:50. ³ Maanedsskr. Dyrlæg., 1909–10, 21:232. ⁴ Medlemsbl. danske Dyrlægeforen., 1936:60. ⁵ Dansk vet.-hist. Aarb., 1939:144 (Y). ⁶ J. V. Neergaard: Mit Livs vigtigste Tildragelser, I: 22 og 34. ⁷ Maanedsskr. Dyrlæg., 1908–09, 20:587. ⁸ ibidem, 20:97. ⁹ Medlemsbl. danske Dyrlægeforen., 1925:73. ¹⁰ Dansk vet.-hist. Aarb., 1939:73. ¹¹ Medlemsbl. danske Dyrlægeforen., 1942:168. ¹² Maanedsskr. Dyrlæg., 1907–08, 19:92. ¹³ Medlemsbl. danske Dyrlægeforen., 1935:627. ¹⁴ Maanedsskr. Dyrlæg., 1923–24, 35:349. ¹⁵ Dansk vet.-hist. Aarb., 1939:144 (A og C). ¹⁶ ibidem, 1939:144 (B). ¹⁷ Maanedsskr. Dyrlæg., 1924–25, 36:161. ¹⁸ A. W. Mørkeberg: Haandbog i Veterinærkirurgi, I: 7. ¹⁹ Maanedsskr. Dyrlæg., 1914–15, 26:111 og A. W. Mørkeberg: l. c., I: 237. ²⁰ Axel Thomsen i Simonsen & Weels Katalog 1928. ²¹ A. W. Mørkeberg: l. c., I: 296. ²² Axel Thomsen i Simonsen & Weels Katalog 1928. ²³ Dansk vet.-hist. Aarb., 1939:144 (H). ²⁴ Maanedsskr. Dyrlæg., 1919–20, 31:326 og A. W. Mørkeberg: l. c., I: 304. ²⁵ A. W. Mørkeberg: l. c., I: 300. ²⁶ ibidem, I: 304. ²⁷ Stockfleth: Haandbog i Veterinærkirurgien, II: 306. ²⁸ ibidem, II: 308. ²⁹ ibidem, II: 317. ³⁰ Maanedsskr. Dyrlæg., 1923–24, 35:340. ³¹ Medlemsbl. danske Dyrlægeforen., 1930:441. ³² ibidem, 1928:319. ³³ A. W. Mørkeberg: l. c., I: 14. ³⁴ ibidem, II: 460. ³⁵ ibidem, II: 22. ³⁶ Maanedsskr. Dyrlæg., 1907–08, 19:107. ³⁷ A. W. Mørkeberg: l. c., I: 82. ³⁸ ibidem, I: 47. ³⁹ ibidem, II: 349. ⁴⁰ ibidem, II: 352. ⁴¹ Stockfleth: l. c., II: 268. ⁴² A. W. Mørkeberg: l. c., II: 362. ⁴³ Maanedsskr. Dyrlæg., 1922. ⁴⁴ A. W. Mørkeberg: l. c., II: 525. ⁴⁵ Dansk vet.-hist. Aarb., 1944:40. ⁴⁶ With: Haandbog i Veterinærkirurgien, 79. ⁴⁷ Maanedsskr. Dyrlæg., 1915–16, 27:629. ⁴⁸ Medlemsbl. danske Dyrlægeforen., 1937:621. ⁴⁹ ibidem, 1942:168. ⁵⁰ With: l. c., 79. ⁵¹ Maanedsskr. Dyrlæg., 1916–17, 28:498 og 537. ⁵² Medlemsbl. danske Dyrlægeforen., 1940:525. ⁵³ ibidem, 1940:467. ⁵⁴ Maanedsskr. Dyrlæg., 1912–13, 24:625. ⁵⁵ ibidem, 1922–23, 34:117. ⁵⁶ ibidem, 1944, 56:443. ⁵⁷ ibidem, 1891–92, 3:357. ⁵⁸ Axel Thomsen i Simonsen & Weels Katalog 1928. ⁵⁹ ibidem. ⁶⁰ ibidem. ⁶¹ Maanedsskr. Dyrlæg., 1914–15, 26:137. ⁶² Medlemsbl. danske Dyrlægeforen., 1937:484. ⁶³ Stockfleth: l. c., II: 463. ⁶⁴ A. W. Mørkeberg: l. c., III: 90. ⁶⁵ ibidem, II: 42. ⁶⁶ Medlemsbl. danske Dyrlægeforen., 1933:442. ⁶⁷ ibidem, 1939:489. ⁶⁸ ibidem, 1935:627. ⁶⁹ ibidem, 1934:308. ⁷⁰ ibidem, 1932:459. ⁷¹ Maanedsskr. Dyrlæg., 1927–28, 39:235. ⁷² Dansk vet.-hist. Aarb., 1939:165. ⁷³ Veterinær Selskabets Skrifter, I. ⁷⁴ Maanedsskr. Dyrlæg., 1914–15, 26:33. ⁷⁵ Bayer-Fröhner: Thierarzt. Chirurgi u. Geburthilfe III, I: 859, Deutsch. tierärztl. Wschr., 1914:379, Beiträge zur Geschichtlichen Entwicklung des Pansentrokars bei Dr. Soruch Gilmowski (Rusland) 1925. ⁷⁶ Medlemsbl. danske Dyrlægeforen., 1940:287. ⁷⁷ With: l. c., 183. ⁷⁸ Stockfleth: l. c., I: 197. ⁷⁹ With: l. c., 183. ⁸⁰ Maanedsskr. Dyrlæg., 1911–12, 23:289. ⁸¹ Medlemsbl. danske Dyrlægeforen., 1930:117. ⁸² ibidem. ⁸³ Maanedsskr. Dyrlæg., 1901–02, 13:37. ⁸⁴ ibidem. ⁸⁵ Medlemsbl. danske Dyrlægeforen., 1936:210. ⁸⁶ ibidem, 1926:333. ⁸⁷ Maanedsskr. Dyrlæg., 1897–98, 10:113. ⁸⁸ ibidem, 1900–01, 12:306. ⁸⁹ ibidem, 1905–06, 17:314. ⁹⁰ Medlemsbl. danske Dyrlægeforen., 1932:12. ⁹¹ Maanedsskr. Dyrlæg. 1894–95, 7:464. ⁹² Dansk vet.-hist. Aarb., 1935:133. ⁹³ Medlemsbl. danske Dyrlægeforen. 1940:529. ⁹⁴ ibidem, 1930:99. ⁹⁵ Maanedsskr. Dyrlæg., 1923–24, 35:124. ⁹⁶ Medlemsbl. danske Dyrlægeforen., 1923:205. ⁹⁷ ibidem, 1931:471. ⁹⁸ ibidem, 1942:459. ⁹⁹ Maanedsskr. Dyrlæg., 1907–08, 19:129. ¹⁰⁰ Hauptners Katalog 1913. ¹⁰¹ Medlemsbl. danske Dyrlægeforen., 1925:41. ¹⁰² Maanedsskr. Dyrlæg., 1919–20, 31:1. ¹⁰³ ibi-

dem, 1938–39, 50:55. ¹⁰⁴ Medlemsbl. danske Dyr lægeforen., 1942:456. ¹⁰⁵ ibidem, 1930: 117. ¹⁰⁶ Maanedsskr. Dyr læg., 1893–94, 6:174. ¹⁰⁷ Medlemsbl. danske Dyr lægeforen., 1931:443. ¹⁰⁸ Maanedsskr. Dyr læg., 1907–08, 19:370. ¹⁰⁹ ibidem, 1915–16, 27:209. ¹¹⁰ Medlemsbl. danske Dyr lægeforen., 1927:31. ¹¹¹ With: l. c., 439. ¹¹² Stockfleth: l. c., Suppl. I: 36. ¹¹³ Tidsskr. Vet., Kbh., 1879:122. ¹¹⁴ Medlemsbl. danske Dyr lægeforen., 1932:89. ¹¹⁵ Tidsskr. Vet., Kbh., 1889:97. ¹¹⁶ Stockfleth: l. c., II: 618. ¹¹⁷ Maanedsskr. Dyr læg., 1908–09, 20:129. ¹¹⁸ Medlemsbl. danske Dyr lægeforen., 1938–77. ¹¹⁹ Maanedsskr. Dyr læg., 1912–13, 24:52. ¹²⁰ ibidem, 1902–03, 14:48. ¹²¹ Medlemsbl. danske Dyr lægeforen., 1938:61. ¹²² Maanedsskr. Dyr læg., 1937–38, 49:573. ¹²³ Medlemsbl. danske Dyr lægeforen., 1938:333. ¹²⁴ ibidem, 1940:33 og 1946:34. ¹²⁵ ibidem, 1935:543. ¹²⁶ ibidem, 1937:324. ¹²⁷ Maanedsskr. Dyr læg., 1937–38, 49:666. ¹²⁸ Medlemsbl. danske Dyr lægeforen., 1939:279 og 597; 1940:166. ¹²⁹ ibidem, 1933:11. ¹³⁰ ibidem, 1946:75.

Kastemetoder

En kort Oversigt over deres Oprindelse og Udvikling

Af Dyrlæge Jens Hasholt, Solrød

Ved alle større og mange mindre, kirurgiske Indgreb underkastes Dyrene Tvang af en eller anden Art, dels for at sikre Operatøren og dennes Medhjælpere, dels for at skaffe den fornødne Ro under Operationens Udførelse og endelig for at forhindre, at Patienten ved sine Afværgebevægelser beskadiger sig selv. Paa Grund af disse Forholdsreglers uomtvistelige Nødvendighed er det givet, at de under en eller anden Form maa have eksisteret lige saa længe som Veterinærkirurgien; men medens Behandlingsmetoder og det dertil nødvendige Instrumentarium findes beskrevet langt tilbage i Tiden, har Tvangsmidlerne og blandt disse specielt Kastemetoderne ført en Skyggetilværelse i Faglitteraturen og gennem Tiderne og bliver først i det 19. Aarhundrede gjort til Genstand for nærmere Omtale.

Det ældste Spor vedrørende Anvendelsen af Tvangsmidler finder vi saa tidligt som c. 4000 Aar f. Kr. I en Papyrus fundet ved Udgravningen af Byen Kahun staar under Behandlingen af en Okse, der lider af Vind: Den skal kastes paa den ene Side, overhældes med koldt Vand o. s. v. Denne korte Bemærkning siger os ganske vist intet om Fremgangsmaaden, der har været anvendt herved; men til alt Held har vi nogenlunde samtidige Illustrationer hertil i Udsmykningerne fra Beni Hasan og fra Ti's Grav; disse er uden Tekst men alligevel saa talende, at man faar en levende Forestilling om Fremgangsmaaden.

Billedet fra Beni Hasan viser en Okse, der skal kastes paa venstre Side. To Mand trækker ved Hjælp af et Reb fastgjort til hvert Horn Hovedet om paa højre Side, den tredje Mand løfter højre Forben op og skyder samtidig med et Ben venstre Bagben over mod højre Side, den fjerde Mand bøjer med et rask Ryk venstre Forben i Forknæet, en

femte Medhjælper forhindrer, samtidig med at han trækker til venstre i Dyrets Hale, at Dyret fører højre Bagben frem, den sjette Medhjælper skal formentlig hjælpe til med at holde Dyret nede, naar det er faldet; den fine Mand yderst til venstre er sikkert Operatøren. Metoden er en regulær Portion Jiu Jitsu, som vi vist ikke i vore Dage fik ret mange af vore Medhjælpere til at gaa med til. Mere fiks og, ja, jeg tør næsten sige, moderne er Metoden fra Ti's Grav. Dyret skal kastes paa højre Side; et Reb er bundet om Koen paa højre Forben, gaar herfra op over Ryggen ned paa den anden Side, ind under Bugen og bagud forbi den udvendige Side af højre Has; samtidig med at der trækkes bagud i Rebet, drejer en Mand Dyrets Hoved om, saaledes at Vægten kastes over til højre Side. Jeg mener ikke som *Fröhner* og *Mørch-Sørensen*, at Fremgangsmaaden er identisk med den saakaldte Nedsnøring.

I Hebræernes hellige Bog findes omtalt saa smertefulde Operationer som Brænding og Udbødning, men intet om Fængslingsmetoder, og hos de gamle Grækere og Romere, som dog ellers har præget saavel Human- som Veterinærvidenskaben gennem Aarhundreder, er Bidraget til Kaste- metodernes Historie ligeledes yderst sparsomt. Operationer har vi et ganske godt Kendskab til gennem forskellige Fund og Veterinærforfattere. *Chiron*, *Vegetius* og *Columella* nævner Tvangsbaas, Hængesele m. m. Paa Steder, hvor en Tvangsbaas ikke har været til Stede, brugte man i Regelen en som »rota« eller »tormentum rotæ« betegnet Indretning, ved hvilket et drejeligt Hjul spillede Hovedrollen. Den Formodning ligger nær, at Romerne her brugte en lignende mekanisk Fiksering, som *Saunier* brugte til Heste liggende paa Ryggen. Sauniers Fiksering bestod af to i Jorden nedrammede Pæle, hvoraf den ene var forsynet med et horisontalt stillet, drejeligt Vognhjul. Bagparten af den kastede Hest blev skubbet ind mellem Pælene, det ene Ben blev bundet til den ene Pæl, det andet omsnøret med et Reb, som knyttedes til en af Hjulets Eger; herved kunde Baglemmerne alt efter Hjulets Drejning fjernes eller nærmes til hinanden. Et andet Apparat omtales af *Chiron*, det saakaldte »organulum«, der nærmest har været en hul Træskinne, hvori Lemmet anbragtes under Bortmejsling af Overben; en lignende Fikseringsmaade genfinder vi i *Bayer's* Udbindingslad.

Endnu sparsommere end Oldtiden er Middelalderen paa Oplysninger om Kastemetoder; hist og her finder man i de mere eller mindre kendte Cur- og Arzeney-Bøger nævnt, at Hesten kastes ved denne eller hin Operation, men intet om Fremgangsmaaden herved. Dette skyldes, dels

Fig. 1. Fra Udsmykningen af Ti's Grav. (Efter G. Steindorf: Das Grab des Ti. Leipzig 1913, 12. Tavle).

at Veterinærvidenskaben under hele Middelalderen ikke alene stagne-
rede, men paa mange Punkter viste en Tilbagegang til den sorteste Over-
tro, dels at Veterinærgerningen i denne Periode hovedsagelig udøvedes af
Lægfolk som Smede og saagar Rakkere; endelig har de faa duelige Ve-
terinærskribenter — Staldmestre hos forskellige Fyrster — antagelig haft
den samme Foragt for at beskæftige sig med manuelle Færdigheder, hvor
der ikke samtidig var Lejlighed til at brillere med deres videnskabelige
Kunnen, som vi kan spore langt op i Tiden. I Modsætning til Euro-
pærne videreførte Araberne i samme Tidsperiode den klassiske byzan-
tinsk-græsk-romerske Veterinærvidenskab til et endog i vore Dage im-
ponerende Stade, men selv de dygtigste af deres Veterinærer skænker
ikke Kastetøjet megen Opmærksomhed. *Ibn al Awam* (1200) nævner
lige Kastetøjet, og den fremragende Veterinær *Abu Bekr* (1320), der i
sit Værk *Kamil assanatin* (det fuldendte i de to Kunster — nemlig at

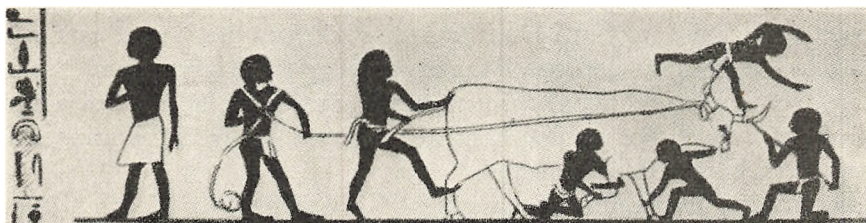

Fig. 2. Udsmykning fra Beni Hasan. (Efter Archaeological Survey, London 1894, Beni Hasan, 2. Del, 31. Tavle, ved Percy E. Newberry).

Fig 3. Fængsling af Hest til Kastration. Salamiellas, fol 42 v, Kap. 35. (Efter Rieck : Das Veterinär-Instrumentarium. 1932, Pag. 31).

opdrætte og helbrede Heste) blandt andet omtaler Underbinding af bløddende Kar og anvender »Agraffer« i Form af Ameisen Hoveder (*Scaritapycmonia*) til Suturering af Peritonæum ved perforerende Bugsaar, bemærker under Beskrivelsen af Kastration: Man anbringer Kodereb paa For- og Bagben og lægger saa Hesten ned. I det spanske Pragtværk af *Salamiellas* (15. Aarh.), hvor i mangt og meget spores den nære Forbindelse med Araberne, findes paa Fol. 42, Kap. 35, Afbildning af en Hest kastet til Kastration (Fig. 3); her kan dog ikke paavises noget egentligt Kastetøj; Hesten er lejret paa Ryggen med For- og Bagben bundet sammen over Kors, men hvorledes man er naaet til denne Stilling, maa staa hen i det uvisse; hos samme Forfatter findes i øvrigt Afbildninger af flere forskellige Hildningsmetoder.

Den ældste Illustration af et regulært Kastetøj skyldes *Martin Böhme* (1618). Dette Kastetøj (Fig. 4) bestaar af en stor Jernring og fire Reb – nærmest svarende til vore Udbinderreb; først lægges et Reb om Koden

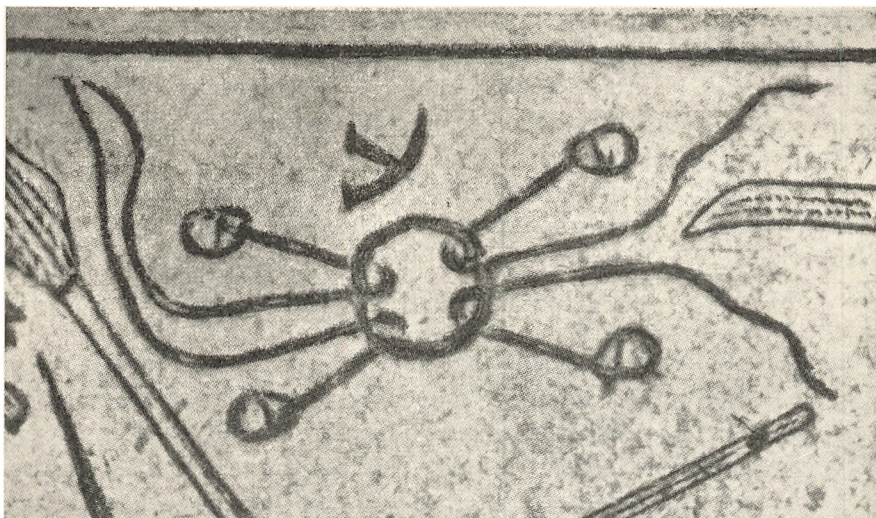

Fig. 4.
Martin Böhmes Kastetøj. (Efter Rieck: Das Veterinär-Instrumentarium. 1932, Pag. 46).

paa hvert Ben, derefter føres Rebene gennem Ringen, og de to fra Forbenene trækkes fremefter, og de to fra Bagbenene bagud; nu trækker mindst fire Mand henholdsvis fremad og bagud i Hestens Længderetning; samtidig hermed trækker tre Mand dels i Hoved og dels i Hale, saaledes at Hesten falder om paa den Side, hvor den nu skal ligge ved paagældende Operation. Paa den kastede Hest bindes Rebene med let løselige Knuder til Ringen; om nødvendigt kan et Ben bindes ud. Om Böhme er den egentlige Ophavsmand til dette Kastetøj, eller om det har sin Rod hos Araberne eller Romerne, er uvist; sikkert er det derimod, at Princippet i det danner Forbillede ved det senere saa stærkt anvendte, tyske Kastetøj.

Halvandet Hundrede Aar senere præsenteres vi af *Johan Andreas Gaab* (1767) for et nyt Kastetøj (Fig. 5) bestaaende af 4 Reb og 2 Remme, der fuldstændigt svarer til vore Dages Koderemme; Rebene anbringes i Koderbøjningerne paa samme Vis som hos Böhme, Rømmene anbringes om Forpiberne. Rebene fra Baglemmerne føres nu gennem Ringene paa de samsidige Forben og videre fremefter, Rebene fra Forkoderne føres bagud, og ved Træk henholdsvis fremad og bagud væltes Hesten paa samme Maade, som beskrevet hos Böhme. Rebene fra Baglemmerne gennem Rømmenes Ringe fikseres ved et Kast om Bagkoderne og fastholdes paa

hver Side af en Mand. Metoden anses af *Rieck* for en videre Udvikling af Böhmes Kastetøj; dette er dog næppe Tilfældet, idet vi her har et helt andet Princip for Fikseringen af Lemmerne, ligesom dette Kastetøj ogsaa har en anden Udviklingsrække, nemlig Stuttgarterkastetøjet og senest *Woltmann's* Kastetøj.

I *Lafosse* *fil's* berømte Pragtværk »Cours d'hippiatriques« (1772) og i *Knobloch's* mere spartansk udstyrede tyske Oversættelse (1788) findes Afbildninger af en Koderem og Udbinderreb, som finder Anvendelse ved Fængsling af Heste under Beslagets Udførelse; dog bemærkes, at de ogsaa kan anvendes ved Kastning af Heste til Operation.

Side om Side med Kastetøjet har man i Oldtiden og Middelalderen anvendt Tvangsbaase af forskellig Konstruktion og den saakaldte spanske Væg, men disse saavel som deres videre Udvikling til de moderne »Operationsborde« skal ikke gøres til Genstand for nærmere Omtale her.

Med Veterinærskolernes Oprettelse skulde man vente, at der hurtigt var kommet mere System og Ensartethed i Anvendelsen af Fængslingsmetoderne; at dette ikke blev Tilfældet, skyldes sikkert, at disses Lærere i alle de første Aar har haft alt for travlt med at faa en Videnskab ud af den Blanding af Overtro og Kvaksalveri, som Dyrlæggekunsten var blevet til i Middelalderen. Skolernes forøgede Patientmateriale og det

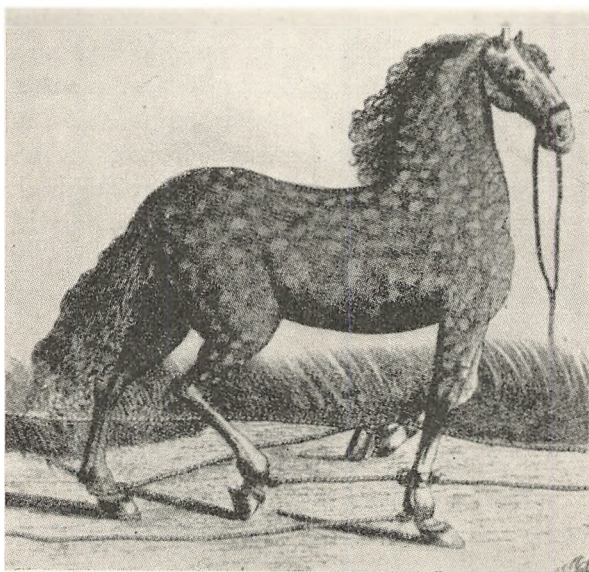

Fig. 5.
J. A. Gaabs Kastetøj.
(Efter *Rieck*: *Das Veterinär-
Instrumentarium*.
1932, Pag. 52).

deraf forøgede kirurgiske Virke medførte gennem den hyppigere Anvendelse af de gamle Kastemetoder, at Skavankerne ved disse blev mere og mere evidente; samtidig blev Kravet om et let anvendeligt, billigt og til lige ufarligt Kastetøj fra de praktiserende Dyr lægers Side stærkere og stærkere, og efter 1800 ser vi da ogsaa Kastemetoder og Kastetøj omtalt hyppigere og hyppigere i Faglitteraturen; største Delen af disse har imidlertid vist sig at være Døgnfluer, kun brugt af Opfinderen, enkelte har derimod holdt sig uforandret til vore Dage.

En blot og bar Oprensning af Kastetøj, fremkommet fra Aar til andet, vil føre til et Sammensurium af vidt forskellige Kastemetoder, hvor et hvert Overblik over Udviklingen af de enkelte Kastetøj bliver umulig. Jeg har derfor valgt at inddele Kastemetoderne i nogle faa Grupper efter enkelte fremherskende Principper og saa følge Udviklingen inden for de enkelte Grupper. Der henvises til de forskellige Figurer og de ved Artiklens Slutning anbragte skematiske Tegninger.

A. Metoder, hvorved Hesten bringes til Fald uden Anvendelse af Kastetøj, hvorefter Lemmerne saa kan fikseres med Reb

Disse Metoder har saa godt som alle deres Oprindelse i Lande med stort Opdræt af Heste under primitive Forhold og anvendes, hvor et Kastetøj ikke er for Haanden, eller hvor Hesten ikke tillader Anlæggelsen af et saadant, eller endelig for enkeltes Vedkommende, hvor man ønsker at faa Hesten til at falde saa skaansomt som muligt, f. Eks. hvor det drejer sig om højt drægtige Dyr. Ved disse Metoder stilles der gennemgaaende større Krav til Udøverens Kræfter og Færdighed, end hvor Kastetøj anvendes.

1. *Gammel Kosakmetode*: Man stiller sig paa Hestens venstre Side, fører Trensetøjlen fra højre Side over Halsen og fatter den med venstre Haand; derpaa griber man med højre Haand venstre Bagben og løfter det i Vejret; nu udøves et hurtigt Træk i Tøjlen, hvorved Belastningen kastes over paa venstre Bagben med det Resultat, at Hesten sætter sig ned; venstre Bagben slippes hurtigt, og med et rask Ryk trækkes Hesten om paa Siden og holdes nede ved Træk i Trensetøjlen, samtidig med at man holder Halsen nede med en Fod, indtil Lemmerne er bundet; Fikseringen af Lemmerne kan ske hurtigere ved at lægge Reb om venstre Forkode, før man kaster. Metoden er — vel at mærke over for mindre Heste — ret anvendelig, hvor utroligt det end lyder, og Hesten finder sig ofte mere roligt heri end i Paalæggelsen af Kastetøj.

2. *Wielogłowski von*: Metoden er senere og kræver mere Taalmodighed og større Plads end forannævnte, som den i øvrigt minder meget om. Man stiller sig ligeledes paa venstre Side, fatter Tøjlen paa samme Maade og trækker Hovedet til højre og bagud; samtidig støder man med en Stok eller Ridepisk Hesten let i venstre Flanke lidt oven for Knæfolden, hvorved Hesten »let bringes til at træde om og derved til at sætte sig ned.« Metoden kan i hvert Fald ikke anbefales til kildne Heste.

3. *Lasso= eller Strangulationsmetoden*: Denne anvendes udelukkende til halvvilde eller meget genstridige Heste. En Lasso kastes om Hestens Hals, og Fremgangsmaaden er nu blot at stramme til, indtil Hesten gaar omkuld som Følge af Kvælning. Naar Hesten er nede, anbringer der sig en Mand paa Hestens Hoved, Skulder og Kryds, og Løkken om Halsen løsnes. Baglemmerne fanges med et Reb, der strammes fremefter og fikseres til Halsen med en let løselig Knude; derefter trækkes Forbenene hen over Haserne og fikseres hertil. Den Stilling, Hesten herved kommer til at indtage, minder stærkt om den, vi ser paa Salamiellas Illustration. Metoden er om end yderst effektiv saa dog saa utiltalende og farlig, at man kun kan tillade sig at anvende den i yderste Nødsfald.

4. *Wurmbrandt*: Remedierne hertil er en Kapsun, en Brystgjord forsynet med Ringe paa Siderne og et Bagtøj, som forhindrer Gjorden i

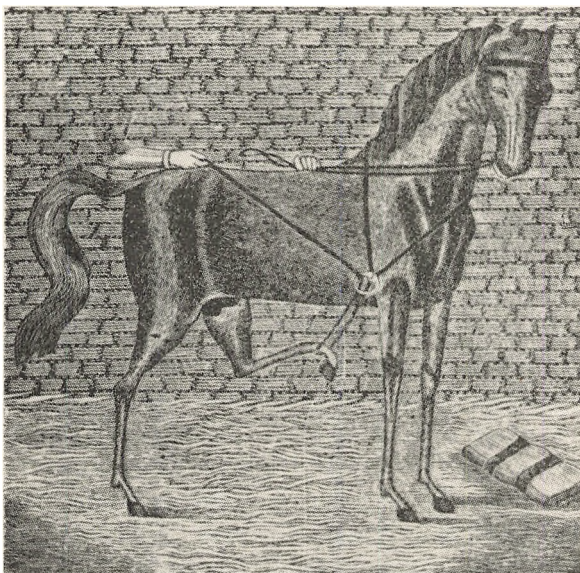

Fig. 6.
Russisk Kaste metode.
(Efter *With*:
Haandbog i Veterinairchirurgien.
1839, Pag. 13).

at glide frem, og to Reb. Rebene fastgøres til Kapsunen og føres herfra bagud gennem Sideringene og igen fremefter. Ved stærkt Træk fremskredes Hestens Hoved mere og mere til Brystet, hvilket medfører, at Hesten til sidst lægger sig ned. Samme Resultat kan opnaas ad langt simplere Vej, nemlig ved Brugen af den saakaldte Cowboyslynge, blot skal Rebenderne efter at være ført gennem Trenseringene først føres tilbage under Brystturen og saa fremad.

5. *Cinotti*: Et langt Reb anbringes med en fast Løkke omkring Halsen; herfra føres Rebet forbi højre Skulder rundt om Hesten i to vandrette Ture i Højde med Skulderleddet, idet anden Tur slutter ud for venstre Skulder, hvor Rebet ovenfra føres ind under Halsløkken og den første vandrette Tur, som herved forhindres i at glide ned. Ved Træk fremad i Rebet sætter Hesten sig paa Halen og kan nu let væltes om paa Siden. Samme Fremgangsmaade genfindes i den af *Raabe* og *Lunel* konstruerede Hippolasso eller Lasso-Dompteur, selv om vi nu fortrinsvis anvender den ved Fængsling af Hest i staaende Stilling.

B. Metoder, hvorved Hesten berøves Støtten paa eet Ben og derefter kastes, ved at Vægten pludseligt føres over paa paagældende Lem

1. *Russisk Kastemetode*: Fremgangsmaaden, der stærkt minder om Kosakmetoden, har *C. Helper* lært under et Ophold i Rusland og efter sin Hjemkomst demonstreret den for *With*, der har Æren af at have indført den i Veterinærlitteraturen (Fig. 6), og fra ham er den gaaet igen i snart sagt alle større Operationslærebøger. Da Metoden, der kun fordrer et langt Reb — eventuelt forsynet med en Jernring i den ene Ende — er beskrevet indgaaende i sin oprindelige Form i *Jørgen Hansen*: Fængsling, Kastning og Forbinding skal her kun nævnes de Forandringer, Fremgangsmaaden har været underkastet. *Jessen* (Overdyrlæge og Collegieassessor i Sct. Petersborg) har modificeret Fikseringen af Lemmerne noget, efter at en Hest havde paadraget sig et Brud af en Lændehvirvel under en Kastration. Han anvender yderligere et Reb om Koden paa underste Forben; en Medhjælper trækker heri, og Rebet bruges til Fiksering af Forbenene og underste Bagben som i tysk Kastetøj, medens kun øverste Bagben bindes op til Ringen. Denne Modifikation har ifølge *Chelchowski* holdt sig i Rusland op gennem Tiden; blot er Anbringelsen af Rebet omkring Halsen en anden; yderligere oplyser han, at hvor alle fire Ben fikses til Ringen, bruges at lade Rebet fra underste

Bagpipe gaa op over Ryggen og ned til øverste Bagpipe, hvor det fikseres; herved forebygges den stærke Krumning af Ryggen.

2. *Rohard*: Minder i det store og hele om det russiske Kastetøj, blot med den Forskel, at Rebet føres i en Løkke om begge Forben, forinden Baglemmet fanges. Efter Kastningen er Forlemmerne fikseret af nævnte Løkke, og Bagbenene bindes som i det russiske Kastetøj. Metoden har ingen særlige Fordele og er da ogsaa forlængst gledet ud af Faglitteraturen.

3. *Det enkelte Kastetøj*: Det af *With* beskrevne »enkelte Kastetøj« er som *Rohardt's*; kun fikseres Forbenene her med en Ottetalstur, der sikres ved et Kast af den korte Rebende. Nogle tilraader at lade et Reb gaa fra Halen hen til Halsløkken for at forhindre Hesten i at smøge den af. *Blume* og *P. Muller's* Kastetøj er i Princippet identiske med forannævnte; det eneste nye er Anvendelsen af Koderemme — *Blume* om Kodebøjningen, *P. Muller* paa Piben; samme Fremgangsmaade genfindes i *Wolmann's* Kastetøj, der anvender en $\frac{3}{4}$ Brystgjord med en Jertring i hver Ende og en Ring ud for Rygsiden; Kastet om Forbenene forhindrer Gjorden i at glide tilbage; paa Bagben anvendes Koderem.

C. Metoder, hvorved Hesten berøves Støtten paa to Ben for derefter at væltes om paa Siden

1. *Ungarsk Kastemetode*: Oprindelsen er ukendt, af nogle betragtes det som en Modifikation af Russerkastetøjet, men det modsatte er nok snarere Tilfældet; dels er Fremgangsmaaden ved den ungarske Metode simpelst, dels ses i mange Tilfælde, at Hesten under Kastningen faar traadt over Slyngen med et Bagben, og Resultatet bliver da russisk Kastning, blot udført med flere Hjælpere. Metoden, hvortil kun fordres et langt Reb, findes ligeledes beskrevet i *Jørgen Hansen*: Fængsling og Kastning og angives her som brugbar til uregerlige eller halvilde Heste samt til Heste, der skal kastes saa lemfældigt som muligt. Rebslyngen lægges enten løst bag om Hesten, i Baglemmernes Kodebøjning, eller, hvis det er muligt, anvendes Koderemme. *Forster* lægger Rebet dobbelt, og i Enden med Ombøjningen laves en fast Løkke, som lægges om Halsen paa Hesten, herfra føres Rebenderne samlet ned mellem Forbenene, videre bagud mellem Bagbenene og derfra skraat op paa hver Side, gennem Halsløkken og bagud. Til Trods for at denne Fremgangsmaade blev anset for daarligere end den oprindelige Metode, — man mente, at Kastningen blev mere usikker, fordi Baglemmerne vanskeligt kunde trækkes

frem paa een Gang — er det denne eller Modifikationen heraf, der har fundet Anvendelse blandt engelske og amerikanske Veterinærer ved Kastationer af Plagge og ved Operationer paa Kroppen. En af Modifikationerne er, at Knuden fra Halsens Underside flyttes op til Manken, herfra gaar Rebet ned paa Siderne bag om Bagbenene, frem mellem disse og Forbenene og op igennem Halsløkken. Herfra var Springet ikke langt til at flytte Knuden hen over Lænden for at forebygge Kolumnafrakturerne. I Stedet for at lade Rebene gaa frem mellem Forbenene føres de nu op udvendigt under Halsløkken og trækkes fremefter. *Klotz'* og *Knowles'* Kastetøj er en videre Udvikling af første, *Ziegler's* af sidste Kastemetode. *Conkey's* Kastetøj er en Kombination af *Bertrams* og *Ziegler's*. *Bertram* og *Rehbock* modificerer hovedsageligt med det for Øje at formindske den fornødne Kraftudfoldelse til Sammenbøjningen af Baglemmerne, men alt — deres Snore og Trisseværk — vil være højst upraktisk, hvis Hesten blot er den mindste Smule urolig.

2. *Balassa* og *Rarey*: I Modsætning til forannævnte foretrækker disse at berøve Hesten Støtten paa Forlemmerne. *Balassa* anvender en kompliceret Gjord med Ringe til Gennemgang for Rebene fra Forkoderne; naar Hesten er faldet, fikseres Baglemmerne med særskilte Reb. *Rarey* holder ved Hjælp af en særlig Rem det ene Forben løftet op, og med et Reb anbragt i Kodebøjningen trækkes det andet Forben væk under Hesten. Begge Metoder er uden praktisk Betydning og er oprindeligt Dressurmidler beregnet til at knægte genstridige Heste og ikke til Kastning med Operation for Øje.

D. Metoder, hvorved Støtten ophæves paa alle fire Ben paa een Gang

Fremgangsmaaden herved er varierende og kan efter Princippet inddeles i 3 Grupper: 1. Alle fire Ben samles paa een Gang i Kastetøjet. 2. Samsidige Ben samles og fikseres for sig. 3. Øverste Bagben fængsles for sig, de øvrige tre under et.

1. Det almindelige, saakaldte tyske Kastetøj (Fig. 7). Princippet heri nærmer sig stærkt til Hestens naturlige Maade at lægge sig paa, idet det som bekendt bestaar i at samle Hestens Ben under den ved Hjælp af fire Koderemme og et langt Reb eller en Kæde for derefter at vælte Hesten om paa Siden, saaledes at den berører Jorden først med Boven. Dette Kastetøj har uden Tvivl sit Udspring i *Martin Böhmes* Kastetøj; saa sent som 1837 finder vi i *Hilmer's* Kastetøj endnu den store Ring

mellem Forbenenes Koderemme; at han saa yderligere bruger et Hejseapparat i Forbindelse med sit Kastetøj, beror paa hans overvældende Skræk for dødelige Komplikationer i Tilslutning til Kastningen; men hvornaar det har antaget sin nuværende Form, kan ikke siges med Nøjagtighed. Det har paa Grund af sin store Anvendelighed i Forbindelse med Enkelthed og Prisbillighed opnaaet en meget stor Udbredelse, hvilket blandt andet fremgaar af de talrige Navne for i Princippet identiske Kastetøj; blandt disse kan nævnes Berliner, Wiener, Münchener, engelsk, fransk, Budapest, Becker, Matthias og Barnick. Medens Princippet har holdt sig uforandret, er Udformningen af Kastetøjet underkastet talrige Variationer fortrinsvis vedrørende Koderemme, Laas til Kæden og Udbindingen. Den vigtigste Forbedring opnaaedes, da *Bracy Clark* i 1812 indførte Kæden i Stedet for Rebet. Hans øvrige Forandringer — Deling af Koderemmen og Skrueforbindelsen mellem Kæde og Koderem — er derimod paa visse Punkter direkte upraktiske. Dette gælder i det hele taget alle de forskellige Forsøg paa at lette Løsningen af Hesten gennem forskellig Udformning af Koderemme og Forbindelse mellem Kæde og Koderem, f. Eks. *Spooner*, *Gloag*, *Bouley* og *Prudhomme*, *Becker* og senest *Matthias*. Resultaterne er alle overflødige; hvad de vinder af Tid ved Løsningen af Patienten, taber de i Reglen ved Paalægningen, og

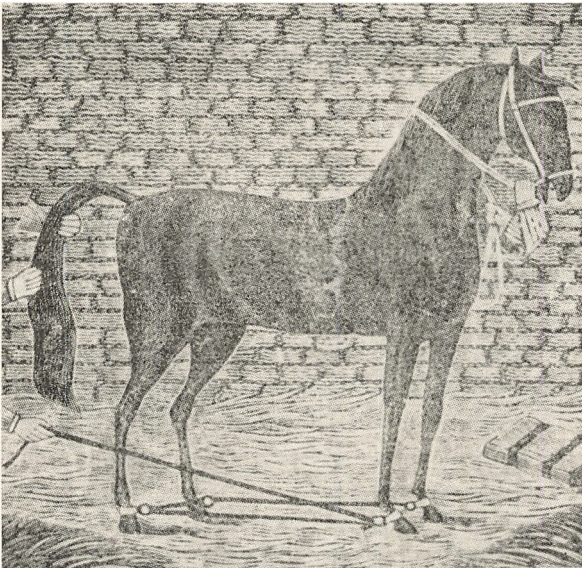

Fig. 7.
Det almindelige tyske Kastetøj.
(Efter *With*:
Haandbog i Veterinairchirurgien.
1839, Pag. 15).

for en Dels Vedkommende betinger de yderligere en Svækkelse af Kastetøjets Soliditet. Erfaringen her har vist sig, at en rolig og ikke for hurtig Løsning af Lemmerne i Rækkefølgen underste Bagz, underste Forz, øverste Bagz, øverste Forben forløber glat og uden Gener for Hest eller Medhjælper. Den hyppigst anvendte Laas til Kæden her i Landet er en gammel Hestesko; dette kan være meget godt i en snæver Vending; men det bidrager just ikke til at skabe Respekt om Gerningen, at Remedierne har Præg af tilfældigt Skrabsammen, saa meget mere som det er ganske unødvendigt, idet der findes talrige og langt sikrere Laasemidler, f. Eks. Karabinhage, Spiral eller Snegl, *Dorse's Ring*, *Voigt's Stift*, Patentlaas og endelig *Baker's Automatlaas*. En nøjere Gennemgang af de forskellige Udbindingsmetoders Udvikling, der alle skyldes Ønsket om dels den mest hensigtsfulde Lejrning af Patienten ved denne eller hin Operation, dels at forebygge Komplikationer, vil føre alt for vidt; blot skal her nævnes *Weischer's* Udbinding af Baglemmet til Kastration, fordi den medførte, at *Abildgaard's* Kastetøj blev fortrængt fra de tyske Veterinærskoler. I Forbindelse med Udbindinger skal nævnes, at der er konstrueret en Række Hjælpemidler hertil, som dog ikke har fundet Anvendelse her i Landet. Blandt de vigtigste af disse er Udbindestokken, *Bayer's* Udbindingslad, *Ulmer Krygge*, *Petersen's* Apparat til Fiksering af Hasen, *Dr. Barr's* Udbindingsring og *Cinotti's* Udbindingsrem.

Af Modifikationer af det tyske Kastetøj kan nævnes *Imminger*, der indfører en femte »Koderem«, som anbringes paa underste Forbens Pibe, og *Kolanus*, der søger at undgaa Kolumnafrakturerne ved at indskyde en indstillelig Jernstang mellem Forz og Bagben, anvender i Forbindelse hermed to Koderemme med fast Kæde. *von Wolff*, der angiver at have set den af ham beskrevne Metode i *Mannerheim*, anvender Koderemme uden Spænde, kun forsynet med en Ring i hver Ende; Rebet udgaar fra underste Forben, og Trækretningen er fremefter. Efter Kastningen føres Rebet under Hesten op over Lænden og fikseres til øverste Bagben. *von Wolff* mener herved at forebygge dels Bækkenfrakturerne, idet begge Bagben trækkes frem paa een Gang, dels Kolumnafrakturerne takket være Rebet over Lænden.

Lidt for sig er den saakaldte Kastegjord, der er beskrevet af *Tennecker* (1820); denne bestaar af en svær Brystgjord forsynet med to Bugringe og fire Udbinderreb eventuelt i Forbindelse med Koderemme. Efter Paa-læggelsen af Gjord og Reb føres Rebene fra Forbenene gennem den ene Ring og videre bagud og fra Bagbenene gennem den anden Ring og

skraat bagud. Tennecker anser Metoden for den mest sammensatte, omstændeligste og farligste og angiver da ogsaa, at den allerede paa det Tidspunkt praktisk taget var gaaet af Brug. Grunden til, at jeg har taget den med her, er, at den muligvis har spillet en vis Rolle ved Udformningen af Abildgaards Kastetøj.

2. *Stuttgarterkastetøjet*: Princippet bestaar som nævnt i, at samsidige For- og Bagben trækkes sammen. Metoden er første Gang beskrevet af *Schreger* i 1803; foruden to Koderemme og to Udbinderreb anvender han en Gjerd med to Ringe paa Bug siden (Kastegjorden). De to Reb lægges med en Rendeløkke om Koden paa øverste For- og underste Bagben, Koderemmen paa de andre to Ben; efter at være ført gennem Koderemmen krydses de to Reb, idet man sørger for, at Rebet fra Hestens underste Ben gaar under Rebet mellem de øverste Ben. Naar Hesten er kastet, føres Rebene gennem Gjerdens Ringe, og Benene strammes saa tæt op til Bugen som muligt. Det af *With* omtalte *Höerdt'ske* Kastetøj (Fig. 8) er identisk med forannævnte, men medens *With* angiver, at Buggjorden kun er forsynet med een Ring, oplyser *Forster*, at den er forsynet med to Ringe forskudt lidt op paa Siderne. I Almindelighed benyttes kun Reb og Koderemme; efter Sammenbinding af Benene føres Rebene efter et Kast om For- og Bagpibe henholdsvis over Manke og

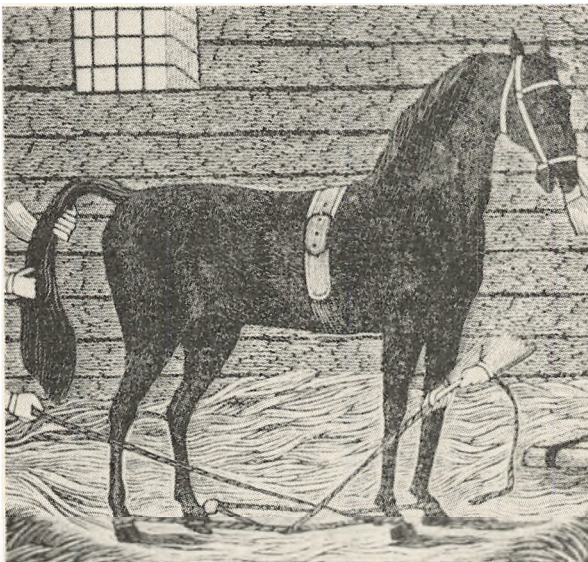

Fig. 8.
Höerdt's (Stuttgarter) Kastetøj.
(Efter *With*:
Haandbog i Veterinairchirurgien.
1839, Pag. 17).

Lænd for derefter at fikseres til modstaaende Pibe. *Hering* angiver, at denne Fængsling yderligere kan sikres ved Ottetalsture om Baglemmerne. I Stedet for Reb anvender *Chelchowski* Kæder som ved *Berliner*kastetøjet, uden at det dog har vundet tilsvarende Udbredelse. Til *Hauer's* Kastemetode anvendes en Gjord med to Sideringe, to løse og to faste Koderemme – eventuelt forsynet med Kæde; i Modsætning til Krydsningen af Rebene som ved *Stuttgarter*, har begge de faste Koderemme med Reb eller Kæde deres Udgangspunkt fra Bagkoderne, føres herfra gennem samsidige Forkoderemme og Sideringe og videre bagud; endvidere anvendes en Rem fra *Trensens* Nakkestykke, som kan spændes tilbage til Gjorden for at forhindre Hesten i at bøje Hovedet ned mellem Forbenene; mere formaalstjenlig i saa Henseende er *Bernadot* og *Butel's* Apparat. *Woltmann* har i sit Kastetøj erstattet Sideringene med en Rygring, fra Forkoderemmene føres Rebene gennem Rygringen og til hver sin Side.

Som tidligere nævnt har *Stuttgarter*kastetøjet og dets Modifikationer uden Tvivl sin Rod i *Johan Andreas Gaab's* Kastetøj (1767), men det er ikke udelukket, at vi kan tillade os at gaa endnu længere tilbage, nemlig til den af *Löhneissen* 1624 beskrevne Dressurmetode, hvis Anvendelighed som Kastemetode er paavist af *Hj. Friis* (Fig. 9). Formaålet med Metoden var oprindeligt at lære Hesten at knæle, og hertil anvendtes to Koderemme, en paa hvert Forben, og to Udbinderreb udgaaende fra Bagkoderne. Rebene førtes indvendig fra gennem Remmenes Ringe, og Trækretningen var skraat bagud.

3. *Abildgaards* Kastetøj: *With* er den første, der omtaler det *Abildgaard'ske* Kastetøj (Fig. 10) uden dog at give os nærmere Oplysninger om dets Oprindelse, hvad der har bevirket, at visse Skeptikere har villet benægte *Abildgaard* Førsteretten hertil, men med hans Betydning for Beslagets Udformning in mente vil jeg anse det for sandsynligst, at Kastetøjet er et Resultat af *Abildgaards* Forsøg paa under eet at udnytte det bedste fra flere forskellige Kastetøj, blandt hvilke de vigtigste er det tyske og *Stuttgarter*kastetøjet og muligvis ogsaa *Kastegjorden*. At Resultatet ikke har været fuldt tilfredsstillende, fremgaar blandt andet af, at allerede *With* omtaler den store Fare for Frakturer og Risikoen for Medhjælperne for at blive slaaet. *Abildgaards* oprindelige Kastetøj bestod af en Gjord forsynet med en Ryg- og en Bugring, fire Fodremme og tre Reb, som fikseredes til Bagbenenes og underste Forbens Fodrem. Rebet fra underste Bagben føres op gennem Rygringen og over til un-

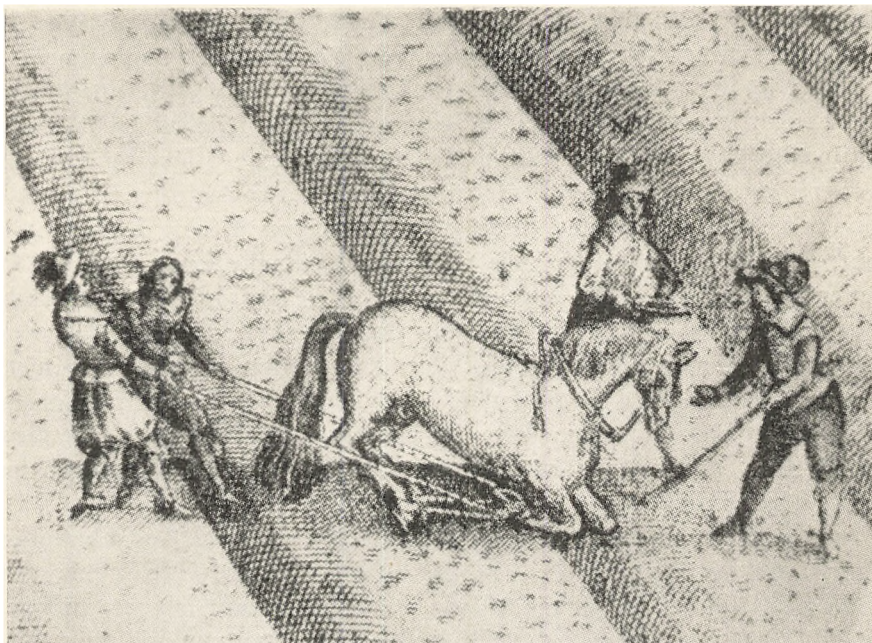

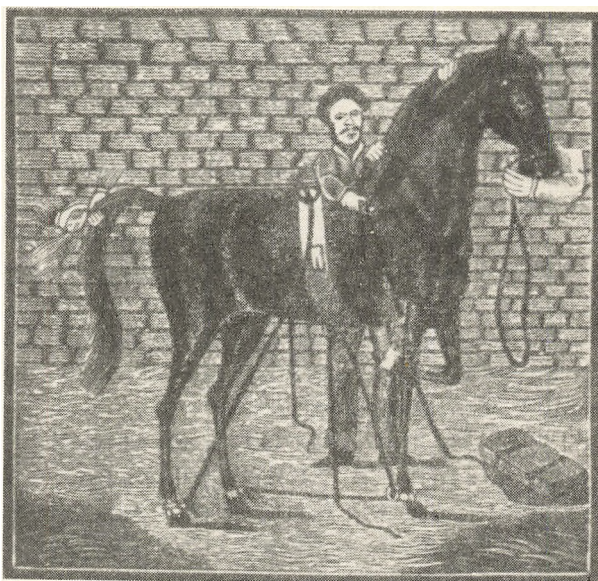
Fig. 9.

G. E. Löhneissen's »Kastemetode«. (Efter Hj. Friis: En gammes Kastnings- og Fængslingsmetode, Maanedsskr. Dyrlæg., 32: 67).

derste Side, og Rebet fra underste Bagben (efter Jørgen Hansen øverste Forben) føres gennem øverste Forbens løse Koderem og videre gennem Bugringen og ud til øverste Side; underste Forben strammedes ved Hjælp af et særskilt Reb gaende rundt om Brystet saa højt op som muligt, hvorefter Hesten væltedes ved Træk i de øvrige to Reb. Det karakteristiske ved Metoden er Anvendelsen af baade Ryg- og Bugring i samme Gjord; herved opnaaedes en hurtig, om end ikke tilstrækkelig fast Fiksering af Lemmerne i en Stilling, som gav en nem Adgang til Kønsorganer og Lyskeregion; det svageste Punkt i det oprindelige Kastetøj var Opløftningen af underste Forben, som let medførte Uro og Ængstelse hos Hesten og dermed Uorden i de øvrige Reb. Ideen hertil er formentlig hjemført fra Frankrig, hvor man selv i vore Dage anvender Kastning »avec le trousse-pied« ud fra den Opfattelse, at Faldet her ved bliver lempeligere. Til Trods for Manglerne blev Kastetøjet dog stadig anvendt ved den danske Veterinærskole, hvilket blandt andet fremgaar af *Stockfleth*, der under Kastration skriver: Hesten kastes i Abild-

gaards Kastetøj; for at forhindre Buggjorden i at glide tilbage under Operationen er det rigtigst at fæstne den ved Hjælp af en Dækkengjord eller et Reb, der anbringes som en Bringesele. Naar vi i den udenlandske Faglitteratur finder Kastetøjet omtalt som »det danske«, er det ikke uden Grund; dels har det sin største Anvendelse her, dels er Forandringerne, som har gjort det til det udmærkede Kastetøj, det er nu, fremkommet her i Landet. Koch (1894) gengiver With's Illustration af »det danske Kastetøj« og skriver herom, at der fordres for meget Mandskab, og at der paaføres Dyrene unødigt Tvang, og endelig »iøvrigt er det jo kendt, at den danske Kastemetode nu ikke engang bruges mere i Danmark.« Har dette været Tilfældet, kan vi takke Sand for, at Kastetøjet om end i en modificeret Form atter er kommet til Ære og Værdighed. Sand fikserer stadig øverste Bagben til Rygringen; de tre øvrige Lemmer fikseres til Bugringen, saaledes at den faste Koderem lægges paa øverste Forben. Gjorden sikres mod Tilbagegliden med et Reb, der fra Bugringen med begge Ender føres fortil imellem Forlemmerne op i Bringen, hvor der knyttes en Knude, der kommer til at ligge lige under Trachea. Rebenderne føres dernæst videre, en op paa hver Bov; den ene Rebende, der er forsynet med en fast Løkke, føres gennem Rygringen, den anden gennem Løkken paa den første, strammes og fikseres med et

Fig. 10.
Abildgaards Kastetøj.
(Efter With:
Haandbog i Veterinairchirurgien.
1839, Pag. 8).

Kast. Sand's vigtigste Fortjeneste er dog, at han har sat Sammenbøjningen af Lemmerne rigtigt i System, ligesom han ogsaa stærkt har fremhævet Fordelen herved. Denne Modifikation medførte, at Abildgaards Kastetøj en Overgang fandt Udbredelse til de tyske Veterinærskoler, hvor det søgtes underkastet forskellige Modifikationer, der dog indskrænkede sig til Forandringer af Fortøjet; af saadanne kan nævnes *Toepper*, *Pfeiffer* og *Matthias. Mørkeberg*, hans betroede Vagtmester *Jørgen Hansen* og Dyr læge *Lybye* har ved deres Udbindingsmetoder, hvoraf især skal fremhæves Brugen af Dobbelttove, fuldført vel nok det bedste Kastetøj til Operationer i Lyskere regionen og til Kastrationer. Mangler man Medhjælper, kan man som Dyr læge *Kruse* m. fl. fikser Bugrebet til en Stolpe eller lignende, og det er da kun nødvendigt at trække i Rygrebet samt Hoved og Hale for at faa Hesten til at falde. *Mørkeberg's* Fortøj er Sand's om igen blot udført i Læder, og hans Remme til Fiksering af Baglemmerne finder vist nu kun Anvendelse i kirurgisk Klinik. Endelig skal til Slut nævnes, at *Møller-Sørensen* har konstrueret et Apparat til Fiksering af Forlemmerne bestaaende af et Par Lædermanchetter til Underarmene, som ved Hjælp af en Kæde kan trækkes tilbage til Bugringen.

Hvad angaar *Vogelsang*, *Deisinger*, *Obich* og *Gallier's* Kastemetoder, saa kunde de maaske med lige saa stor Ret regnes for Modifikationer af det tyske Kastetøj; naar jeg her har valgt at henregne dem under Abildgaards Kastetøj, er det, fordi Fikseringen af øverste Bagben til en vis Grad er den samme; *Vogelsang's* Kastetøj bestaar af to Koderemme og to Reb; Rømmene lægges paa Forbenene og Rebene paa Bagbenene; Rebet fra underste Bagben føres frem mellem Forbenene og op over Manken forbi øverste Bov. Metoden var fortrinsvis beregnet paa Kastrationer; i Tidens Løb har den undergaaet visse Forandringer, men alle med denne specielle Operation for Øje. *Deisinger* anvender fire Koderemme, en særlig udformet Gjord og to Reb. Det ene Reb anbringes dobbelt med en kort og en lang Ende i Koderemmen paa øverste Bagben; det lange Reb føres gennem Gjordens Ring over Ryggen og tjener til at holde Benet bøjet efter Kastningen, medens det fikseres til Ringen med den korte Ende. *Obich* anvender en speciel Halsrem, to Koderemme med Ringe og to Reb; Fremgangsmaaden i øvrigt svarer fuldstændig til *Deisinger's*, dog anvender *Obich* ikke Dobbelttov. *Gallier's* Metode svarer meget nøje til *Vogelsang's*; blot lader han Rebet fra øverste Bagben gaa udvendigt for Boven, omkring Halsen og over Manken, ned under

Rebet fra Bagbenet og tilbage over Ryggen igen. Rebet fra de tre Ben føres gennem en fast Ring i Jorden. *Burchener's* Kastetøj staar egentlig det tyske Kastetøj nærmest, idet alle fire Ben trækkes delvist sammen med et Reb; samtidig hermed trækkes øverste Bagben op til en Halsrem ved Hjælp af et Reb udgaaende fra en Ekstraring i Koderemmen.

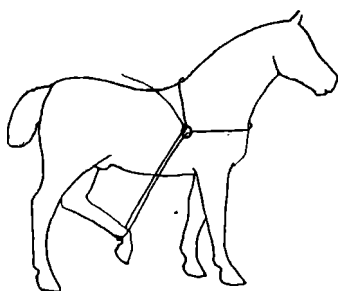
Kastemetoder beregnet for Kvæg

Som allerede tidligere nævnt var de ældst kendte Kastemetoder beregnet for Kvæg, men bortset fra disse og den jødiske rituelle Kastning af Kreaturer til Schächtning finder vi ikke saadanne omtalt førend i 1839, hvor *With* beskriver et Par Metoder, der dog ikke er andet end ubetydelige Modifikationer af Russermetoden. I Modsætning til hos Hesten vedbliver Meddelelserne om specielle Kastemetoder at være sparsomme; som oftest angives blot, at de hos Hesten anvendte ogsaa kan anvendes til Kvæg; blot skal Koderemme og Reb her anlægges paa Piberne. Dette Forhold skyldes sikkert, dels at vi langt sjældnere har Brug for at kaste Kvæget, dels at dette er langt lettere at kaste og holde og ogsaa mindre farligt for Medhjælperne. Helt uafhængig af de hos Hesten kendte Principper er den saakaldte Nedsnøring; hvad enten man foretrækker *Rueffs*, *Hess*, *de Jong's* eller den italienske (engelske?) Fremgangsmaade, saa gaar de dog alle ud paa at faa Dyret til at lægge sig ved en stærk Sammensnøring af Brystet lige bag Bovene og af Bugen helt tilbage ved Knæfolden. Forskellene i nævnte Metoder fremgaar klart af Illustrationen. Af de faa regulære Kastemetoder skal jeg for følgende Vedkommende — Kastning med Reb, den finske og *With's* Metoder — nøjes med at henvise til *Jørgen Hansen*: Fængsling og Kastning. Den af *Madsen* beskrevne Kastemetode bestaar i at fikse Forbenene tæt sammen med et Reb; to andre Reb udgaaende fra Bagpiberne føres samlet frem under Forbindelsesrebet og tilbage over dette mellem Forbenene og videre skraat bagud til øverste Side; morsomt nok har Metoden under Betegnelsen *Madsens* Kastetøj vundet stor Udbredelse i Tyskland, skønt nøjagtig samme Fremgangsmaade, ganske vist anvendt paa Hest, er beskrevet af *von Tennecker* i 1820. *Aberlein's* Kastetøj bestaar af en svær Gjord forsynet med to Ringe i hver Side, fire Koderemme og fire Reb. Rebene anbringes i Kodebøjningerne, føres herfra op gennem hver sin Gjording tilbage til Koderemmene, der er anbragt paa Piberne, gennem disse og videre tilbage til samme Gjording og herfra henholdsvis skraat fremad

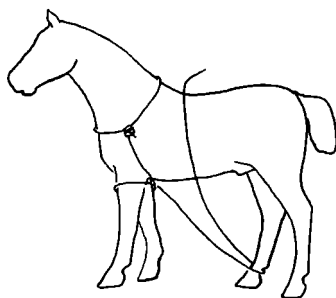
og bagud. — Under et Besøg i kirurgisk Klinik i 1938 demonstrerede *Mc Kenzie* følgende Kastemetode. Med et langt Reb lægges først et Kast om begge Forben; herfra føres Rebet op over Ryggen og ned paa den anden Side, hvor begge Bagben fanges med et Kast, Trækretningen er skraat fremad og bagud til samme Side. Samtidig hermed trækker en Mand i Hoved og Hale til modsat Side. Metoden, der ellers giver udmærket Adgang til Bugens Underflade, kan ikke anbefales; dertil er Faldet for haardt og Fikseringen af Lemmerne for usikker. Endelig skal nævnes, at *Haake* har konstrueret et Kastetøj specielt beregnet til Svin, men dette turde vist dog være overflødigt.

Af foranstaaende fremgaar med al mulig Tydelighed, at der er talrige Maader at kaste og fikseret et større Dyr paa; at de ikke alle er lige gode, behøver jeg vist næppe at sige, dog skal der ydes de mange »Konstruktører« af Kastetøj den Retfærdighed, at for dem har det Kastetøj, som de saa at sige har været dus med, været bedre end et hvilket som helst andet Kastetøj, hvis Brug de ikke har været indøvet i. Derfor gælder det ogsaa, uanset hvilken Fremgangsmaade man maatte ønske at bruge, at kende den og kende den til Bunds; der er nemlig intet mere forsmædeligt for en Operatør end at skulle binde en Patient om midt under en Operation. Naar vi her i Landet foretrækker det tyske og *Abildgaards* Kastetøj, er det dels paa Grund af deres store Anvendelighed gennem de mange Specialudbindinger (vedrørende disse skal her blot henvises til *Jørgen Hansen: Fængsling og Kastning*), dels fordi Faren for Komplikationer herved er meget smaa, og efter Indførelsen af *Fornarkoserne* er de yderligere formindsket. Selv om vi saaledes er befriet for den næsten paniske Skræk for Kastningen, som tyngede vore tidligere Kolleger, bør man dog aldrig ved en forestaaende Operation undlade at oplyse Dyreejeren om Risikomomentet ved Kastningen; det er for sent og altid forbundet med mange Ubehageligheder, naar man ved en ellers ufarlig Operation har mistet en Patient af denne Aarsag.

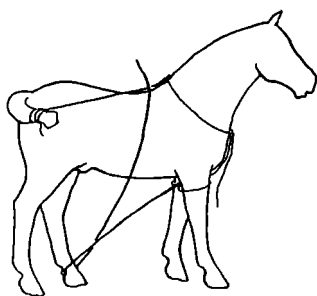
Russisk.

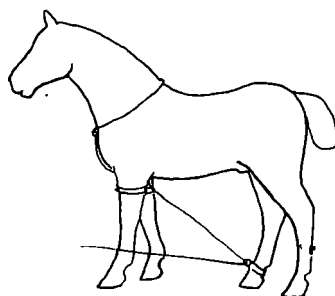
russisk (Helper ca 1820)

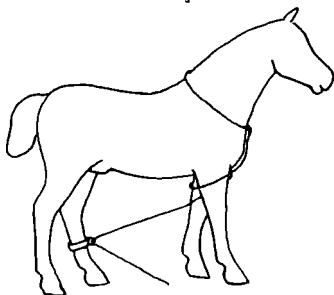
Rohard (1837)

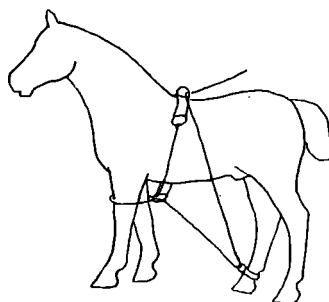
enkelte Kasteføj (With 1839)

Blume (1903)

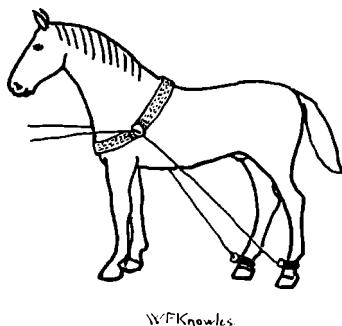
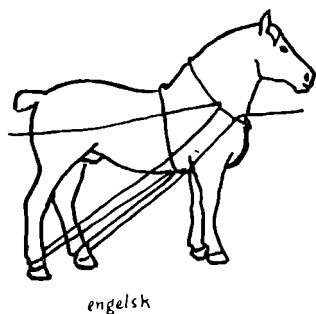
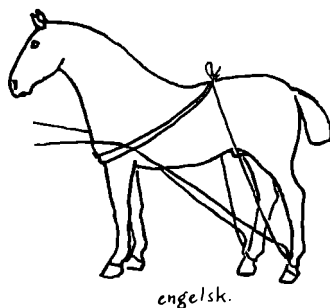
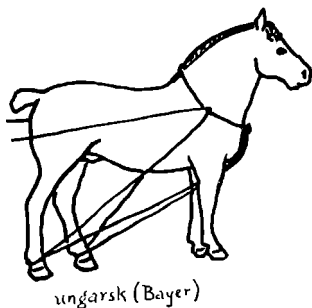
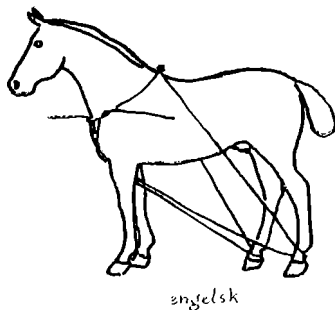
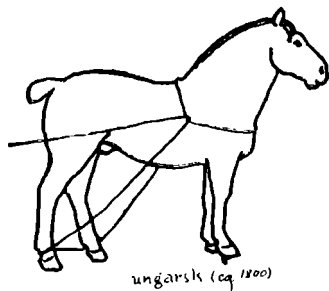
P Müller

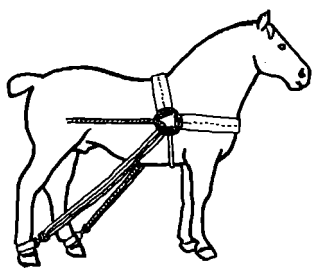
Wollmann (1925)

11. Metoder, hvorved Hesten berøves Støtten paa eet Ben og derefter kastes, ved at Vægten pludseligt føres over paa paagældende Lem.

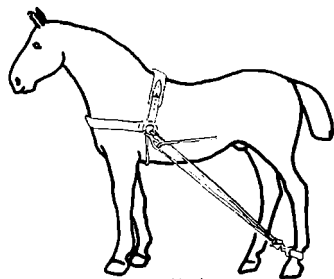
Ungarsk.

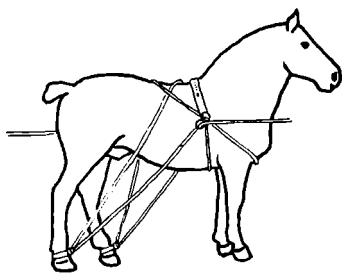
C. Metoder, hvorved Hesten berøves Støtten paa to Ben for derefter at væltes om paa Siden. Mit Kendskab til de engelske og amerikanske Kastemetoder hidrører i alt væsentlig fra *Dollar's veterinary surgery* (1938) og fra *Hausmann og Dunn's: Veterinary surgical instruments* (1913). Ingen af disse giver nærmere Oplysninger om Tidspunktet for de forskellige Kastemetoders Fremkomst.

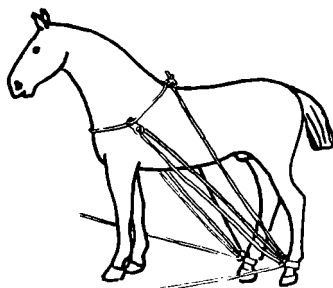
D.B. Morgan

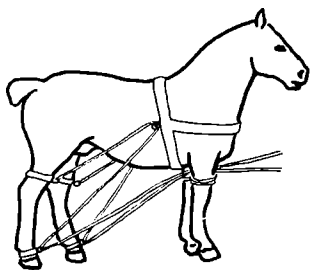
Klotz

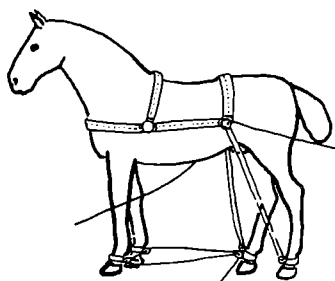
G.W. Ziegler

Bertram

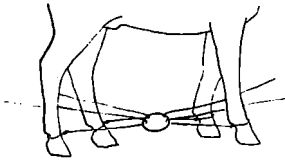
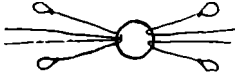

Rehbock

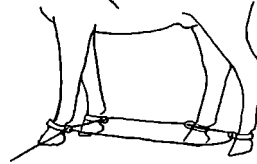

Conkey

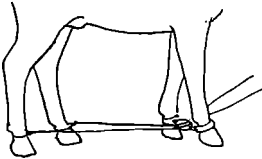
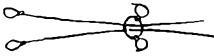
Tysk - Engelsk.

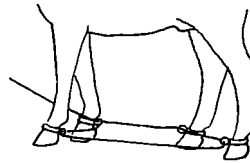
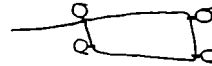
M. Böhme (ca. 1625)

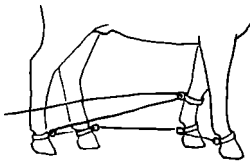
Tysk-englisk o.s.v.
Schreyer-Clark-Tinnemaker-Witt (1803-1833)

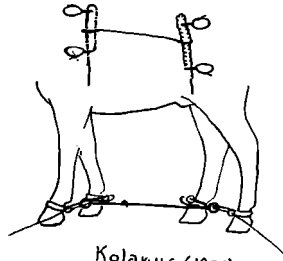
Hilmer (1639)

von Wolf (1876)

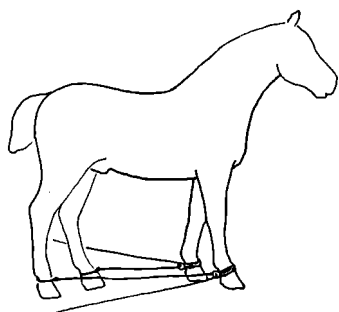
Immingier (1894)

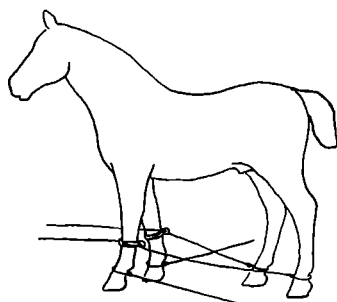
Kolanus (1900)

D. Metoder, hvorved alle fire Ben samles paa een Gang i Kastetojet.

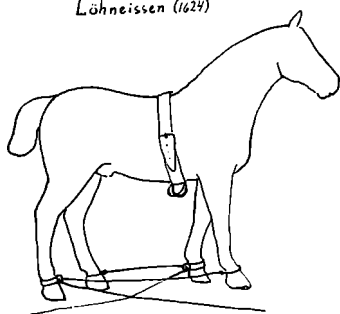
Stuttgart.

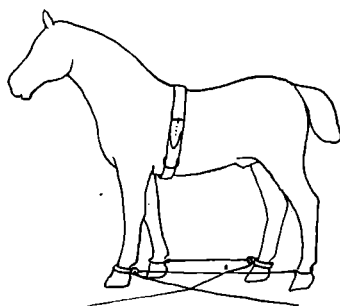
Löhneissen (1624)

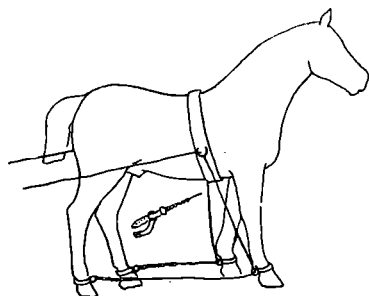
JAGaab (1767)

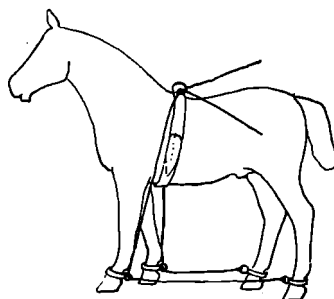
Schreger (1803)

Höerdt-Stuttgart (With 1839)

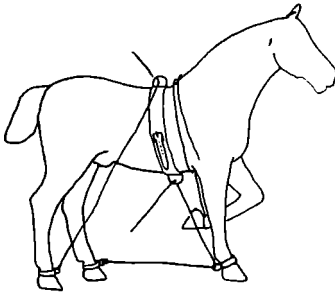
Hauer (1893)

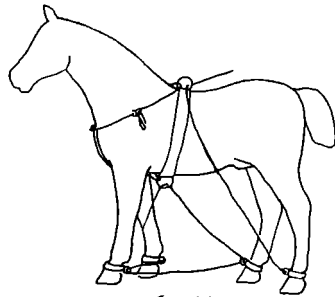
Woltmann (1925)

D. Metoder, hvorved samsidige Ben samles og fikseres for sig.

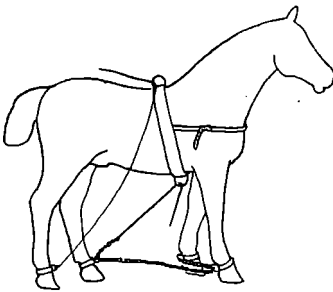
Abildgaard.

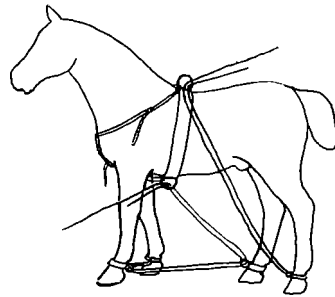
Wih (1839)

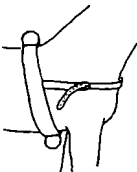
Sand (ca 1890)

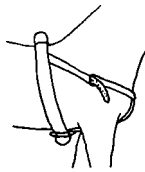
fysk (ca 1900)

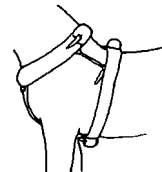
Mørkeberg (ca 1920)

Tøpper (1898)

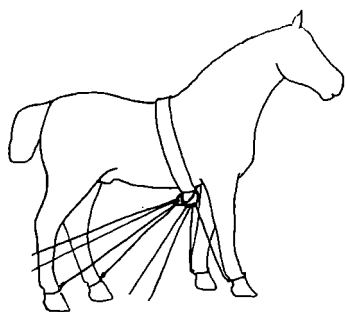

Matthias (1897)

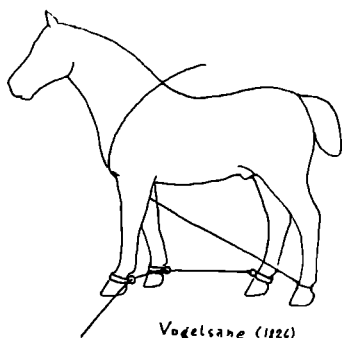

Pfeiffer (1898)

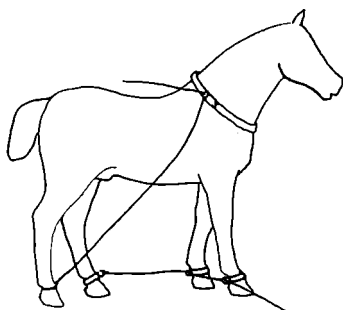
D. Metoder, hvorved venstre bagben fængsles for sig, de øvrige tre under eet.

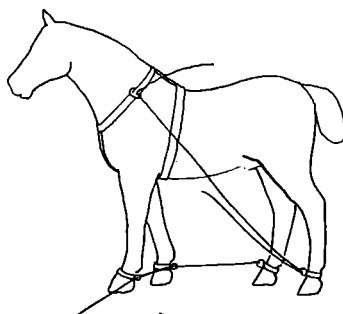
von Tennecker (1820)

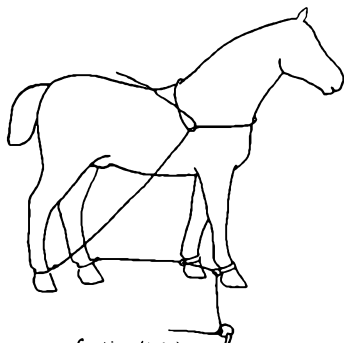
Vogelsang (1826)

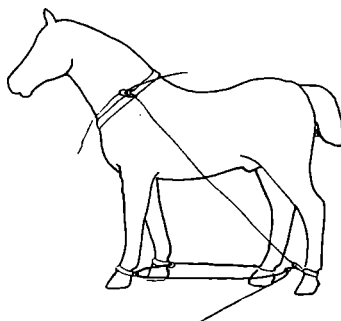
Olrich (Weber) (1845)

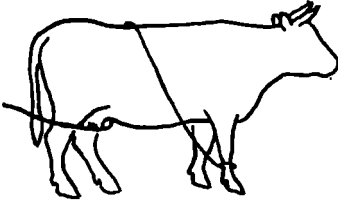
Deisinger (1865)

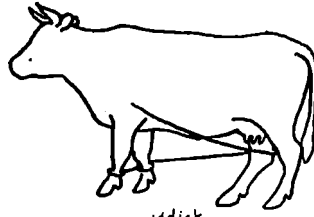
Gallier (1899)

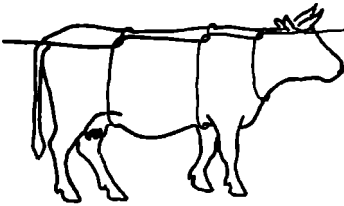
Bürchner (1901)

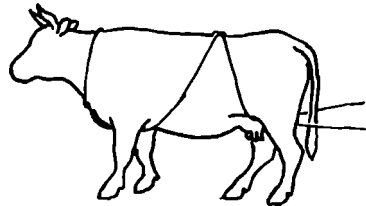
Ti.

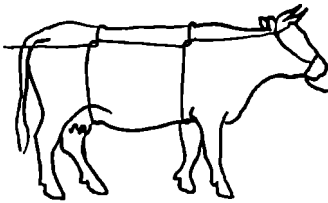
jodisk

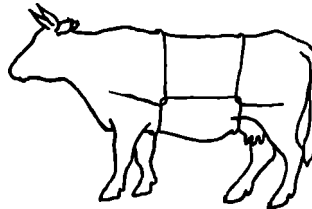
Rueff (Hertwig)

italiensk

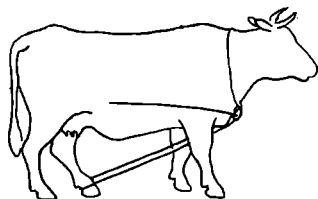

Hess

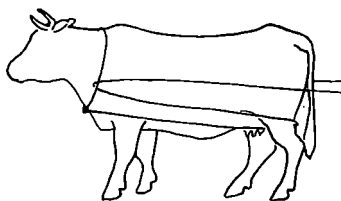

de Jong

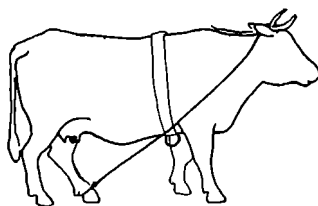
Kastemetoder beregnet for Kvæg.

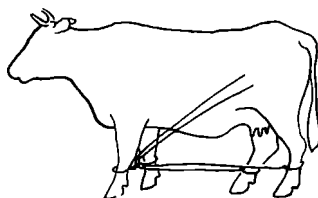
With.

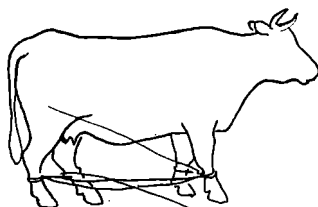
finsk.

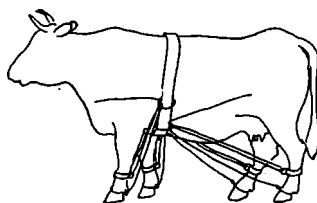
Meier-Rychner

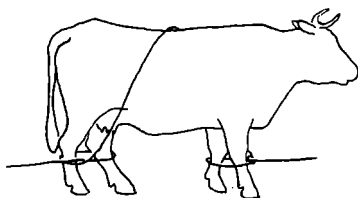
Madsen

Jørgen Hansen.

Aberlein

McKenzie.

Kastemetoder beregnet for Kvæg.

Peder Jensen, Kværndrup

Dyrlægen og Folkloristen

Af Dyrlæge Kristen Boers, Sorø

Peder Jensen, Kværndrup, denne særprægede Kollega, hvem jeg i Hundredaaret for hans Fødsel vil prøve at riste en Rune, er runden af en gammel fynsk Bondeslægt, der i Aarhundreder har haft sit Hjem og sine Traditioner knyttet til denne bestemte Egn, Kværndrupengen i det sydøstlige Fyn. — Fæstebønder, Hovbønder var de, men dog havde de bevaret saa meget af det gamle, ranke Bondesind, at dette hurtigt efter Frigørelsen førte dem ind i Frimandens Arbejde for Standens Vel. Faderen, *Jens Jensen* (f. 1812, d. 1906) var først Fæstebonde i Trunderup i Kværndrup Sogn, siden jordejende og Banebryder inden for visse Grene af Landbruget. Hurtigt vandt han sine Standsfællers Tillid i den Grad, at de gjorde ham til deres Folketingsmand i en lang Periode og til Landstingsmand i en anden. Han hørte i Tingene til »de grundtvigske« og blev 1857 valgt ind i Rigsraadet. I højeste Grad var han interesseret i sin Egns Udvikling og Historie, og Sønnen siger om ham, at han helt til sin høje Alderdom var et levende Leksikon i Egnens Historie. Og

dog var det maaske Moderen, *Ane Hansdatter* (f. 1818, d. 1897), der fik den største Betydning for Hjemmet og Børneflokket — der var ikke mindre end 10 Børn. Hun var en religiøs Natur og betaget af de grundtvigske Tanker og af *Kristen Kold's* Skoleideer. Levende interesseret i Højskolebevægelsen var hun nær knyttet til Centrummet Ryslinge og de Mænd, der fylkede sig om *Vilhelm Birkedal* og om Friskolen der. Men dette rige aandelige Liv, hun der var kommen ind i, denne sjælelige Oplevelse gav hun videre til Børnene, fortalte dem de gamle Sagn og sang Nordens Kæmpeviser for dem, ja, tog helt sine Børns Undervisning i egne Hænder, indtil Friskolen i Trunderup blev oprettet. Var det da saa mærkeligt, at disse Peder Jensens Barndomsaar i den gamle Gaard kom til at præge ham for hele Livet. Oprømt af, hvad han der havde hørt, begyndte han allerede som 14-aarig at nedskrive sin Hjemegns Sagn og andre lokale Folkeminder, og gennemlæser man disse Ting, er man straks klar over den unge Mands intense Kærlighed til Emnet.

Peder Jensen, der var født den 16. Januar 1846, havde den Lykke i disse sine første Forsøg som Sagaskriver hos Folkemindeforskeren *Svend Grundtvig* at møde en Forstaaelse, der blev bestemmende for hans videre Arbejde med Sagen. *Svend Grundtvig* anvendte nemlig en hel Del af Peder Jensens Optegnelser i Værket »Gamle danske Minder«. Hvilken Oplevelse var det ikke for Ynglingen at se, at disse første Forsøg virkelig havde Værdi, hvilken Ansporing til yderligere Arbejde med Emnet og til at søge øget Viden. 17 Aar gammel kom han paa Kolds Højskole i Dalum og fik her Øjet opladt for Naturens forskellige Foreteelser, en Aabenbaring for det unge modtagelige Sind. Men ogsaa mange praktiske Ting fik han rede paa. Fingernem, som han af Naturen var, faldt det ham let at fremstille en Del af de Ting, der bruges i Mark og Have. Særlig dygtig var han ved Drejebænken og kom her ind paa at fremstille forskellige Metalarbejder, ja, gjorde sig til Specialist som Bøssemager for Skytteforeningerne, i hvilken Bevægelse han tog livlig Del. Hans Fingerfærdighed førte ogsaa til, at han, da han blev Dyrlæge, selv var i Stand til at fremstille flere Dyrlægeinstrumenter til eget Brug, og det kan noteres, at han var Konstruktør af en Fødselskrog og en Fødselslynge til Soforløsning. — I Aaret 1868 var han Soldat, og to Gange var han med i Lejren ved Hald, men 1872 bestemte han sig for at læse til Dyrlæge og paa den Maade gøre sig sin Interesse for Naturfagene frugtbringende. Efter at have taget Forberedelseseksamen lod han sig indskrive paa Veterinærskolen, hvorfra han 1876 afsluttede Dyrlægeeksamen med en

god 1ste Karakter. Men foruden at følge Undervisningen med Interesse fik han ogsaa Tid til et nøje Studium af sine Læreres Undervisnings-evner og Metoder, og den Karakteristik, han i sin Selvbibliografi giver af Lærerne *Barfoed, Lange, Fjord, Bendz* og *Prosch* viser Peder Jensen som en meget skarp Iagttager. Men kort Tid efter aflagt Eksamen træffer vi ham som Dyrlæge i Fødesognet Kværndrup ladende haant om og stille lende til Skamme det gamle Ordsprog, at ingen er Profet i sit eget Fædreland; thi ikke alene erhvervede han sig i Løbet af nogle faa Aar en udstrakt Praksis i Kværndrup og Omegn, men han erhvervede sig tillige sine Sognefællers Tillid i udstrakt Grad. 1887, Aaret efter at han havde nedsat sig som Dyrlæge, giftede han sig med en jysk Gaardmandsdatter, *Inger Marie Pedersen* (fra Ferup ved Kolding), og samtidig købte han en Landejendom, hvorfra han praktiserede, indtil han i 1893 overtog sin Fødegård. Hans Praksis voksede efterhaanden til en saadan Størrelse, at han fik mere at bestille, end han egentlig ønskede; men han havde en egen Maade at omgaas sine Kunder paa, og det kan ikke nægtes, at den, der ikke kendte hans Ejendommeligheder og var fortrolig hermed, nok kunde studse lidt over hans Optræden, som naar en til Egnen nyankommen Proprietær, der, efter at Peder Jensen havde stillet Diagnose og anvist Behandling af en syg Hest, spurgte, om han kunde gøre yderligere for Patienten, og fik Svaret: »Ja, De kan synge: Ach, du lieber Augustin«. Peder Jensen var i Besiddelse af et vældigt Lune, der let fik ham til at se sine Medmenneskers Pudserligheder, og det lagde han aldrig Skjul paa, men hans Satire var hverken onskabsfuld eller giftig, den var blot Udtryk for indestængt Munterhed og komisk Sans, der ved Sammenkomster og ikke mindst ved Dyrlægemøder gav sig Udslag i »Historier«, hvortil Kollegerne var ivrige Tilhørere. Disse »Historier«, ligesom de Indlæg han gjorde i Debatten ved Dyrlægemøderne, var altid originale, og der fortælles, at naar Professor *B. Bang* var mødt frem til et Møde, hvor Peder Jensen var nærværende, søgte Bang altid hans Selskab, beslægtede Naturer, som de var.

Peder Jensen var med sine 100 Kilo en sindig Mand, hvem Kunderne ved enkelte Lejligheder, f. Eks. naar det gjaldt en Fødselshjælp, nok kunde skynde paa, men han kunde da svare: »Aa, Kalven venter nok, til jeg kommer«; men havde man faaet ham fat, var man rolig, for saa vidste man, at der blev gjort, hvad der kunde gøres. Man kunde maaske formode, at hans mange andre Interesser end netop Dyrlægegeringen kunde have svækket Omsorgen for denne sidste, men dette var ikke

Tilfældet. Man har blot sagt, at i een Ting var han glemsom, nemlig naar det gjaldt i sin Protokol at indføre Taksten for Besøg og Medicin, og især, naar Regningen gjaldt Fattigfolk. Interessen for Dyr lægegeringen giver sig ogsaa Udtryk i de Artikler, han har skrevet om Grene inden for Faget, saaledes i Tidsskrift for Veterinærer (2. Række, 18. Bind) om »Fremfald af Børen hos Soen«, i Maanedsskrift for Dyr læger (5. Bind) en meget stor Afhandling vedrørende »Fødselshjælp hos Grisesoen« (prisbelønnet af Jubilæumsfondet), i sammes 6. Bind »Meddelelser om Kastration paa Tidholms Methode«, i 12. Bind »Infektios follikulær Skedekatarr hos Kvæget« og i 15. Bind »Om Tarmparese hos Kvæget«. Men ogsaa Fagets Historie laa ham stærkt paa Sinde; han havde Øjet opladt for de mindste Ting, der kunde belyse Dyr lægegeringen, og i et af sine sidste Aar slog han til Lyd for Oprettelsen af et veterinærhistorisk Museum, en Opgave, der endnu venter paa sin Bejler.

Det er selvsagt, at en Mand med Peder Jensens Evner ogsaa maatte blive tildelt adskillige offentlige Hverv i sin Hjemegn; 12 Aar var han et virksomt Medlem af Kværndrup Sogneraad, ja, endog Formand i 3 Aar, og i 20 Aar var han Dyrskuedommer ved Svendborg Amts landøkonomiske Selskab. Dog fik han Tid til i en Snes Aar at være Formand for Foredragsforeningen i Sognet, ligesom han her fik oprettet en Husflidsforening; thi det var jo hans personlige Erfaring, i hvor høj Grad Menneskene kan have Glæde af selv at frembringe sine Brugsgenstande, og hvilken Træning af de legemlige Evner Husfliden kan afstedkomme. Han siger selv i sin Levnedbeskrivelse: »Et Haandværk skal være det, vi arbejder i, de andre dem, man hviler i«.

Mest bekendt er Peder Jensen dog blevet som Samler af sin Hjemegns Folkeminder og af alt, hvad der angaar Hjemstavnens Lokalhistorie og Sprog. Han har her gjort en Indsats, der vil blive staaende til sene Tider. Dog, det var først mange Aar efter Samarbejdet med Svend Grundtvig, at Peder Jensen paa ny tog dette Arbejde op. Mangt og meget havde lagt sig hindrende i Vejen herfor, saaledes Dyr lægestudiet, senere stor Praksis samt en Ejendom, der skulde passes, og meget andet. Efter at have født en Søn døde Hustruen efter blot 6 Aars Ægteskab, og det synes, som om Peder Jensen for at rette sig op efter dette Tab maatte kaste sig ind i den mest intense Virksomhed, ikke alene med Hensyn til selve Dyr lægegeringen, men ogsaa med sine mange andre Interesser. I Begyndelsen af 1880erne var han kommet i Forbindelse med *Evald Tang Kristensen*, der i sine store Samlinger: *Danske Sagn og Skatte-*

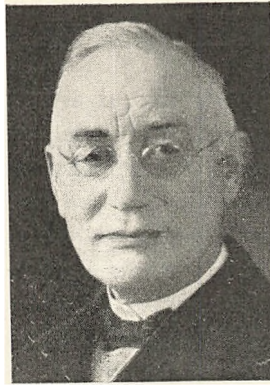
graveren formidlede en ikke ringe Del af Peder Jensens Optegnelser. Et enormt Arbejde udførte han ved Samlingen af sydfynske Dialektord, langt over 2000, som Professor *Verner Dahlerup* har benyttet. I et Brev til Vennen og Arbejdskammeraten, Forfatteren *Poul Bjerger*, skriver Peder Jensen herom: »Jeg er ikke saa lidt stor og stolt af dette Arbejde, og jeg mener, at jeg kan have nogen Aarsag dertil, al den Stund der næppe findes nogen i det ganske Land, der har gjort mig det efter«. Peder Jensens Samhørighed med og Kendskab til den Befolkning, blandt hvilken han levede, blev af stor Betydning for hans Samlearbejde, f. Eks. i en Stednavnefortegnelse for Kværndrup Sogn (i Stednavneudvalget) og i den Række af større eller mindre Afhandlinger, der fremkom fra hans Haand, bl. a. »Om Skovbrug i gamle Dage i Kværndrup Sogn« (Aarb. dansk Kulturhist. 1896), »Stevner og Folde m. m.« (Svendborg Amts Aarsskrift 1908, »Byled og Hyrdhuse« (s. St. 1910), »Blade af Hovbondens Historie« (s. St. 1912) og »Egeskov Marked« (s. St. 1913). Men desuden har han leveret ikke ubetydelige Bidrag til Poul Bjerges »Vider og Vedtægter«, og i Dansk Folkemindesamling beror en Mængde Breve fra hans Haand til Svend Grundtvig, Fejlberg, E. Tang Kristensen og Poul Bjerger, og her findes ogsaa hans Selvbiografi. Desuden findes i Odense Landsarkiv flere Manuskripter, deriblandt hans egen Slægtshistorie gennem flere Aarhundreder. — De sagkyndiges (bl. a. Verner Dahlerup og Marius Kristensen) Bedømmelse af Peder Jensens Virksomhed som Folkemindesamler og Lokalhistoriker er meget velvillig; han roses for sin Punktlighed og for sit Førstehaands Kendskab til det, han skriver om; han var i sine Artikler paalidelig og samvittighedsfuld, kortfattet og klar. Meget havde man endnu ventet fra hans Pen, da Skæbnen pludselig bankede paa hans Dør; en Hjerneblødning lammede med eet denne virksomme Mands Handlekraft i den Grad, at han først maatte afstaa sin Gaard og 1910 ogsaa sin Praksis. Og dog var det, som om Peder Jensens stærke aandelige Kraft værgede sig mod Sygdommens Greb og mod at lade sig slaa ned; i 3 Aar kæmpede han mod sin Sygdom, han tog sin Tilflugt til sine gamle Fritidssysler: Huggehuset og Drejebænken, men heller ikke Folkeminderne glemte han; man kan læse herom i hans sidste hjælpeløst skrevne Breve til Vennen Poul Bjerger, men de vidner om en stærk Vilje og en Aandsfriskhed, lige til det var Slut. — Den 23. August 1913 døde han og blev begravet ved Hustruens Side paa Kværndrup Kirkegaard. I Aaret 1923 rejste taknemmelige Venner en Mindesten paa hans Grav.

I de danske Dyrlæggers Række indtager Peder Jensen en særlig Plads. Han har Kaldets hele Interesse, men stivner ikke i faglig Ensidighed. Livet er for ham en Mangfoldighed, og han favner vidt, ja, over langt flere Felter, end det er beskaaret andre af vore Kolleger, men der er ingen Tvivl om, at netop saadan følte han Livet rigest, og at han trods Tilværelsens Sorger dog var en lykkelig Mand. Paa sin Hjemegn vil han længe blive mindet, og paa det Træ, som Abildgaard plantede, bar den Gren, der bærer Navnet Peder Jensen, Kværndrup, god Frugt.

Litteratur

M. L. Madsen: Nekrolog i Maanedsskr. Dyrlæg., 25. Bd. — Poul Bjerge: Nekrolog i Svendborg Amts Aarskrift 1913 — K. L. Kristensen: Artikel i Fyns Tidende 6. Oktober 1929 — Johs. Brøndum Nielsen: Artikel i »Fortid og Nutid« 1914 — Biografisk Leksikon Bd. XI, p. 497-98 — Biografisk Haandleksikon Bd. II, p. 235 — E. Tang Kristensens Minde og Oplevelser, Bd. III og IV — H. Ellekildes Udgave af Svend Grundtvigs Sagn (Danmarks Folkeminder Nr. 53, Indledningen). I Værket »Kværndrup Sogn 1945« redigeret af H. C. Frydendahl findes en udførlig Omtale af Peder Jensen og talrige Henvi-
ninger til hans Samlinger over Sognets Historie m. m.

For mange personlige Oplysninger maa jeg takke Peder Jensens Efterfølger, Dyrslæge M. L. Madsen, Kværndrup.

Erindringer fra min Elev-, Assistent- og Praksistid

Af Dyrlæge Rasmus Christensen, Præsto

Fra Studietiden kan jeg ikke berette om saa meget af Interesse for andre end mig selv, men en enkelt komisk Tildragelse viser dog, at Menneskets Trang til at gøre sig bemærket ikke alene er et Produkt af de senere Tider. I Lektor *Boas* havde vi en særpræget og inciterende Lærer. Blandt nogle af de studerende opstod den Teori, at det vilde være fordelagtigt, om man paa passende Maade kunde gøre sig bemærket. Der var da nogle, der forsøgte ved Demonstrationerne at faa anbragt Spørgsmaal til Lektoren. En Dag saa vi en saadan af Kammeraterne med stigende Utaalmodighed følge efter Lektoren, der gik sin Rundgang i den store »Hestesko«, hvor han flere Steder stoppede op og foreviste sit Præparat, som han i øvrigt netop havde forelæst over. Præparatet var det opskaarne Bækkenparti af en Høne, hvor han viste den store Æggeledertragt smukt flottesende i et Fad Vand. Den lille Student trængte sig tættere og tættere paa, og ved Lektorens sidste Forevisningssted fik han affyret sit brændende Spørgsmaal: »Er det en Hane?« — *Boas* smed Fadet med Vand og Høne henad Gulvet og forlod i Ilmarch Lokalet, og Studenten havde virkelig faaet Lektorens Opmærksomhed hæftet paa sig!

I Aarene 1894—95 var jeg ansat som Assistent ved Landbohøjskolens Klinik for mindre Dyr hos daværende Lektor *C. O. Jensen*, under hvem ogsaa Patologisk Anatomi samt en Afdeling paa det gamle Forsøgslabora-

ratorium paa Rolighedsvej sorterede, og hvor *Stribolt* var fast Assistent i Prof. *B. Bang's* Afdeling. Det, der optog Arbejdet paa Laboratoriet, var bl. a. Undersøgelser over Tuberkelbakterieindholdet i Smør som et Sidespørgsmaal til Tuberkulosens Udbredelse blandt Kvæget. Da *Bang* efterhaanden var blevet klar over Kvægtuberkulosens store Udbredelse dengang, var det jo nærliggende at mene, da man var klar over, at Mælken i stor Udstrækning var inficeret, at Smørret ogsaa var det. Fra talrige Mejerier Landet over indsendtes derfor Smørprøver til nærmere Undersøgelse. Smørret smeltedes ved c. 30° og blev ved Hjælp af Reagensglas, der var trukket ud i Haarrør og forsynet med Trykballon, injiceret i Bughulen paa Kaniner. Naar disse saa havde gaaet nogle Maaneder, var det let ved Palpation at konstatere muligt tilstedeværende Perleknunder i peritoneum, ligesom Fundene kontrolleredes ved Sektion. Hvor mange Procent der var positive, husker jeg ikke, men Procenten var i hvert Fald meget høj og foranledigede *Bang* til gennem Landbrugsmi- nisteriet at faa forelagt og vedtaget Pasteuriseringsloven, idet han mente, at naar Englænderne før eller senere opdagede Tuberkelbakterierne i Smørret, vilde man dog kunne gøre gældende, at de i det mindste ikke var levende.

Som Følge af Pasteuriseringsloven var der megen Spekulation over Konstruktionen af et selvregulerende Pasteuriseringsapparat, og *Stribolt* og jeg udarbejdede forskellige mere eller mindre heldige Forslag, som blev udført af forskellige Firmaer.

I øvrigt havde *Stribolt* al Tuberkulinfremstilling under sig, hvilket dog vil sige, at han var alene om det! Efterhaanden blev almindelige Laboratorietermostater for smaa, hvorfor han fik indrettet et Værelse som Termostat. Her voldte det dog store Vanskeligheder at faa Temperaturen ens overalt i Rummet, Det klarede vi ved at lade store Gasblus nede ved Gulvet brænde ind i vide Jernrør, som derpaa blev ledet omkring forskellige Steder og virkelig gav ensartet Temperatur overalt.

Et Led i Tuberkulinfremstillingen var en passende Inddampning af Filtratet fra de steriliserede Kulturer. Den skete i flade Bakker paa Vandbade, der var anbragt i Stinkskabe. En Dag var der dog flere Bakker, end der var Plads til i Trækskabet, og *Stribolt* havde saa stillet de overskydende til Inddampning paa Gulvet i Laboratorielokalet, hvor han selv, jeg og Laboratoriekarlen, *Jens*, den Dag færdedes. Hen paa Aftenen blev jeg meget utilpas og fik bl. a. Muskeltrækninger i Nakken, saa jeg gik og slog med Hovedet. Jeg maatte gaa i Seng, og i Løbet af

Natten blev jeg daarligere, kastede op og følte mig febril. Henimod Morgenstunden bedredes jeg noget, men følte mig stadig meget sløj, og skønt det ringede voldsomt paa Døren, havde jeg ingen Lyst til at lukke op. Men da Ringningen vedblev, maatte jeg til sidst gøre det, og der stod Stribolt og meddelte, at han kom lige fra Jens, der laa ligesom jeg, og saa var vi klare over, at Jens og jeg efter en Inhalationsapplikation viste positiv Tuberkulinreaktion! Stribolt, der var upaavirket, har formentlig været negativ; Positiviteten var i hvert Fald for mit Vedkommende rigtig nok. Men selv om Inhalationsmetoden kan give overbevisende Udslag, vil den vel næppe nogensinde kunne tænkes at faa praktisk Betydning.

Siden 1896 praktiserede jeg i Præstø, og siden da er jo ikke saa lidt forandret; man tænke sig blot, at i Præstø og Omegn eksisterede der ingen Telefon. Dyrlægens Hjælpemidler over for mange Sygdomme var meget mangelfulde; f. Eks. gjaldt det jo om Behandlingen af Kælvningsfeber, indtil den *Schmidt'ske* Behandling blev indført; man havde den Følelse, at det var ret ligegyldigt, enten man var til Stede eller ej; Patienten døde. Nogle anvendte varme Omslag paa Krop eller Hoved, andre kolde, men Resultatet var saa godt som altid det samme. Jeg stiftede første Gang Bekendtskab med Schmidts Behandling, da jeg, engang Stribolt var paa Besøg hos mig, blev kaldt til en Kælvningsfeberko. — Denne Behandling voldte mig engang i de første Aar stor Bekymring, da jeg en Nat var blevet hentet i Vogn til en Kælvningsfeberko paa en stor Herregaard c. 12 km fra Præstø. Da jeg var blevet kørt hjem og var ved at gaa i Seng, opdagede jeg, at Glasset med Jodkalium sad urørt i min Lomme, saa at kun det rene Vand var blevet indhældt. Jeg sov ikke meget den Nat og ringede, saa snart Telefonen var blevet aabnet om Morgen, og stor var min Forbavselse, da man meddelte mig, at Koen ret hurtigt havde rejst sig og befandt sig udmærket. Efterhaanden som Tiden gik, blev der jo flere og flere, der som jeg havde glemt at komme Jodkalium i, og det viste sig jo ikke at have større Betydning, og da andre havde lagt Mærke til, at det var allerbedst, at der under Indhældningen blev revet rigeligt Luft med ind i Yveret, var det maaske ikke saa underligt, at *Jacobsen*, Ørbæk, i en snæver Vending klarede sig med en Cyklepumpe alene.

Før Bilernes og de elektriske Sporvognes Dage forsynede større Landmænd sig ofte i Januar og Februar med Heste, der ikke taalte Stenbroen, fra Sporvejs- og Bryggeristaldene til det tilstundende Foraars-

arbejde. Men saa hændte det jo, at de fik en eller anden smitsom Sygdom med saadanne Heste, særlig Kværke og Hestens krupøse Lungebetændelse. Behandlingen af den sidste bestod før Salvarsanets Fremkomst som Regel af Senneppspiritusindgnidning paa Siderne af Brystet og Antifebrin Morgen og Aften, og Værdien heraf var vist nok ret problematisk, og paa Smittespredningen havde Behandlingen jo ingen Indflydelse. Flere Militærafdelinger var da kommet ind paa Behandling med Serum fra gennemsygede Heste, og fra disse Afdelinger kunde Dyr lægen undertiden faa Serum, men det var dog ret sjældent, og dette Serum var ikke altid lige virksomt til at standse Sygdommen. Indsprøjtningerne blev givet subkutan. Paa et Par større Gaarde, der ved saadanne indkøbte Heste havde faaet Sygdommen ind i Besætningen, tog jeg, da der ikke var Serum at opdrive, selv Blod fra Rekonvalescenter til Serumudvinding. Det ene Sted havde jeg 2 Heste til Raadighed og det andet kun een. Det første Sted, hvor Sygdommen ikke var saa ondartet, idet kun den indkøbte Hest døde, blev ingen af de sprøjtede Heste syge, medens Ejeren endda paastod, at en ubehandlet gammel Ridehest blev syg, men om Rigtigheden heraf ved jeg intet, da den jo kan have fejlet noget andet, og Ejeren maaske godt vilde pynte lidt paa Serumbehandlingen. Det andet Sted var Sygdommen meget ondartet, idet der døde 9, og den sidste døde den Dag, Besætningen blev serumsprøjet, hvorefter der ikke indtraf flere Tilfælde. Der havde kun været Serum til Raadighed fra den indkøbte Hest, og Dosis blev simpelt hen bestemt ved at dividere Hestenes Antal ind i den til Raadighed staaende Serum mængde. Svagheden ved Serumbehandlingen var selvfølgelig den, at der skulde hengaa ret lang Tid, efter at Hestene havde overstaaet Sygdommen, inden man kunde tage Blodet, da Meningen jo ikke var at sprøjte Smitstoffet ind. Hvor længe de til Serumfremstilling anvendte Heste havde været feberfrie, husker jeg ikke, men det ønskelige var vist nok 4–6 Uger. Men paa Grund af Omstændighederne og efter Samraad med B. Bang skred jeg til Aareladning langt tidligere.

Fremstillingen skete ved Aareladning af nogle Potter Blod i et ved Hjælp af Svovlsyre steriliseret Museglas, som saa blev overbundet med et Ark Skrivepapir og hensat i Kælderen til næste Dag, da jeg med en Pipette skilte Serum fra Blodkagen. Siden er jeg kommet til at tænke paa, om man ikke lettere kunde have anvendt Citratblod, da man saa havde kunnet besørge Injektionen samme Dag, som Blodet blev taget, og havde faaet større Mængder til Raadighed.

50 Aar har i flere Henseender ganske ændret baade Dyrlægens Hjælpe- midler og Vilkaarene for hans Virksomhed, da der nu staaer ganske ander- ledes Præparater til hans Raadighed, og det er jo nu ogsaa noget andet at gaa ud og starte en Bil, end det var enten selv eller ved andres Hjælp at faa et Hestekøretøj i Stand og timevis sidde udsat for al Slags Vind og Vejr. Men vi naaede ogsaa med dengang; kun har jeg siden hen tit undret mig noget over, hvordan man med Datidens Midler overkom det altsammen og endda engang imellem fik en Time tilovers.

Københavns Dyrlæge-Selskabs Historie

1896—1946

Ved Jubilæumsfesten den 26. Januar 1946 i Anledning af Københavns Dyrlæge-Selskabs 50 Aars Bestaaen gav Dyrlæge *Kaj Müller* en Oversigt over Selskabets Historie, hvilket Foredrag her gengives som Manuskript

Mine Herrer! Jeg har faaet overdraget det Hverv at fortælle lidt om Københavns Dyrlæge-Selskabs Historie i de 50 Aar, Selskabet har eksisteret, og har derfor forsøgt at samle nogle Oplysninger, dels fra Arkivet og Forhandlingsprotokollen, og dels fra Overdyrlæge *Svend Larsen*, Selskabets Æresmedlem, og Professor *Marius Nielsen*, de eneste Medlemmer, der var med, da Selskabet blev dannet. Jeg vil gerne her takke d'Herrer for den store Beredvillighed, hvormed de har givet mig flere Oplysninger, og jeg er overbevist om, at d'Herrers gode Hukommelse og store Interesse for Dyrlægeselskabet kunde have givet Dem, mine Herrer, bedre og fornøjeligere Underholdning end den, jeg nu vil forsøge at give Dem.

Københavns Dyrlæge-Selskab maa takke afdøde kgl. Dyrlæge *D. Gautier* for sin Tilblivelse, og bedre Skaber af en Forening kan vanskeligt tænkes.

Didier Johan Otto Christian Gautier fødtes 9. September 1848 i København som Søn af kgl. Livberider *Carl Gautier* og Hustru *Adelaide*, født *Westermann*, og han døde 4. Maj 1913 efter længere Tids tiltagende Svaghed, der bl. a. skyldtes Paakørsel af en Bil. *Gautier* blev Dyrlæge 1868 — 20 Aar gammel — og bosatte sig samme Aar i Helsingør, men flyttede snart til Randers og var her Reservedyrlæge ved 5. Dragonregiment fra 1870—76 og 1878—79. 1. August 1881 ansattes han som Dyrlæge ved den kgl. Staldetat og var her meget medvirkende til den kgl. Beslagsmedies Vækst. Han var Dyrlæge ved Københavns Sporveje, og fra 1890 blev han Dyrlæge ved De forenede Bryggerier og forestod her Køb og Salg af dennes store Hestebestand lige til 1912.

I 1885 blev han Medlem af Kommissionen til Forberedelse af Forslag til Revision af Lovene om smitsomme Husdyrsygdomme, han vikarierede som Lærer i veterinær Retslære fra 1887–88 og varetog samtidig Veterinærpolitiforretningerne i København og maatte her bekæmpe Svinepesten, der første Gang optraadte her i Landet, hvor den begyndte paa Lossepladserne paa Amager. Han var i mange Aar Censor ved Veterinærhøjskolen, Medlem af Det veterinære Sundhedsraad fra 1888–1911 og Formand for Voldgiften fra 1897–1912.

Gautier omfattede sin Stand og sin Gerning med uhyre stor Interesse og Kærlighed og har gjort et kolossalt Arbejde for det kollegiale Sammenhold. Han blev meget benyttet som Foredragsholder ved Dyr lægemøder overalt i Landet og blev i 1884 Sekretær i og i 1888 Formand for Den danske Dyr lægeforening. Da Fællesforeningen af danske Dyr lægeforeninger i 1888 blev oprettet, blev han Sekretær i den og trak her en stor Del af Læsset ved det nordiske Dyr lægemøde. Han blev senere Formand i Den danske Dyr lægeforening og fortsatte med dette Hverv til 1908, da han trak sig tilbage og udnævntes til Æresmedlem.

I 1887 udsendte han sammen med Dyr læge Andersen, Gimlinge, Veterinærkalenderen og tog i 1889 Initiativet til Udgivelsen af »Maanedsskrift for Dyr læger« og skrev selv en Masse Artikler i Maanedsskriftet og i »Tidsskrift for Veterinærer«.

I 1890 fremkom han med Forslag til Vedtagelse af bestemte Regler for Dyr lægekontrollen med de Besætninger, hvorfra der leveres »kontrolleret Mælk«. Alle disse faglige Interesser hindrede ikke, at Gautier tillige elskede og dyrkede Musik; han spillede selv, og det var ham en stor Sorg, da han de sidste Aar ikke kunde nyde de Glæder, Musikken hidtil havde beredt ham.

Gautier vil altid blive staaende som en af den danske Dyr lægestands største Skikkelser, og han repræsenterede sin Stand baade herhjemme og i Udlandet paa en Maade, som ingen siden har gjort ham efter.

Gautier syntes, at de københavnske Kolleger mødtes for sjældent; det skete nemlig dengang kun ved Den danske Dyr lægeforenings Aarsmøde, og han sendte derfor i Januar 1896 en Indbydelse til samtlige Kolleger i København og nærmeste Omegn om at give Møde i Alsterpavillonen (ved Tivoli) for at søge dannet en Forening af københavnske Dyr læger. Det var aabenbart et heldigt Tidspunkt, der var valgt, for den 29. Januar 1896 mødtes c. 40 Dyr læger, og her redegjorde Gautier for sine Tanker. Efter nogen Diskussion, hvori bl. a. deltog Professor B. Bang og da-

værende Korpsdyrlæge *St. Friis*, vedtoges det at danne Københavns Dyrlæge-Selskab. Der valgtes et Udvalg, hvor *Gautier* selvfølgelig var selvskreven Formand, til at forberede Møder og varetage Foreningens Interesser. Det bestemtes tillige, at Foreningen ikke foreløbig skulde have Love, og der skulde kun opkræves Penge — og da ikke mere end een Kr. — naar der ikke var flere Penge i Kassen. Hvor den første Kassebeholdning var kommet fra, foreligger der intet om, men jeg formoder, at *Gautier* selv bekostede de forberedende Øvelser; i hvert Fald skete det jævnlgt senere i Selskabets Historie, at *Gautier* spædte godt til i Selskabets Kasse.

D. Gautier virkede altsaa som Formand for Selskabet fra 1896—1910 og var den fødte Formand. Det var hans Ønske, at Foreningens Navn blev Københavns Dyrlæge-Selskab, idet han mente, at Ordet Selskab bedre svarede til Formaålet: at samle københavnske Kolleger til hyggelige, selskabelige Møder, hvorimod Ordet Forening mere vilde henvise til faglige og økonomiske Interesser. 1910 afløstes han paa Grund af tiltagende Døvhed af sin Søn, nuværende Stabsdyrlæge *G. Gautier*, der ledede Selskabet indtil 1915, da Dyrlæge *H. P. Nielsen* blev Formand og beklædte denne Post indtil 1924, hvor han afløstes af Selskabets Æresmedlem, Overdyrlæge *Svend Larsen*, der sad som Formand til 1930. Saa blev Professor *Grunth* Formand i 3 Aar, Stabsdyrlæge *G. Gautier* igen fra 1933—36, Professor *Møller-Sørensen* fra 1936—37, da han blev Formand for Den danske Dyrlægeforening, og *Gautier* maatte igen indtage Formandsposten i et Aar. Fra 1938 var Professor *Folmer Nielsen* Formand, men trak sig tilbage allerede 1940 og overlod Pladsen til Afdelingsforstander, Dr. *Axel Thomsen*, der efter Genvalg ved Generalforsamlingen i 1944 beklæder Posten i Dag.

Som nævnt skulde Selskabet ikke have Love, men ved det 32. Møde den 22. December 1900 blev Spørgsmaalet om kollegiale Vedtægter og ensartede Takster rejst, og der blev nedsat et Udvalg bestaaende af *Sv. Larsen*, *Ramlau* og *Jensen*, Christianshavn. Aarsagen til, at der nu mentes at være Brug for Love og Vedtægter, skyldes muligvis Annoncer fra Dyrlægerne, dog ikke i Telefonbogen, som i 1896 var af et ret beskedent Format og i Fagregistret kun indeholdt Navne paa 12 Kolleger, nemlig: *Eggers*, Nansensgade 29, *St. Friis*, Store Kongensgade 68, *D. Gautier*, Frederiksholmskanal 23, *Hansen*, Milestedet, *Hoffmeyer*, Lindegaardsvej, *J. Chr. Jensen*, Torvegade 24, *Kollat*, Østergade 62, *Lorentzen*, Jægersborg, *Meyer*, Bagerstræde 2, *C. J. Nielsen*, Viktoriagade 14, *Oluf*

Nielsen, Studiestræde 10, og Ramlau, Bredgade 58. Af Telefonnumrene er der 2, der stadig tilhører kendte Dyrslæger, nemlig Kollats: 1275, nu Esper Larsen, og Jensen, Christianshavn: 1770, nu Poul Olsen.

Annoncerne fandtes derimod i Aviser og Tidsskrifter; f. Eks. fandtes i Bladet »Hunden« Aar 1900 følgende Annoncer:

Københavns Hundeinternat,

ledet af praktiserende Dyrslæge N. N. — Hunde modtages i billig Pleje. Internat for Hundehunde med Hvalpe. Syge Hunde tages i Kur. Opdræt af Hvalpe. Hundene hentes og bringes, modtages ogsaa i mit Hjem samt paa Internatet, Jernbaneallé, Forlængelse af Lampevej, Kbhvn. F. — Middel mod Eczem og andre Hudsygdomme, pr. Flaske 1 Kr., forsendes mod Efterkrav, Brugsanvisning medfølger, Middel mod Bændelorm (med Brugsanvisning) forsendes mod Efterkrav.

Hundesyge

helbredes i de første Stadier hurtigt og sikkert ved Hjælp af mine anerkendte, fortrinlige Piller, om hvis enestaaende Virkning der foreligger mange værdifulde Vidnesbyrd. Ved Fremsendelse af 2,65 Kr. faas Pillerne portofrit tilsendt.

Varde i Januar 1900.

N. N., aut. Dyrslæge.

Denne sidste Annonce er altsaa fra Varde, saa Konkurrencen har været stor, og Københavnerdyrslægerne har sikkert ikke dengang sagt som nu, at Jyderne er glimrende Kolleger.

En tredie Annonce lyder:

Paa Apothekerne faas Dyrslæge N. N.s Eczemsalve, der hurtigt og sikkert helbreder Hudkløe, Skæl, Haaraffald, Eczem o. s. v. Udførlig Brugsanvisning medfølger.

Hundesygepiller,

udførlig Anvisning til Behandling af Hundesyge medfølger hver Æske. Fremstilles af Specialist i Hundesygdomme. — Dyrslæge N. N.

Der har muligvis ogsaa været andre Grunde til, at der nu af nogle Medlemmer ønskedes Love, og ved det 34. Møde, den 22. Februar 1901, fremkom Udvalget med Forslag til Love og Vedtægter. Der opstod en livlig Diskussion, der resulterede i, at St. Friis blev valgt til at bistaa Udvalget med at ændre Forslagene. Ved det 35. Møde fortsattes Diskussionen om det forbedrede Udkast; der var 4 Stemmer for Forslaget, 12 imod og 6 blanke, saa det blev vedtaget foreløbig at stille Lovspørgsmaalet i Bero. Ved 56. Møde, den 28. Oktober 1904, indledede Ramlau Mødet med at tale om: »Københavnske Dyrslægeinteresser«. Friis redegjorde for de tidligere Forhandlinger om samme Emne og fremkom med nye Forslag. 8 Stemmer for, 12 imod og 14 blanke.

Ved det 69. Møde, den 14. December 1906, fremkom Formanden med Forslag om Tilvejebringelse af Love for Københavns Dyrslæge-

Selskab og Forslag om et fast aarligt Kontingent. (Kassebeholdningen var paa dette Tidspunkt 2 Kr. 13 Øre). Nu var Stemningen for Love bedre end før, og endelig ved det 71. Møde, den 22. Februar 1907, vedtoges Udkastet til Love og Vedtægter med enkelte Ændringer:

*Kollegiale Vedtægter**

1. Foreningens Medlemmer forpligter sig til: ikke at modtage Betaling af Sælgeren ved Hesteindkøb,
2. ikke at give Drikkepenge til Klienternes Forvaltere, Kuske eller andre Bestillingsmænd,
3. endvidere at afvise Patienter, som alt ere under Behandling af en Kollega, naar dette kan oplyses. Dog skal saadanne Patienter ikke afvises i Dyrlægens Hjem eller Klinik.
4. Det er vor Pligt ikke at paatage os Behandling af et Dyr, hvis Ejer ellers benytter anden Dyrlæge, med mindre Vedkommende udtaler Ønsket om at skifte Dyrlæge, eller man tilkaldes af den behandlende Dyrlæge, dog undtages herfra saadanne Tilfælde, som kræve hurtig Hjælp.
5. Naar en Ejer sender Bud efter flere Dyrlæger samtidig, behandler den først ankomne, men hver tager sin Betaling.
6. Det gøres til Pligt uden Betaling at hjælpe hverandre under Fraværelse, naar Henvendelse sker fra Dyrlægens Hjem.
7. Dyrlægerne skal afholde sig fra uværdig Konkurrence, Humbug, ufin Reklame o. lign. Hvad der iøvrigt henhører hertil, maa i de enkelte Tilfælde afgøres af Æresretten.
8. Der oprettes en Æresret bestaaende af 3 Medlemmer, hvoraf mindst een skal være praktiserende Dyrlæge. Medlemmerne, der selv vælger deres Formand, vælges for et Aar ad Gangen. Til Æresretten kan ethvert Medlem af Dyrlægeforeningen indgive skriftlig Meddelelse om formentlig Overtrædelse af de kollegiale Vedtægter og Takster. Retten meddeler da den anklagede Klagens Indhold, og den anklagede kan derefter fremkomme med et skriftligt Forsvar. De to Parter underrettes først om Rettens Kendelse, og denne meddeles ved det derpaa følgende Dyrlægemøde. Nægter nogen at tage Rettens Kendelse til Følge, ekskluderes han af Foreningen.
9. En »sort Tavle« oprettes, hvortil Medlemmerne kan give Meddelelse om upaalidelige Klienter, der ikke vil betale. Foreningens Medlemmer

* Stammer vistnok fra c. 1907.

overtager ikke Praksis hos disse, førend Restancerne er betalte. Den sorte Tavle fremlægges ved hvert Møde og skal altid være til Efter-syn hos Bestyrelsen.

Minimaltakster for Dyrlæger i København

Kr.

1. For Hestekøb i Almindelighed, hvor Dyrlægen udsøger Hesten	25.00
2. Undersøgelse af en Hest, som Klienten har udsøgt,	
a) i Sælgerens Hjem	10.00
b) i Dyrlægens Hjem	5.00
3. Attester:	
a) Sundhedsattester for den første Hest	4.00
b) — - hver følgende	2.00
c) Attest for Handelsfejl	6.00
— - hvert Retsmøde	4.00
d) Section og Dødsattest	6.00
e) Indstillingsattest til Assuranceforeningen	5.00
4. Akkorder:	
a) Vognmænd for de første 2 Heste	20.00
— - hver følgende Hest indtil 20	5.00
b) Forretningsdrivende 1 Hest	15.00
— 2 Heste	25.00
— for hver følgende	10.00
c) Luxus 1 Hest	20.00
— 2 Heste	40.00
— for hver følgende Hest	10.00
5. Takster for Besøg:	
for det første Besøg	2.00
for hvert følgende indtil 10	1.50
derefter for hvert	1.00
herfra undtages ubemidlede.	
6. Natbesøg: dobbelt Takst, og Natten regnes fra Kl. 9 Aften til Kl. 7 Morgen.	
7. Telefonkonsultation med Afsendelse af Recept	2.00
Andre Konsultationer	1.00
8. En Kollegas Tilkaldelse efter Ejerens Ønske	5.00
9. Tandraspning pr. Hest	3.00

Æresretten, som omtales i de kollegiale Vedtægter, kom saa at sige aldrig i Funktion og afgik ved en stille og rolig Død, ubemærket af Omgivelserne.

Den sorte Tavle eksisterer, men er kun blevet lidt benyttet. I den Tid, hvor Selskabet havde entreret med Creditreformforeningen, blev den sorte Tavle tilført en Del Navne paa Klienter, men der spørges aldrig efter den, saa den har ingen praktisk Betydning.

Møderne

Det var Selskabets Mening at holde Møde een Gang maanedlig i Vinsterhalvaaret, og det er ogsaa paa det nærmeste blevet overholdt; kun i de 5 Aar, vi har været under »Herrefolkets Beskyttelse«, har der været lidt Udtur i Mødeaftenerne, men Mødet i Aften er Nr. 251, saa det bliver 5 om Aaret i de 50 Aar, der er gaaet.

Det første Aar holdtes Møderne paa Alsterpavillonen, saa blev det Søpavillonen, der blev Mødestedet, saa Hafnia og igen Alsterpavillonen fra 1906—08, derefter Sct. Thomas, Veterinærskolen og Gimle fra 1911—20, Handels- og Kontoristforeningen, Hotel Dagmar og saa igen Hafnia fra 1932—41, fra hvilket Tidspunkt Møderne holdtes dels i Ingeniørhuset og dels paa Ritz.

De forskellige Emner, der har været drøftet paa disse faglige Møder, har været meget varierende, og et af de Navne, der stadig gaar igen som Indleder eller Foredragsholder, er D. Gautier, der bl. a. altid gav en interessant Beskrivelse af de mange Rejser, han foretog i Udlandet. Men foruden disse faglige Sammenkomster har der gentagne Gange været afholdt selskabelige Sammenkomster med Damer, og det gjorde Bestyrelsen (den nuværende) optimistisk, saa vi mente, at vi ogsaa kunde samle 30—40 Kolleger med Damer paa Skydebanen til det helt store Sus, men det gik altsaa ikke.

Den første store Fest med Damer blev holdt paa Skydebanen den 31. Januar 1903. Referat fra Forhandlingsprotokollen: »Til Stede var ialt 72. Efter en musikalsk Underholdning, hvori deltog Frk. *Stub* og *Kæreste*, Hr. *West*, Violinist *Andersen*, D. Gautier og Fru *H. P. Nielsen*, den sidste som Sangerinde, blev der indtaget en Soupér. Den musikalske Præstation var en udsøgt Nydelse, og Bifaldet, der ledsagede de enkelte Afdelinger, var meget stærkt. Ved Bordet talte D. Gautier, som bød velkommen. St. Friis talte for vore Hædersgæster, Damerne,

D. Gautier for den ældste københavnske Dyrlæge, *Blædel*, som takkede og udbragte en Skaal for den danske Dyrlægestand. *Edv. Møller* talte for Veterinærvidenskaben, Professor *Bang* takkede, *Edv. Møller* talte for Stabsdyrlæge *Bülmann*, som takkede. Professor *Sand* talte for 5 tilstedeværende unge Dyrlæger, der havde endt Eksamen samme Dag. Efter Bordet dansedes der til Kl. 1^{1/2}, men lang Tid efter, hen til Kl. 4, sad mange af Selskabet og glædede sig sammen over denne overordentlig vellykkede Fest.»

Under Festen blev der sendt følgende Hilsen til Selskabet fra Dyrlæge *Lorentzen*, *Jægersborg*; hans gode Humør kunde en Influenza ikke kue:

I fester fro
paa Vesterbro,
imens a'
jeg sølle Skind
maa nøj's med In-
fluenza.
Jeg sidder i Bur
med Smerter i Ryggen,
med Temperatur:
tretiotte i Skyggen
og havde som Gæst
været med til Fest,

hvis ikke den slemme,
forbistrede Gigt
havde gjort det til Pligt
at holde mig hjemme.
Men i det bedste
Haab, at jeg næste
Gang, I skal feste,
er sikker Mand,
vil jeg probere
at resignere
og renoncere
saa godt jeg kan.

Da jeg ej nærner
at bryde Vanen,
en Hilsen, Venner,
paa Rim jeg sender
til Skydebanen.
Jeg ønsker til Bordet,
til Vinen og Fo'ret,
en god Fordøjelse,
og ønsker for Resten
til hele Festen
en god Fornøjelse.

Eders N. S. L.

Det var dengang!!!

Den 4. Marts 1911 mødtes c. 40 Kolleger med Damer paa Skydebanen, hvor Hoffotograf *Elfelt* foreviste levende Billeder, hvorefter der var Bal til Kl. 2^{1/2} og saa Frokost!!!

Den 29. Januar 1921 fejrede Selskabet sit 25 Aars Jubilæum ved en stor Fest paa Hotel »Phønix«, hvori deltog 85. Professor, Dr. med. *Salomonsen* holdt et Foredrag: »Fra Bakteriologiens Kamptid«. Det var et meget interessant Foredrag, og Foredragsholderens personlige Kendskab til flere af »Kamptidens« Mænd forstærkede Virkningen og mindede Tilhørerne om Bakteriologiens korte Æra. Efter Foredraget fulgte en festlig Soupér, hvorunder Stabsdyrlæge *Friis* gav en fyldig Oversigt over Københavns Dyrlæge-Selskab gennem 25 Aar og takkede Fru D. Gautier for, hvad det Gautier'ske Hjem havde været for Københavns Dyrlæger. Formanden, Dyrlæge *H. P. Nielsen*, talte for Æresgæsterne: Professorerne *B. Bang*, *C. O. Jensen* og Selskabets Æresmedlem, Overdyrlæge *H. P.*

Hansen. Professor B. Bang talte for Professor Salomonsen, der takkede og udbragte en smukt motiveret Skaal for Veterinærskolen. Overdyrlæge G. Gautier takkede paa sin Moders og Familiens Vegne for en Krans, som Formanden i Dagens Anledning havde lagt paa D. Gautiers Grav paa Vestre Kirkegaard. Professor *Mørkeberg* deklamerede til Dammernes Pris. Dyrlæge Lorentzen, Jægersborg, sang en af ham selv forfattet Vise med Omkvædet: »Undskyld, jeg bander derpaa, men det kan jeg knageme ikke forstaa«! Der var derefter Dans til Kl. 1 og derefter samlet Tebord. Een af de store Dage!!!

Fra omkring 1925 holdtes Mødet i Januar sammen med Foreningen af yngre Dyrlæger, og det resulterede selvfølgelig i et stort Opbud af Dyrlæger. Disse Fællesmøder varede ved til 1941 og er ophørt paa Grund af forskellige Forhold, bl. a. Krigen og de dermed forbundne Rejsebesværligheder, men vi har Lov at haabe, at de genoptages, da det vist maa betegnes som et frugtbart Samarbejde.

De skaansk-sjællandske Dyrlægemøder

De skaansk-sjællandske Dyrlægemøder er et Kapitel for sig i Københavns Dyrlæge-Selskabs Historie. Ved Selskabets Møder var det ofte hændt, at en svensk Kollega var nærværende, naar vedkommende var her i Byen i anden Anledning, men først den 28. Februar 1914 kom det til et officielt Møde mellem skaanske og sjællandske Kolleger paa Paaladshotellet. Mødet var kommet i Stand ved gensidig Opfordring og var nærmest af rent selskabelig Karakter.

Der nedsattes ved dette Møde et Udvalg: »Komitéen af 1914« bestaaende af Veterinær-Direktør *Osberg*, Länsveterinär *Tullberg*, Veterinærinspektør *Harald Mørkeberg* og Stadsdyrlæge *Høyberg*. Denne Komité skulde altsaa forberede de fremtidige regelmæssige Møder mellem skaanske og sjællandske Kolleger, men Komitéen arbejdede langsomt; bl. a. kunde der ikke opnaas Enighed om, hvor stort det hele skulde slaas op. *Høyberg* ønskede det sat op som et svensk-dansk Dyrlægemøde i den helt store Stil, men det blev stadig ikke til noget; først da Overdyrlæge *Svend Larsen* blev Formand, i 1924, blev Spørgsmaalet taget op til ny Drøftelse, dog ikke paa Komitéens Foranledning, men man enedes om at begrænse Møderne til at omfatte skaanske og sjællandske Kolleger, der saa skulde mødes een Gang aarligt, skiftevis i Malmø og København.

Det første Møde fandt herefter Sted den 28. Oktober 1928 paa Veterinærskolen; der var mødt 55 Deltagere, heraf 25 svenske. Efter et Foredrag af Distriktsveterinær *Christenson*: »Om Operationslokaler og Sygestalde ved Veterinærstationerne i Sverige« og et Foredrag af daværende Assistent *Bendixen*: »Skimmelsvamp som Aarsag til Kastning« (med Lysbilleder) mødtes Deltagerne til Middag paa Hotel »Phoenix«, hvor god Mad og Vin samt en Masse Taler gav en fornøjelig og god Stemning. Poul Olsen havde forfattet en Sang, og Kollega *Aulin*, Skaane, foredrog Bellmannsange, saa Stemningen var god, og Mødet sluttede med, at Svenskerne blev fulgt til sidste Baad, som dengang gik betydeligt senere end nu.

Næste Aar, den 13. Oktober 1929, afholdtes Møde i Malmø; her deltog 32 danske, og Mødet indledes med et Foredrag af Forsøgsleder Axel Thomsen: »Om Kvægets Mastitis og dens Behandling med Selectan« og derefter et Foredrag af Osberg: »Elektrisk Bedøvning ved Slagtning« (med Film). Efter Foredragene var der Biludflugt til Flyinge Stutteri, en meget interessant Tur, hvorom Referatet slutter: »De danske Dyr læger er *Folke Peterson*, Malmø, megen Tak skyldig for det saa smukt tilrettelagte Møde.«

Den 26. Oktober 1930 afholdtes igen skaansk-sjællandsk Dyr lægemøde i København paa Veterinærskolen, hvor Stadsveterinær *Sandberg*, Lund, talte om: »Veterinære Synspunkter paa Levnedsmiddelkontrollen« og Prosektor *Møller-Sørensen* om: »Narkose og Lokalanæstesi«. Derefter besaas, under Ledelse af Kaptajn, Dyr læge *Wodskou*, Københavns Mælkeforsyning, og Deltagerne mødtes saa senere til en animeret Middag paa Hotel »Phoenix«.

Den 14. Juli 1931 afholdtes Møde i Malmø, den 9. Oktober 1932 i København, hvor man enedes om, at Møderne i Fremtiden kun skulde finde Sted hvert andet Aar. Derfor kom det næste Møde først den 8. Juli 1934 i Malmø, men saa var man til Gengæld ogsaa blevet enige om, at det videnskabelige skulde bortfalde, saa det blev til en Tur til Landbrugsudstillingen i Esløv og til Væddeløb i Jægersro og derefter Middag i Kungsparkens Restaurant.

Den 30. August 1936 var der Møde her i Byen, hvor Kødbyen blev forevist af Overdyrlæge *Følger*, derefter Biltur til Frederiksborg Slot og Middag paa Wivex.

Den 18. September 1938 afholdtes Møde i Malmø med Foredrag af Professor *Forssell*: »Om Sygdomme i Sener og Seneskeder hos Hesten«

og Foredrag af Professor Folmer Nielsen: »Bekæmpelse af Koens Yverbetændelse, specielt med Henblik paa kunstig Goldning og Midlerne hertil«.

Dette var det sidste Møde før Besættelsen; i 1940 var det Københavns Dyrlæge-Selskabs Tur, men da vi paa det Tidspunkt var noget trykkede over, at vi havde faaet ubudne Gæster, blev det udskudt til næste Aar, hvor »Gæsterne« ganske vist var her endnu, men vi havde nu ligesom vænnet os mere til dem og mente, at vore svenske Venner maaske kunde have Interesse af at se »Herrefolket« optræde som Beskyttere. Vi var kommet saa langt med Forberedelserne, at der var bestilt Hotelplads til den 21. og 22. Juni 1941, men saa revnede Forlovelsen mellem Stalin og Hitler, og vi maatte undvære Besøget af vore kære Gæster og nøjes med dem, vi havde, og som vi lærte at hade med en hidtil ukendt Styrke, og det er vi ikke ene om. Men nu er det Mareridt heldigvis forbi, og det har blandt meget andet medført, at vi nu igen kan glæde os over at se svenske Venner her, ligesom vi jo ogsaa kan og gerne gør Genvisit i Sverige, hvor vi blot lider lidt af Mindreværdskomplekser paa Grund af Pengemangel, men ogsaa det klarer sig vel efterhaanden, saa de skaansk-sjællandske Dyrlægemøder igen bliver de Begivenheder, man ser hen til med Glæde og Længsel.

Slutning

Den danske Dyrlægeforening bestaar af 23 Lokal- og Særforeninger, hvoraf Københavns Dyrlæge-Selskab er Nr. 11, hvad Alder angaar. Paa Tirsdag fylder Selskabet altsaa 50 Aar. Der er i Dag 73 Medlemmer, som har det til fælles, at de alle har bestaaet Dyrlægeeksamen og bor i eller i Nærheden af København, men ellers repræsenterer Medlemmerne alle Afskygninger inden for Veterinærfaget: Veterinæradministrationen, Højskolens Professorer og Assisterer, Serumlaboratoriets veterinære Personale, heri indbefattet Kollegerne paa Lindholm, Dyrlæger fra Sundhedskommissionen, Købbyens fastansatte og timelønnede Dyrlæger, Mælkekontrollører, Heste- og Hundespecialister, Over-, Reserve-, Under- og almindelige Dyrlæger samt emeriti. Men trods denne blandede Sammensætning kan Selskabet som Regel glæde sig over en ret god Tilslutning til Møderne, og jeg mener, at den eneste Ulempe, der er forbundet med at være Medlem af Københavns Dyrlæge-Selskab, er, at De i Aften har maattet høre paa mig.

Danske Dyr læger, døde i 1945

In memoriam

Ved Dyr læge C. Grove Vejlstrup, Horslunde

Johannes Frederik Schmith, død 11. Januar, 62 Aar gammel.

Schmith var født 12. Marts 1882 paa Lundbygaard pr. Gistrup, og Forældrene var Proprietær C. Schmith og Hustru, f. Ane Henriksen.

Han tog Dyr lægeeksamen 1908, hvorefter han nedsatte sig i Auning. Her praktiserede han til 1912, og efter at have praktiseret et Aars Tid i Aalborg nedsatte han sig i Ulsted, hvor han praktiserede, indtil han i 1944 paa Grund af Svagelighed maatte afstaa Praksis.

For Schmith var hans Hjem og Praksis eet og alt. Han var jævn og ligefrem, i Besiddelse af en god Portion jysk Lune, tjenstvillig og meget hjælpsom.

Schmith var gift med Karoline Bjerring, Datter af Cigarfabrikant Bjerring. I Ægteskabet er der 3 Børn.

Schmith ligger begravet paa Ulsted Kirkegaard.

Axel Richardt Møller, død 13. Januar, 55 Aar gammel.

A. R. Møller var Søn af Dyr læge J. R. Møller, Faarup, og Hustru, f. Kirstine Andersen, og blev født 7. August 1889.

Han tog Artium 1907 og Dyr lægeeksamen 1912 og var derefter Reserverdyrlæge ved 5. Dragonregiment til November 1914, fra hvilket Tidspunkt han praktiserede i Brønderslev. Fra 1923—30 var han Reserverdyrlæge ved Brønderslev Andelssvineslagteri, fra 1929 kontrollerende Dyr læge ved § 2-Kontrollen, fra 1931 Dyr læge ved det nyoprettede offentlige

Slagtehus, hvor han i 1942 blev Overdyrlæge. Han varetog tillige den kommunale Mælkekontrol og førte Tilsyn med Samlestalden.

Ved sin Død var Møller Formand for Brønderslev Sparekasses Tilsynsraad og Medlem af Bankraadet for Brønderslev Bank, Formand for Voldgiftsretten ang. Tvistigheder i Handel med Husdyr og Jurisdiktionsformand for Forenede danske Motorejere. Han var fra 1925 til 1943 Medlem af Byraadet og i Perioden 1929—37 Borgmester, indvalgt af De konservative.

Møller var Medlem af Bestyrelsen for Hjørring Amts Dyrlægeforening 1919—25 og igen fra 1938 til sin Død; siden 1942 var han Foreningens Formand.

Omtalen af disse Tillidshverv, hvortil knytter sig flere, illustrerer til fulde den Tillid, alle følte til Dyrlæge Møller. Hans uhyre Arbejdsevne, Energi, sjældne Evner, Grundighed, Saglighed og en altid redelig Indstilling forlenet med Taktfuldhed og Smidighed i Forhandlinger maatte nødvendigvis give Møller en Førsteplads saavel inden for som uden for sin Stand. Med Uretten kunde Møller ikke gaa paa Akkord, han maatte følge den Retsindets og Sandhedens Vej, som saa gode Karakteregenskaber kræver.

Møller blev gift 22. Januar 1915 med Elisabeth Søderberg, Datter af Postmester Søderberg. I Ægteskabet er der 3 Børn, hvoraf en Datter er gift med Dyrlæge Bjørning, Dybvad.

Sammen med sin Assistent, Dyrlæge Ole Vagn Larsen, blev Møller Offer for den bestialske Terror, danske Haandlangere i tysk Sold uøvede. Han blev under overvældende Deltagelse begravet paa Brønderslev Kirkegaard. Til varigt Minde om Dyrlæge Møller blev der i Brønderslev den 13. Januar 1947 rejst et Mindesmærke.

I Medlemsblad for Den danske Dyrlægeforening, 1945, Side 74, har A. V. Sørensen skrevet et Mindeord.

Ole Vagn Larsen, død 13. Januar, 33 Aar gammel.

O. V. Larsen var født i Tolne 18. Maj 1911 og Søn af Pastor emer. C. C. Larsen og Hustru, f. Marie Mouritzen. Han tog Dyrlægeeksamen 1944 og ansattes derefter som Assistent hos Dyrlæge A. R. Møller, Brøn-

derslev. — Larsen omtales som et godt og retskaffent Menneske, yderst hjælpsom, i Besiddelse af et enestaaende Humør, glad ved og stærkt interesseret i sin Gerning.

September 1944 blev han gift med Lis Thiel Nielsen, Datter af Proprietær Nielsen, Dalsgaard, Kjellerup.

Larsen, der paa grusom Vis sammen med sin Chef myrdedes af danske Terrorister i Tyskernes Sold, blev under uhyre Deltagelse begravet paa Tolne Kirkegaard.

Paa 2^{ds}Aarsdagen for hans Død rejstes paa det Sted ved Bouet, hvor han blev fundet, til hans Minde et Egekors.

I Medlemsblad for Den danske Dyr lægeforening, 1945, Side 102, har Poul Holleufer skrevet et Mindeord.

Niels Peter Christensen Christensen, død 30. Januar, 47 Aar gammel.

N. P. C. Christensen blev født 30. Marts 1897 i Farstrup ved Løgstør og var Søn af Gaadejer N. C. Christensen og Hustru, f. N. Nielsen.

Han tog Dyr lægeeksamen Februar 1923 og var derefter beskæftiget som Vikar og Assistent i Praksis, indtil han i September 1923 blev ansat som Assistent ved Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskole, til Marts 1925 ved patologisk-anatomisk Afdeling, fra Marts—Oktober 1925 ved stationær Klinik for mindre Husdyr, derefter og til Maj 1935 ved hygiejnisk-bakteriologisk Laboratorium. Fra Juni 1925—Maj 1935 var han tillige timelønnet Dyr læge ved Københavns Kvægtorv og offentlige Slagtehus. Fra Maj 1935 var han ansat ved et spansk Medicinalfirma i Barcelona. I Marts 1938 deltog han i Konkurrencen om Professoratet i Bakteriologi, Kød- og Mælkekontrol og veterinær Parasitologi ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Den ene af hans Forelæsninger, »Om Kontrol med Fisk«, er offentliggjort i Maanedsskrift for Dyr læger, 50. Bind, Side 512. Siden 1939 har Christensen haft fast Bopæl i København.

Christensen, hvis jyske Karakteregenskaber

gjorde ham til noget af en Enspændernatur, følte sig ved Forberedelse til Professorkonkurrencen ikke behandlet paa lige Fod med de øvrige Deltagere, og af denne Grund trak han sig de senere Aar tilbage fra Dyrlægernes Kreds.

Christensen var gift to Gange, første Gang med Halldora Vilhjalmsdóttir, anden Gang med Thora Rosa Vigfusdóttir, begge Islænderinder. Christensen ligger begravet paa Hellerup Kirkegaard.

John Thorseth, død 4. Februar, 62 Aar gammel. Thorseth var Nordmand, født i Hemsedal 13. August 1882 og Søn af Gaardejer A. Thorseth og Hustru, M. Jordhejm.

Efter endt Dyrlegeeksamen i 1908 blev han Assistent hos Dyrlege H. S. Nielsen, Sorø, fra 1923 dennes Kompagnon, og efter at Dyrlege Nielsen i 1925 trak sig tilbage, fortsatte Thorseth Praksis alene, siden 1941 associeret med Dyrlege Willy Johansen.

Thorseth var en vennesæl Mand, elskværdig og altid rede til at yde sin Hjælp. Han følte sig hjemme i Danmark, og Folk satte Pris paa ham som en af deres egne. Han var en stor Ynder af Sang og Musik.

Han var gift med Emma Hansen, Datter af Fotograf R. Hansen, og efterlader sig Hustruen, 2 Sønner og en Datter.

Thorseth ligger begravet paa Sorø ny Kirkegaard.

Alfred Poulsen Birkegaard, død 13. Februar, 47 Aar gammel.

Alfred Birkegaard blev født 30. Oktober 1897 i Hesselager som Søn af Gaardejer Poul Thomsen Birkegaard og Hustru Knudsine Marie Kjerstine Nielsen.

Han tog Dyrlegeeksamen 1921 og vikarierede derefter forskellige Steder i Jylland (Aars, Hvidbjerg, Ry, Herning) og blev i Maj 1923 ansat som Reservedyrlege ved 1. Feltartilleriregiment, fra November samme Aar og til Januar 1926 ved 3. Feltartilleriregiment. I samme Tidsrum var han Medhjælper paa Aarhus Kvægtorv og under Mund- og Klovesygeepizootien 1924—25 Veterinærfysikatets Tilsynsførende i Aar-

hus Amt. 1926 var han Assistent i patologisk-anatomisk Afdeling og derefter til Efteraaret 1928 Assistent og Vikar i Herning og Vinderup. Fra dette Tidspunkt fungerede han som assisterende Dyrlæge ved den lige oprettede Besætningskontrol i Randers samtidig med, at han assisterede ved Kontrollen paa Randers Kvægtorv. Som Følge af Centralisering af Mælkehandelen i 1941 blev hans Stilling overflødig, og fra September 1941 arbejdede han som Insineringsdyrlæge ved Randersegnens Kvægavlsforening.

Birkegaard havde en rolig, saglig, noget tavs, men altid høflig og elskværdig Optræden. Dette i Forbindelse med Omhu og Dygtighed ved Arbejdet, Hjælpsomhed og Kendskab til alle Grene inden for Dyrlægevirksomheden gjorde ham afholdt af Kolleger og respekteret og velanskrevet hos Landmændene.

Birkegaard blev 24. Oktober 1930 gift med Elna Uhrskov, Datter af Købmand A. Uhrskov, Herning, og Hustru Amalie Christensen. Han efterlader sig Hustruen og en Datter.

Efter Bisættelse i Østre Kirkegaards Kapel blev Birkegaards Baare ført til Krematoriet i Aarhus.

I Medlemsblad for Den danske Dyrlægeforening 1945, Side 118, har A. H. Nielsen-Peltz skrevet Nekrolog.

Carl Rasmus Møller, død 25. Februar, 51 Aar gammel.

C. R. Møller blev født paa Alrø ved Horsens 28. Januar 1894, hvor Forældrene, Sognepræst O. M. Møller og Hustru C. S. Fog, da boede.

1919 tog han Dyrlægeeksamen, og efter nogen Vikar- og Assistenttid deltog han i 1920—21 i Veterinærekspeditionen til Polen. Hjemkommet herfra overtog han Praksis i Ubby pr. Jerslev, hvor han virkede til sin Død. Sammen med Praksis varetog han § 2-Kontrollen i flere Kommuner.

Møller var paa Grund af et aldrig svigtende Humør, Hjertelighed og Hjælpsomhed ualmindelig afholdt. Han var en kærlig og omsorgsfuld Familiefader, altid veloplagt og med en udpræget Sans for Humor. Beskedenhed og Ærlighed i Forbindelse med en enestaaende Overbærenhed over for andre var fremtrædende Egenskaber hos ham.

Møller blev viet i September 1921 til Emma Ulfbech, Datter af Hovedbogholder F. Ulfbech og Hustru F. Munk. I Ægteskabet er der to Børn, en Søn og en Datter.

Møller ligger begravet paa Solbjerg Kirkegaard i København.

Vagn Mørch-Sørensen, død 6. Marts, 48 Aar gammel.

Mørch-Sørensen var født i Horsens 16. November 1896 og var Søn af Dyrlæge Holger Sørensen og Hustru, f. Helga Mørch Rasmursen.

Han tog Artium 1915 og Dyrlægeeksamen 1920, hvorefter han til April 1923 var Assistent hos Dyrlægerne Roed-Müller og Mose, Randers. Fra Maj 1923—Januar 1924 var han Assistent ved Ambulatorisk Klinik og samtidig timelønnet Dyrlæge ved Københavns offentlige Slagtehus. Fra sidstnævnte Tidspunkt overtog han Faderens Praksis i Horsens. Ved Horsens Andelssvineslagteri var han Reservedyrlæge fra 1924 til 1936, og fra 1936—November 1937 Overdyrlæge ved A/S I. D. Koopmanns Svineslagteri i Horsens. Fra August 1937 opgav han Praksis og ansattes ved Horsens kommunale Mælkekontrol. Maj 1944 blev han udnævnt til Stadsdyrlæge samme Sted.

I Studietiden var Mørch-Sørensen i flere Aar Medlem af Bestyrelsen for Veterinærmedicinsk Forening, en Overgang Foreningens Formand.

Han var Medlem af Bestyrelsen for Horsens og Omegns Dyrlægeforening fra 1927 og i 2 Perioder (1931—37 og 1938—44) Foreningens Formand. Han var Medlem af Styrelsen for Dansk veterinærhistorisk Samfund fra dets Stiftelse i 1934, siden Marts 1936 Formand, og indtil 1943. Ved sin Død havde han i 3 Aar været Formand for Horsens Turistforening.

Mørch-Sørensen var i Besiddelse af en enestaaende Standsfølelse forlenet med en ren og hjælpsom Karakter og et dejligt, smittende Humør.

Mørch-Sørensen blev gift 10. Maj 1922 med Emmy Hardt-Schnicker, Datter af Amts-læge Hardt-Schnicker og Hustru, f. K. Lillien-skjold. Foruden Hustruen efterlader Mørch-Sørensen sig 2 Sønner og 1 Datter.

I Dansk veterinærhistorisk Aarbog 1945 og i Medlemsblad for Den danske Dyrlægeforening, 1945, Side 300, er der skrevet Mindeord.

Paa Mørch-Sørensens Gravsted paa Horsens Kirkegaard har Kolleger rejst en Mindesten.

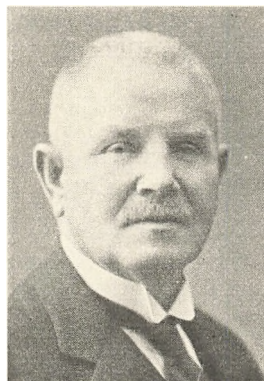
Lars Larsen, død 13. Marts, 78 Aar gammel.

Larsen, der var født 17. Januar 1867 i Ølse-magle, Søn af Gaardejer P. Larsen og Hustru B. Olsen, tog Dyrlægeeksamen 1893, hvorefter han var Assistent hos Dyrlæge Ingild Hansen, Herfølge. Fra November 1893 og til November 1929 praktiserede han i Højelse ved Køge. Efter denne Tid bosatte han sig i Hellerup.

Larsen var meget afholdt og anset som Dyrlæge, og med Flid og Dygtighed passede han sin Praksis. Han blev 5. November 1897 gift med Kirstine Nielsen, Datter af Gaardejer J. Nielsen.

Larsen havde to Sønner, der sammen med Moderen overlever ham.

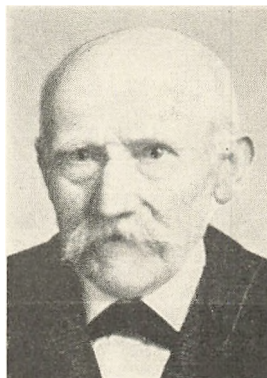
Lars Larsen ligger begravet paa Hellerup Kirkegaard.

Jens Larsen, død 18. Marts, 79 Aar gammel.

Jens Larsen var født 3. Marts 1866 i Filstrup, Haarby Sogn, og Søn af Husejer L. Jensen og Hustru K. Jørgensdatter.

Han tog Dyrlægeeksamen 1895 og var derefter Vikar hos Dyrlæge Mortensen, Fredericia. Fra Juli 1895 praktiserede han i Haarby, hvor han tillige fra Oktober 1921 varetog den kommunale Kødkontrol, fra 1929 tillige ved Jordløse Kommune. Endnu ved sin Død drev Larsen et mindre Landbrug.

Igennem 16 Aar, af 2 Gange, sad Larsen som Repræsentant for Det radikale Venstre som Medlem af Sogneraad i Haarby Kommune. Tillige var han Medlem af og gennem længere Tid Formand for Værgeraadet her. For Personalhistorie nærrede Larsen stor Interesse.

Larsen var elsket og agtet af alle paa sin Egn, havde sine bestemte Meninger og var en særpræget Personlighed, der var vaagen for alt nyt.

Larsen blev gift 26. December 1900 med Anna Marie Kirstine Adolphine Hansen (død 1939), Datter af Inkassator P. Hansen og Hustru Olivia Karn. I Ægteskabet er der 2 Døtre, hvoraf den ene er gift med Dyrslæge Jens Lund, Haarby.

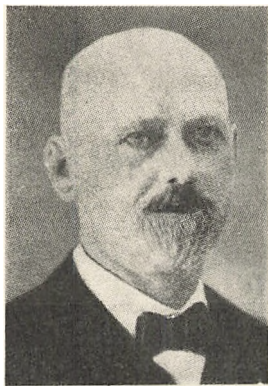
Larsen ligger begravet paa Haarby Kirkegaard.

Mathias Rasmussen Jensen, død 29. Marts, 80 Aar gammel.

M. R. Jensen blev født 5. August 1864 i Støvring og var Søn af Gaardejer, Sognefoged B. Jensen og Hustru E. M. Jensen.

Han tog Dyrslægeeksamen 1893, og fra Juli s. A. praktiserede han i Hasselager. Fra 1919 var han tilsynsførende Dyrslæge ved Destruktionsanstalten i Ormslev, og fra 1921 fungerede han i en Aarrække som Politidyrslæge i Ning Herred.

Jensen sad inde med flere lokale Tillidshverv (Bestyrelsesmedlem i Hesteavlss-, Kvægavlss- og Mejeriforeninger, Jysk Andelsfoderstofforening, Revisor i Kolt Sogns Sparekasse i over 25 Aar). Ogsaa inden for Dyrslægestanden blev der gjort Brug af Jensens Evner. Han var saaledes i flere Aar Formand for Aarhus og Omegns Dyrslægeforening og Revisor i Dyrslægernes Sygekasse.

Jensen blev viet 12. Februar 1895 i Tranbjerg Kirke til Helene Amdisen, Datter af Gaardejer S. Amdisen, og efterlader sig foruden Hustruen 3 Børn.

M. R. Jensen, der omtales som en yderst retlinet og virksom Personlighed, der med Dygtighed, Flid og en utrættelig Pligtfølelse varetog sin Gerning, ligger begravet paa Kolt Kirkegaard.

I Medlemsblad for den danske Dyrslægeforening, 1945, Side 178, har N. C. Svennekjær skrevet Nekrolog.

Thomas Petersen Koch, død 3. April, 81 Aar gammel.

Th. Koch blev født 17. September 1863 i Kristrup ved Randers og var Søn af Gaardejer P. A. Koch. 1888 tog han Dyrslægeeksamen, praktiserede i Silkeborg 1888—92, derefter til 1899 i Lemvig, hvorefter han fra 1899 ansattes ved Silkeborg kommunale Kødkontrol, ved Byens offentlige Slagtehus fra 1914. 1933 tog han sin Afsked som Stadsdyrlæge. Ved A/S I. D. Koopmanns Svineslagteri i Silkeborg var han kontrollerende Dyrlæge 1899—1907, derefter indtil 1933 ved Silkeborg Andelssvineslagteri. Han var Formand for Voldgiftsretten i Tvistigheder angaaende Handel med Husdyr (fra 1907). Sine sidste Aar boede Koch i Randers.

Inden for Veterinærhygiejnen har Koch udført et fortjenstfuldt Arbejde. Han var Bestyrelsesmedlem af »Kødkontrollørforeningen for danske Dyrlæger« fra 1906—18: de sidste Aar fungerede han som Formand, og det var under hans Ledelse, at denne Forening sammen med Mælkehygiejnisk Forening blev forenet til Kød- og mælkehygiejnisk Forening. Efter dette Tidspunkt blev det navnlig Mælkehygiejnen, Koch lagde sig i Selen for. Det var ikke blot de rent organisationsmæssige Spørgsmaal, der interesserede Koch. Ogsaa inden for det videnskabelige Felt har Koch indlagt sig Fortjenester, og her har han navnlig interesseret sig for Oksebremselarven, hvor om han har meddelt flere betydningsfulde Iagttagelser. 1937 blev Koch udnævnt til Æresmedlem af Kød- og mælkehygiejnisk Forening.

Som Repræsentant for Det radikale Venstre var Koch i flere Aar Medlem af Ligningskommissionen i Silkeborg, og gennem mange Aar var han Formand for Silkeborg Højskoleforening.

Koch var en selvstændig Personlighed, en helstøbt og fin Karakter med et varmtfølende Hjerte og en retsindig Tankegang.

Koch blev 18. Juni 1889 gift med Mariane Jensen, Datter af Gaardejer Jens Olsen og Hustru, f. Birgitte Hundborg. I Ægteskabet er der en Datter og to Sønner, hvoraf den ene er Stadsdyrlægen i Aarhus, Svend O. Koch.

Koch blev bisat fra Sct. Peders Kirke i Randers, og efter Bisættelsen førtes Baaren til Krematoriet i Aarhus. — I Medlemsblad for Den danske Dyrlægeforening 1944, Side 179, har A. Svendsen skrevet et Mindeord.

Anders Poulsen Hviid, død 29. April, 81 Aar gammel.

Hviid blev født i Linde ved Randers 19. August 1863 og var Søn af Gaardejer P. Pedersen og Hustru K. Andersen.

1887 tog han Dyr lægeeksamen. Han praktiserede derefter indtil 1889 i Grønkjær ved Randers, blev i 1889 ansat ved Københavns Kvægtorv og offentlige Slagtehus, men flyttede 1891 til Jelling, hvor han praktiserede til 1935. Efter denne Tid tog han Ophold i Hasle pr. Aarhus hos en Datter og Svigersøn.

Hviid blev gift 25. September 1891 med Helene Marie Rasmussen, Datter af Gaardejer Rasmus Mogensen og Hustru Malene Mikkelsdatter. Foruden Hustruen efterlader Hviid sig en Søn og en Datter.

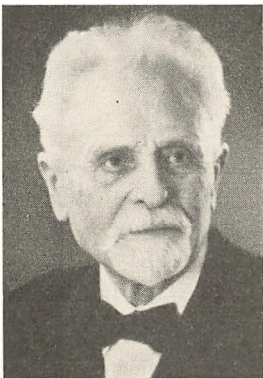
I sin tidligere Virkekreds mindes Hviid som en dygtig Dyr læge og en besindig og rolig Mand, der var vellidt og respekteret.

Hviid ligger begravet paa Hasle Kirkegaard, pr. Aarhus.

Jens Christian Knudsen, død 27. Maj, 87 Aar gammel.

Knudsen, hvis Forældre var Gaardejer Poul Knudsen og Hustru Maren Sørens datter Dyrbye, blev født 27. Marts 1858 i Moskjær Mølle, Hørning ved Randers.

Efter at have taget Dyr lægeeksamen i 1880 nedsatte han sig som praktiserende Dyr læge i Lime pr. Mørke, men i 1885 flyttede han til Aarhus som praktiserende Dyr læge i Kompagni med Overdyrlæge Dons Blædel, og han var tillige Reservedyr læge ved 3. Dragonregiment i Aarhus fra 1885 til 1892. I disse Aar var man i Aarhus begyndt at tumle med Planerne om at oprette Landets 2det offentlige Slagtehus, og han tiltraadte det nedsatte Byraadsudvalg til Løsning af dette Spørgsmaal, og efter en 3 Maanedes Studierejse i Tyskland var han med til at udarbejde de endelige Planer for det nye Slagtehus i Byen, for hvilket han blev udnævnt til Slagtehusinspektør 1. September 1895 samtidig

med, at Slagtehuset blev taget i Brug. Aarhus offentlige Slagtehus blev Datidens mest moderne indrettede og veldrevne Institution, hvilket man for en stor Del kan tillægge Knudsen Æren for, og her er da ogsaa hans Manddoms Gerning øvet og paaskønnet, idet det i de første Aar blev meget studeret af Dyr læger og Slagtehusudvalg fra mange Byer, og Knudsen var da ogsaa tilkaldt som sagkyndig ved Oprettelsen af offentlige Slagtehus e i Lund og Eskilstuna, der ønskede at faa de bedst mulige slagtemæssige og kontrolmæssige Forhold indført ved Knudsens Hjælp. Knudsen var Datidens Banebryder paa sit specielle Felt og har haft stor Betydning og sat sig varige Spor i sin Gerning. Senere under Knudsens Ægide blev Kvægtorvet oprettet og alle Markeder med Heste, Kvæg og Svin blev flyttede hertil efter Byraadsbeslutning, og Kvægtorvet, der drives sammen med det offentlige Slagtehus, blev indviet 6. Juli 1907, og ogsaa herved havde Knudsen stor Indflydelse, og ved Indretningen af det dengang hypermoderne Eksportslagteri, der oprettedes i 1912, havde Knudsen ligeledes stor Indflydelse. Knudsen faldt for Aldersgrænsen i 1928 og fratraadte derefter sin indflydelsesrige Stilling. Han var Ridder af Dannebrog, og han var tillige i mange Aar Bestyrelsesmedlem i »Foreningen til Dyrenes Beskyttelse«, og han fik tildelt denne Forenings Guldmedaille.

Knudsen var gift med Ane Margrethe Poulina Holst, der afgik ved Døden i 1924, og han overleves af 7 Sønner.

Af Skikkelse var Knudsen rank, nærmest lidt under Middelhøjde, men man oversaa ham ikke; han var energisk og levende i hele sin Fremfærd, havde stor Arbejdsevne og var stærkt interesseret i sin Livsgerning; han nød stor Respekt i sin Stilling. Han var vel noget af den gamle strikse Embedsmandstype, men havde en Funktionær paa Slagtehuset faaet hans Ord i een eller anden Sag, kunde han ogsaa stole paa det.

Knudsen var omtrent blind, da han døde, og han ligger begravet i Aarhus.

Meddelt af H. Christensen, Aarhus.

Aage Holten Schaumburg, død 4. Juni, 54 Aar gammel.

Schaumburg, hvis Forældre var fhv. Proprietær V. Schaumburg og Hustru Margrethe Olesen, blev født 23. Marts 1891 i Smidstrup.

Han tog Dyr lægeeksamen 1917 og var derefter Assistent hos Distriktsveterinær Rasmussen, Svedala, og hos Dyr læge Kold Christensen, Ubby. Maj 1917—August 1918 var han Reservedyr læge ved Gardehusarregi-

mentet, hvorefter han nedsatte sig i Frederiksværk. Her praktiserede han til Maj 1921, da han flyttede til Halling. Fra 1931 praktiserede han i Hinnerup, hvilken Praksis han maatte opgive i 1937.

Ved sin Død praktiserede han i Trige ved Aarhus.

Schaumburg blev den 16. Oktober 1918 gift med Karen Aaberg, Datter af Maskinmester C. Aaberg. I Ægteskabet er der 2 Sønner.

Schaumburg ligger begravet paa Trige Kirkegaard.

Sigurd Christian Eduard Jakobsen, død 16. Juni, 83 Aar gammel.

Jakobsen var født i Rolykke, Købelev Sogn, 30. August 1861 som Søn af Gaardejer Christian Jakobsen og Hustru Eline Skafte.

1883 tog han Dyr lægeeksamen og nedsatte sig straks i Rolykke, hvor han praktiserede til Januar 1937, i lange Perioder bistaaet af Assistent. Foruden Praksis drev Jakobsen til 1937 sin Fødegaard.

Gennem 15 Aar (1905–20) var Jakobsen Medlem af Bestyrelsen for Dyr lægeforeningen for Lolland og Falster, deraf i 5 Aar Formand. Han var Medstifter af og i flere Aar Formand for Kristelig Dyr lægeforening. En Overgang var han Medlem af Købelev Sogneraad, i flere Aar Formand for Menighedsraadet og Kirketilsynsraadet, og ved sin Død var han Medlem af Repræsentantskabet for Lollands Handels- og Landbrugsbank. Han var Medstifter af og i 45 Aar Formand for Tolvmandsforeningen »De tolv Landbohjem«.

Jakobsen oparbejdede, takket være sjældne menneskelige Egenskaber, en retlinet og korrekt Optræden forlenet med stor Dygtighed og faglig Viden (han havde til sin Eksamen den da saa sjældne Udmærkelse) en meget vidt omspændende Praksis.

Jakobsen blev 4. Oktober 1889 gift med Anna Møller (d. 1937), Datter af Proprietær J. Møller, Vilhelmsdal, Falster, og Hustru Mine. I Ægteskabet er der 5 Børn, hvoraf en Søn er Dyr læge Svend Jakobsen, Horslunde.

Jakobsen ligger begravet paa Købelev Kirkegaard.

I Medlemsblad for Den danske Dyr lægeforening 1945, Side 287, har J. M. Jønsen skrevet Nekrolog.

Andreas Anton Østergaard, død 18. Juli, 77 Aar gammel.

Østergaard blev født 22. November 1867 i Egtved og var Søn af Gaardejer A. Østergaard og Hustru, f. Øhlenschlæger. Han tog Dyr lægeeksamen i 1890 og nedsatte sig i 1892 i Gevninge ved Roskilde. Her drev han Praksis indtil Januar 1939, siden December 1937 associeret med Dyr læge Tage Elm.

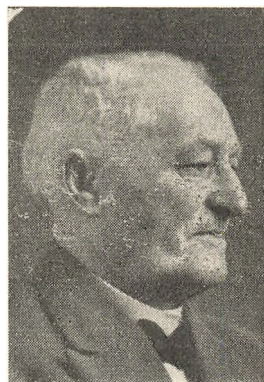
Inden for sit eget Sogn har han haft en lang Række Tillidshverv; som Partiet Venstres Repræsentant var han Sogneraadsformand for Herslev-Gevninge Kommune 1909–21. Af Lejrekredsens Venstres Ledelse var han mangeaarigt Medlem.

Østergaard omtales som en flink og omgængelig Mand, der som Dyr læge var afholdt og meget virksom.

Østergaard var gift med Dorte Christensen, Datter af Lærer, Redaktør J. W. Christensen. Hustruen døde for flere Aar siden, ligesom Østergaard ogsaa har mistet en voksen Søn. Han overleveres af 2 Sønner og Døtre.

Østergaard ligger begravet paa Gevninge Kirkegaard.

I Medlemsblad for Den danske Dyr lægeforening 1945, Side 325, har Tage Elm skrevet Nekrolog.

Niels Marius Sørensen Bjerregaard, død 1. August, 63 Aar gammel.

Bjerregaard blev født 20. Februar 1882 i Simested som Søn af Købmand J. S. Bjerregaard og Hustru M. Møller.

Han tog Artium 1901, Filosofikum 1902 og blev 1908 Løjtnant i Artilleriet. 1911 tog han Dyr lægeeksamen og var til 1912 Assistent hos Dyr læge Dyekjær, Grenaa. Fra 1912–14 praktiserede han i Hillerød, associeret med Dyr læge Th. Sørensen, og kom i 1915 til Faaborg, hvor han i 1928 blev udnævnt til Stadsdyr læge efter siden 1923 at have varetaget den kommunale Kødkontrol.

Bjerregaard, der ikke deltog i det offentlige Liv, beskrives som en korrekt Embedsmand, hvis solide Viden og faglige Dygtighed skabte Respekt og Anerkendelse om sin Person og Gerning.

Bjerregaard var gift med Poula Bodil Marie Larsen, Datter af Proprietær Larsen. Ægteskabet er barnløst.

Bjerregaard ligger begravet paa Faaborg Kirkegaard.

Carl Cilius Riisager, død 19. August, 72 Aar gammel.

Riisager var født 16. November 1872 i Randers og Søn af Købmand Andreas Pedersen Riisager og Hustru Ursaline Kirstine Elisabeth Lund.

Han tog Dyr lægeeksamen 1895 og var derefter Assistent hos Dyr læge A. Thomsen, Skanderborg, til November 1897, hvorefter han praktiserede i Vejle til Marts 1899. Herefter drev han Praksis i Hjørring og var samtidig fra April 1905—April 1920 Dyr læge ved Eksportkontrollen ved Hjørring Svineslagteri. I November 1922 blev han ansat som Overdyrlæge ved Horsens Andelssvineslagteri, hvilken Stilling han paa Grund af Alder maatte opgive April 1943. Herefter var Riisager bosat i København.

Riisager var stærkt fagligt interesseret. Han var saaledes Formand for Hjørring Amts Dyr lægeforening 1911—22 og Formand for Horsens og Omegns Dyr lægeforening 1929—31. Inden for Frimurerne indtog han en højtstaaende Grad.

Riisager var menneskelig set af betydeligt Format. Han var en dygtig Dyr læge, afholdt af de Mennesker, han kom i Berøring med, kundskabsrig, og han havde megen Lune. Han var saavel i sin Hjørringtid som i sin Tid i Horsens en fremtrædende og dygtig Amatørskuespiller og Instruktør, ligesom han interesserede sig stærkt for det organiserede Ungdomsarbejde.

Riisager blev viet i Randers 6. November 1900 til Karen Margrete Mogensen (f. 6. November 1874, død 5. Juli 1919), Datter af Købmand i Randers Mogens Peter Jacob Mogensen og Hustru Anna Kirstine Stenbro. I Ægteskabet er der 2 Sønner og en Datter.

Riisager døde hos sin Søn i Harridslev Præstegaard pr. Randers, og efter Jordpaakastelse her og Ligbrænding i Aarhus blev Urnen nedsat paa Hjørring Kirkegaard.

Carl Bruhn Rasmussen, død 23. August, 39 Aar gammel.

Bruhn Rasmussen blev født 3. August 1906 og var Søn af Dyr læge Karl Peter Rasmussen og Hustru Katrine Christensen.

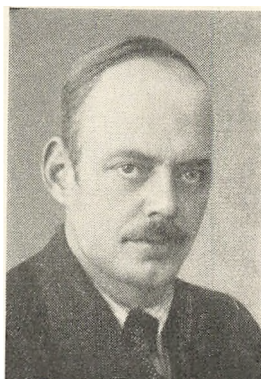
Han tog Dyr lægeeksamen 1929, og efter nogen Tids Assistent- og Vikartid, bl. a. i Præstø, Stege, Askeby og Stensved, assisterede han Faderen indtil dennes Død i 1941, hvorefter han videreførte Praksis.

Bruhn Rasmussen var en dygtig, velbegavet og afholdt Dyr læge med et jævnt og bramfrit Væsen, der udelukkende beskæftigede sig med sin Praksis og sit Hjem.

Han var gift med Gudrun Søvendahl-Petersen, Datter af Repræsentant Søvendahl-Petersen. I Ægteskabet er der en Søn og en Datter.

Bruhn Rasmussen ligger begravet paa Herlufmagle Kirkegaard.

I Medlemsblad for Den danske Dyr lægeforening 1945, Side 325, har Henning Jensen skrevet Nekrolog.

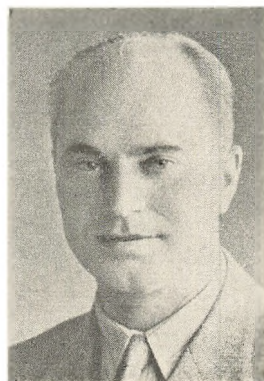
Hans Hansen Tornhøj, død 2. November, 41 Aar gammel.

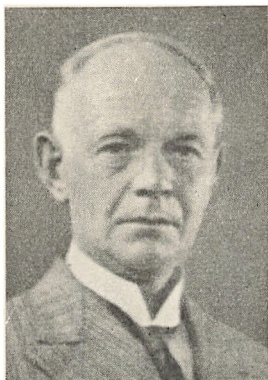
Tornhøj var født i Tryggelev, Langeland, 5. Maj 1904 og var Søn af Murermester Chr. Tornhøj og Hustru Anine Eskebjerg.

Efter i nogle Aar at have været beskæftiget ved Handelen begyndte Tornhøj Veterinærstudiet og tog i 1936 Dyr lægeeksamen. Efter at have været Assistent i Tryggelev, nedsatte han sig Maj 1937 i Skrøbelev, men flyttede 3 Aar senere til Longelse. Med Dygtighed, Retskaffenhed og et venligt og ligefremt Væsen oparbejdede han her en stor Praksis. Sin Tid og Kærlighed delte han mellem sit Hjem og sin Gerning.

Den 23. Juli 1936 blev han gift med Anna Steffensen, Datter af Pastor emer. Chr. Steffensen. Han efterlader sig Hustruen og 3 Døtre.

Tornhøj ligger begravet paa Tryggelev Kirkegaard. — I Medlemsblad for Den danske Dyr lægeforening 1945, Side 479, har Peter Gørtz skrevet et Mindeord.

Mads Mikkelsen Madsen, død 26. November, 70 Aar gammel.

M. M. Madsen var født i Vinding ved Holstebro 23. December 1874 og Søn af Boelsmand M. C. Madsen og Hustru M. Thomsen. Han var beskæftiget ved Mejerivæsenet 1891–94, derefter paa Landbrugsskole, Fodermester 1895–97, paa Folkehøjskole 1897–98, Bestyrer af en mindre Hedegaard 1899–1901 og Kontrolassistent 1901–06, hvorefter han begyndte Dyrælgestudiet.

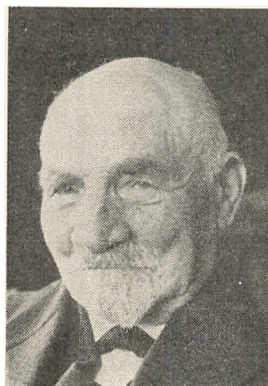
Han tog Dyrælgeeksamen 1912 og var derefter Assistent hos Dyr læge H. C. Lund, Vordingborg, til 1914. Til 1929 var han Dyr læge ved Odense offentlige Slagtehus og Eksportslagteri og blev derefter ansat som Overdyrlæge ved Struer Andelssvineslagteri, fra hvilken Stilling han paa Grund af svigtende Syn maatte tage sin Afsked i 1941. Sine sidste Aar levede han i Struer.

Madsen var stærkt interesseret i sin Gerning som Dyr læge, pligtosfyldende og meget grundig. Som Menneske var han beskeden og nøjsom og havde et stilfærdigt og venligt Væsen.

Madsen, der var gift 2 Gange, overleves af sin anden Hustru Anna Margrete Louise Jensen, Datter af Toldfunktionær P. Jensen, og 2 Døtre.

Urnen, indeholdende hans Aske, er nedsat paa Struer Kirkegaard.

I Medlemsblad for Den danske Dyr lægeforening 1945, Side 500, har H. Nielsen skrevet Nekrolog.

Lorenz Hansen, død 12. December, 84 Aar gammel.

Lorenz Hansen var Sønderjyde, født 22. December 1860 i Skelle, Broager Sogn, og Søn af Gaardejer L. Hansen og Hustru K. M. Duus. Han udvandrede til Danmark 1878, var derefter beskæftiget ved Landbruget, senere Havnearbejde der i København og Arbejder ved Kryolitbrudene i Grønland.

Han tog Dyrælgeeksamen 1891 og var derefter Assistent, dels i Danmark (København og

Silkeborg), dels i Sverige (Sjöbo og Smedstorp). Fra 1892 praktiserede han i Brændelykke.

Hansen har ikke aktivt deltaget i det offentlige Liv ud over, at han har været Medlem af Menighedsraadet og Formand for Nævningeudvalget. Han var først og fremmest Dansk af Tro og Tale, gammel Sønderjyde, som han var, en jævn og menneskelig Karakter, dette i Forbindelse med en stor Begavelse gav hans Meninger Kraft og skabte Respekt omkring hans Person.

Hansen var gift med Kirsten Jørgensen (død 1943), Datter af Gaardfæster A. Jørgensen. I Ægteskabet er der 4 Børn, hvoraf en Søn er Dyrslæge H. K. Duus Hansen, der viderefører Faderens Praksis.

Lorenz Hansen ligger begravet paa Brændelykke Kirkegaard.

I Medlemsblad for Den danske Dyrlægeforening 1946, Side 31, har S. J. Sørensen skrevet Nekrolog.

Christen Pedersen Hedegaard, død 20. December, 58 Aar gammel.

Hedegaard var født paa Taulgaard ved Bjerringbro 29. Maj 1887, Søn af Gaardejer P. Pedersen og Hustru, f. Karen Laugesen.

Efter Uddannelse ved det praktiske Landbrug tog han Landbrugskandidateksamen 1909 og var derefter til 1917 Lærer ved Tune, Næsgaard og Ødum Landbrugsskole, siden 1912 tillige Ejer af Langagergaard ved Hadsten.

1921 tog han Dyrlægeeksamen og ansattes derefter som Konsulent og Stambogsfører ved De samvirkende danske Landboforeninger og Konsulent i Korthornsavl ved Foreningen af jyske Landboforeninger i Aarhus. 1931 overtog han Praksis og § 2-Kontrol i Hvalsø, hvor han siden har virket. Fra 1926 var Hedegaard Censor ved Veterinæreksamen i Husdyrbrug.

Hedegaard, hvis rolige og sikre Adfærd maatte virke tiltalende paa alle, var en yderst hjælpsom Kollega, og hans retlinede Væsen gjorde ham afholdt og respekteret af saavel Kolleger som de mange inden for Landbruget, han saavel som Konsulent som Dyrlæge kom i Berøring med.

Hedegaard var gift med Margrete Moestrup, Datter af afd. Folketingsmand, Direktør N. K.

Moestrup. Han og Hustruen, der døde for et Aars Tid siden, overlevs af en Datter.

Hedegaard ligger begravet paa Hvalsø Kirkegaard.

Lars Møller Lindrup, død 24. December, 71 Aar gammel.

Møller Lindrup var født 13. Maj 1874 i Lindrup ved Brønderslev og Søn af Gaardejer S. Pedersen og Hustru C. Carlsen.

Efter at have bestaaet Dyr lægeeksamen 1899 overtog han i August s. A. Dyr læge S. M. Jensen's Praksis i Ribe. Fra April 1909 ansattes han som Dyr læge ved Ribe offentlige Slagtehus og ved Kommunens Mælkekontrol fra 1930. Han var i Ribe Medlem af Sundhedskommissionen og Formand for Voldgiftsretten angaaende Tvistigheder i Handel med Husdyr. 1940 tog han sin Afsked som Stadsdyrlæge og praktiserede fra Juni samme Aar og til sin Død i Bjergby ved Hjørring.

Møller Lindrup var en særdeles dygtig og velbegavet Mand og forlenet med Vendelboens noget stejle Selvhævdelse. Hans Forslag om at ændre Stadsdyrlægens Stilling, saaledes at Stillingen blev et rent Tjenestemandforhold, strandede, og dette medførte, at han tog sin Afsked.

Møller Lindrup blev gift 18. December 1904 med Cathrine Metha Brun og efterlader sig Hustruen og 3 Børn. Han ligger begravet paa Ø. Brønderslev Kirkegaard.

INDHOLD:

	Side
<i>Kristen Boers: Danske Veterinærinstrumenter</i>	5
<i>Jens Hasholt: Kastemetoder</i>	47
<i>Kristen Boers: Dyr læge Peder Jensen</i>	77
<i>Rasmus Christensen: Erindringer</i>	85
<i>Kaj Müller: Københavns Dyr læge-Selskabs Historie</i>	89
<i>C. Grove Vejstrup: In memoriam</i>	101

Rettelse til Dansk veterinærhistorisk Aarbog 1945, 12. Aargang :

Side 5, Linie 11 f. n., staar »1944«, læs »1945«.

Side 105, Linie 12 f. n. skal fortsætte i Linie 13 med »hederligt ansedde arbetet,
medan husbonden sjelf bitrædde honom«.